

1983/84:157

Tisdagen den 29 maj

Kl. 09.00

Förhandlingarna leddes till en början av förste vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 21 innevarande månad.

2 § Föredrogs men bordlades åter

Finansutskottets betänkande 1983/84:44

Socialutskottets betänkanden 1983/84:30-33

Kulturutskottets betänkande 1983/84:22

Näringsutskottets betänkanden 1983/84:29, 33 och 37

3 § Regionalpolitiken

Föredrogs

arbetsmarknadsutskottets betänkande

1983/84:23 om regionalpolitiken (prop. 1983/84:100 delvis och 1983/84:157 delvis) samt

näringsutskottets betänkande

1983/84:39 om industripolitiska åtgärder för Norrbotten.

Anf. 1 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 23 och näringsutskottets betänkande 39 debatteras i ett sammanhang.

Anf. 2 ANDERS HÖGMARK (m):

Fru talman! Låt mig först deklarerera att moderata samlingspartiet av omtanke om tidsschemat i kammaren endast har anmält fem ledamöter till dagens till synes långa debatt – i ambitionen att försöka få en votering-före kvällen.

Det finns andra skäl för att man kanske skall kunna klara den här debatten på något kortare tid. Det är något av ett regionalpolitiskt mellanår i år. En

Regionalpolitiken

sittande utredning diskuterar regionalpolitikens framtida utformning, och det borde finnas möjligheter att begränsa debatten i år och återkomma vid ett senare tillfälle, nästa år, då riktlinjerna för den framtida regionalpolitiken skall debatteras.

Fru talman! Det finns många sätt att uttrycka regionalpolitikens mål. Ett sätt är att det skall vara en politik som ger alla delar av landet en möjlighet att utvecklas. Man kan då diskutera vilken ambitionsnivå man skall ha på regionalpolitiken, och utifrån denna ambitionsnivå kan man betygsätta den hittills förda regionalpolitiken – om den har varit framgångsrik eller ej. Det omdömet kan givetvis skifta beroende på vilken ambition man har. Det kan naturligtvis också skifta beroende på vem som sätter betyget.

Det finns även, fru talman, olika sätt att se på regionalpolitiken. Det ena, något snävare, synsättet innebär att man ser på regionalpolitiken i budgettekniska termer, ungefär som vi många gånger i utskottet behandlar regionalpolitiken. Vi ser på de konton som har den specificerade beteckningen regionalpolitik. Ett annat och betydligt vidare synsätt är att man med regionalpolitik menar att man skall väga samman olika politikområden, ta hänsyn till hur marknaden totalt fungerar, och på bästa sätt ge olika delar av landet en möjlighet att utvecklas. Jag tycker att det sistnämnda sättet att se på regionalpolitiken – att ta mer övergripande hänsyn – är mer fruktbart.

En iakttagelse som man gör – och har gjort under många år – är att utan en god ekonomi, en sund näringslivsutveckling, är det utomordentligt svårt att bedriva en regionalpolitik i snävare bemärkelse, som kan stimulera utvecklingen i de hårdast drabbade länen. En annan iakttagelse som man gör, och som stärker moderata samlingspartiets principiella ställningstagande, är att generella insatser får den största effekten. Det är alltså en generell politik som måste ligga i botten för att man skall kunna skapa en god regional utveckling.

Fru talman! Det finns ett antal tunga politikområden som definitivt på ett avgörande sätt påverkar förutsättningarna och möjligheterna att skapa en mellanregional balans och även en inomregional balans. Det finns tendenser i tiden, exempelvis den tekniska utvecklingen, som mycket påtagligt påverkar utvecklingen. Jag tänkte inledningsvis nämna några områden som är avgörande för om regionalpolitiken i snävare bemärkelse skall kunna lyckas eller ej.

Självfallet ligger under många årtionden utvecklingen inom de areella näringarna, den kraftiga omvandlingen av jord- och skogsbruket och förädlingsindustriernas koncentration, i botten.

Vi kan konstatera att utvecklingen inom stålindustrin har skapat utomordentligt stora problem inom exempelvis Bergslagen. Vi kommer senare att få en debatt om Bergslagens problem, som från vår sida Håkan Stjernlöf skall föra.

Om vi betraktar de stora underleverantörssystemen, t. ex. Volvo och IKEA, som arbetar mycket med underleverantörer, kan vi konstatera att där pågår en ständig utveckling mot underleverantörer som blir alltmer sofistikerade. Det är inte enstaka produkter man skall leverera, utan hela system.

Detta ställer nya och större krav på underleverantörerna. Det innebär att man på sikt kan få ett annat underleverantörsmonster, som gör att vissa regioner kan få problem om underleverantörerna inte kan utvecklas.

Vi ser utvecklingen inom data-, elektronik-, tele- och bioteknikområdena. Här kan man konstatera en mycket påtaglig koncentration under de senaste åren till ett fåtal orter i landet, av typ Kista utanför Stockholm-Uppsala, Lund-Malmöområdets koncentration med Idéon, Linköping med sitt tekniska centrum, och glädjande nog ser vi en utveckling också i Luleåtrakten – och självfallet utanför Göteborg med Chalmers tekniska högskola som bas. Det är en påtaglig tendens att teknikintensiv industri lokaliseras sig i anslutning till de tekniska högskolorna.

Vi ser en annan tendens. Datatekniken, som kunde verka i både centraliserande och decentraliserande former, har hittills haft en tendens att verka i centraliserande former. Där finns det anledning för oss politiker att se upp och, i den utsträckning vi kan fatta beslut, verka för att med datateknikens hjälp skapa en utveckling i alla regioner och ge förutsättningar för den decentralisering som datatekniken ändå kan innebära.

Fru talman! Det finns också tunga politikområden – låt mig kalla det så – som mycket påtagligt har en rumslig dimension. I princip har ju alla politiska beslut någon form av rumslig inverkan. Givetvis påverkas de areella näringarna av jord- och skogsbrukspolitiken, och jag vill gärna säga att utan ett slagkraftigt kombinerat familjejordbruk kommer allt tal om utveckling i glesbygderna och skogsälänen att vara tomt tal. Ett livskraftigt jord- och skogsbruk är själva ryggraden för de insatser som man med regionalpolitiska medel kan göra i dessa områden. Därför är det utomordentligt viktigt att jord- och skogsbruket får rimliga utvecklingsbetingelser.

Det är också självklart att transport- och kommunikationspolitiken betyder mycket för den regionala utvecklingen och möjligheterna att utveckla vissa delar av landet genom att ge tillgång till goda kommunikationer till en rimlig kostnad för både producenter och konsumenter.

Det är också ganska naturligt att dimensioneringen och lokaliseringen av utbildningen – det må vara den högre utbildningen eller den gymnasiala utbildningen – är avgörande för hur olika regioner kan utvecklas. Jag har tidigare pekat på det klara samband som råder i fråga om hur teknikintensiv industri lokaliseras till högre teknisk utbildning och forskning. Det är alldeles uppenbart att de beslut riksdagen har fattat om den högre utbildningens lokalisering och de beslut riksdagen i framtiden måste fatta om denna kommer att påverka olika regioners möjlighet att utvecklas. Det finns anledning att i dagens debatt understryka just dessa samband.

Det är också påtagligt att i de orter och regioner som har ett väl differentierat utbud av högre utbildning finns det även en differentierad arbetsmarknad, som skapar förutsättningar för båda makarna att få arbeten. Mellan dessa regioner finns dessutom en påtagligt högre rörlighet för arbetskraften, som skapar förutsättningar för företag och organisationer att rekrytera kvalificerad personal under rimliga tidsförhållanden. Detta är också viktigt att konstatera. Rörligheten i sig är visserligen inget mål, men

den är ett viktigt medel för att hålla ett kvalificerat industrisamhälle i gång. Det tror jag är värt att ta fasta på.

Det är också rimligt att tro att arbetsmarknadspolitiken spelar en mycket viktig roll och har rumsliga dimensioner. Vi vet att tendensen mot allt högre förvärvsfrekvens för kvinnor försvårar, och ibland omöjliggör, rekryteringen av kvalificerat folk. Det gäller inte minst på små orter i glesbygden, där kravet är att båda makarna skall ha ett förvärvsarbete utanför hemmet.

Man bör i detta sammanhang uppmärksamma de meriteringsregler som gäller enligt arbetsrätten. Varje enskild kommun fungerar som ett område, och det är utomordentligt svårt för personer från andra kommuner att så att säga gå över kommungränsen. Man kan ha fast anställning i en kommun. Söker man sedan arbete i en annan kommun, har man mycket svårt att komma i tur för tjänster där. Dessa murar som reses runt varje enskild kommun försvårar, eller omöjliggör, en sund rörlighet. Tyvärr, fru talman, drabbar det många gånger de små orterna. De företag som i dag behöver kvalificerad personal för att kunna utvecklas och över huvud taget överleva får allt svårare att rekrytera sådan personal.

Diskussionen om flyttlasspolitiken, som den ibland kallas, skulle kanske nyanseras litet och även gälla hur man kan rekrytera inte minst yngre kvalificerad arbetskraft till glesbygdsregionerna. Jag vill med visst fog göra gällande att om vi inte kan lösa de problem som är förknippade med rekryteringen av ung, kvalificerad arbetskraft, kommer glesbygden och de små orterna i skogslänen att ha mycket svårt att överleva.

Det är självklart, fru talman, att också skattepolitiken har en rumslig dimension. För att anknyta till möjligheten för familjer att flytta till mindre orter och företag som behöver kvalificerad arbetskraft, hävdar jag att det är uppenbart att den utformning som skattepolitiken i dag har – och som vi moderater hårt har kritiserat – gravt missgynnar enkomstfamiljen och på ett utomordentligt allvarligt sätt försvårar, eller direkt hindrar, rörlighet. Det måste komma en ny skattepolitik – en sådan politik som bl. a. moderata samlingspartiet har skisserat – för att möjliggöra en ökad rörlighet.

Det finns också anledning att se över hur man skall kunna rekrytera exempelvis unga akademiker – det må gälla läkare, ingenjörer eller andra högt kvalificerade och utbildade människor – till glesbygdsregionerna. En tanke skulle kunna vara att man införde en generös avskrivningspolitik när det gällde studielånen: Vi skriver av studielånen helt under fyra fem år, om ni bosätter er i vissa områden av landet. För en familj som har studielån på låt säga 100 000–150 000 kr. borde det rimligtvis vara av ett visst intresse att veta att studielånen skulle vara avskrivna efter fyra fem år. Kanske finns det skäl att överväga den typen av regionalpolitiska instrument. De är måhända litet okonventionella, eftersom de riktar sig till fysiska personer, men jag tror att det är viktigt att vi ser helheten.

När man diskuterar skattepolitiken finns det självfallet, fru talman, anledning att se över beskattningen av det arbetande kapitalet i företagen. Tyvärr är det många gånger de mest lönsamma företagen, de som har vuxit till sig litet grand och har en gedigen substans, som är ryggraden på de små

orterna. Dessa företag har problem att klara generationsskiften. Det innebär ofta att företagen säljs till någon form av investmentbolag, som sedan gör omstruktureringar och flyttar olika försäljningsenheter – kanske till storstadsregionerna. Kvar blir ett rent produktionsföretag, i stället för ett rikt differentierat företag med produktutveckling, marknadsföring och ekonomiavdelning. På det sättet utarmas även dessa företag och arbetsmarknaden på de små orterna. Utbudet av kvalificerade tjänster minskar.

Fru talman! Detta var en liten genomgång av några områden, på både den tekniska och den politiska sidan, som utomordentligt klart påverkar förutsättningarna för regionalpolitiken i snävare bemärkelse. Man kan efter en sådan här genomgång fråga sig: Är regionalpolitiken i budgettekniska termer ointressant? Är den att likna vid gräde på moset, eller vad är den? I bästa fall skulle det ha varit kronan på verket, men det förutsätter i så fall att regionalpolitiken delvis ändrar karaktär.

Från moderat sida har vi i ett antal punkter slagit fast några principer för regionalpolitiken i framtiden, och dem kommer vi självfallet att utveckla i den regionalpolitiska utredningen, som om några månader lägger fram sitt betänkande.

Några huvudpunkter bör rimligtvis vara att regionalpolitiken skall vara mer generell till sin karaktär. Vi vill ha mindre selektiva inslag. Vi bör ha något selektivt stöd kvar, men det bör hanteras på en lägre nivå, på länsnivå. Vi menar att en hel del av den kreditgivning som i dag finns inom det regionalpolitiska stödets ram bör ändra karaktär. Exempelvis lokaliseringslånen bör plockas bort till förmån för andra stödformer. Lokaliseringsslån ur den kreditgivningen kan också skötas av befintliga kreditinstitut. Det finns också anledning att tänka sig att man helt stugar om de lån som har bidragskaraktär och innehåller inslag av bidrag för att få ett helt annat lånesystem, som eventuellt kunde samordnas med utvecklingsfondernas låneformer. Detta tänker moderata samlingspartiet återkomma till i den regionalpolitiska utredningen.

Det är också glädjande att vi har fått gehör för tankarna om ökade satsningar på länsnivå och att en utskottsmajoritet förordar en höjning av det samlade länsanslaget med 100 milj. kr.

Jag måste säga att det är helt obegripligt hur regeringen agerar, när man så påtagligt motsätter sig denna höjning. Man går ut och talar om höjningar i Bergslagen, och så föreslår man i kompletteringspropositionen ytterligare höjningar på 25 milj. kr., i stället för att ta ett ordentligt, samlat grepp och höja länsanslaget. Det skall bli utomordentligt intressant att i den debatt om länsanslaget som Ingrid Hemmingsson kommer att ta upp höra hur socialdemokraterna motiverar den tvehågsenhet som de ger uttryck för i utskottet. Deras hantering av denna fråga har karaktären av lappverk.

Det är angeläget att understryka, att med den höjning av det s. k. C 4-anslaget som utskottsmajoriteten föreslår får regeringen möjligheter både att fördela mer pengar till skogslänen och till Bergslagen men också att öka satsningarna på andra län utanför stödområdet, där utskottet framför allt pekar på Sydostsverige och Sjuhäradsbygden.

Fru talman! Låt mig avslutningsvis säga att jag inledde med att betona betydelsen av ett livskraftigt och expansivt näringsliv för den regionala utvecklingen. För det krävs att man långsiktigt återställer balansen i den svenska ekonomin. Utan balans i den svenska ekonomin kan man inte få någon långsiktigt fin utveckling av näringslivet.

Det innebär att de offentliga utgifterna måste reduceras. Alternativet är en stramare finanspolitik i framtiden, som på sikt måste få negativa effekter för sysselsättningen.

Det innebär att ytterligare skattehöjningar inte kan accepteras och att de kollektiva löntagarfonderna måste avskaffas.

Det innebär vidare att marknadsekonomin skall bevaras och stärkas, varvid åtgärder som förbättrar arbetsmarknadens och kapitalmarknadens funktionssätt bör prioriteras.

Det innebär också att den övergripande ekonomiska politiken måste kombineras med en näringspolitik som är särskilt inriktad på de mindre och medelstora företagen och, fru talman, med en arbetsmarknadspolitik som ger ungdomarna en chans att komma in på arbetsmarknaden. Det krävs också att de små och medelstora företagen får arbeta under goda förutsättningar, eftersom de oftast utgör ryggraden i ekonomin på de små orterna. Det krävs vidare att det bedrivs en politik gentemot näringslivet och småföretagen som präglas av generositet.

Fru talman! En sådan politik ger alla delar av landet en möjlighet att utvecklas.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till de moderata reservationer som är fogade till utskottets betänkande nr 23.

Anf. 3 KARIN ANDERSSON (c):

Fru talman! "Hembygdens dag" – det är den halvt skämtsamma, halvt nedlåtande benämningen på den dag då vi här i riksdagen behandlar regionalpolitiken. Då skall alla upp och vittna om sina hembygders problem, sägs det litet vanvördigt.

Men det stora intresse som riksdagsledamöter från samtliga partier och från alla landsdelar visar för regionalpolitiken är naturligtvis ett bevis för att de med oro ser på utvecklingen i sina hembygder, ett bevis för hur allvarlig situationen är och ett bevis för att ett samhälle i regional obalans leder till problem i alla regioner, både i glesbygdsområden och i storstadsregioner. Inte mindre än 92 motioner har väckts i frågan. Ett enigt utskott delar den oro som kommit till uttryck på detta sätt.

Det finns också större anledning till oro än tidigare. Sysselsättningsläget totalt har försämrats, och framför allt har industrisysselsättningen gått ned. En tendens mot ökad obalans är tydlig. Det mest oroande är den brist på engagemang som den socialdemokratiska regeringen – inte minst industriministern – uppenbarligen har i denna fråga. Det regeringsförslag vi behandlar i dag visar att den socialdemokratiska regeringen inte är beredd att fullfölja den politik för regional balans som fördes under de icke-socialistiska regeringarna åren 1976–1982 och som bl. a. manifesterades i mittenregering-

ens proposition år 1982 om program för regional utveckling och resurshushållning.

Det finns många exempel på den nuvarande regeringens mer negativa inställning. I centerreservation nr 2 anges några.

1. Arbetsmarknadspolitiken inriktas nu på ökad geografisk rörlighet. För andra gången sedan regeringstillträdet föreslår regeringen i proposition 150 en kraftig höjning av flyttningsbidragen. Det är uppenbart att man vill initiera en ny flyttlasspolitik. Från centerns sida säger vi nej till detta.

2. Resurserna för regionalpolitiken urholkas. Det sker genom att regeringen dels inte gör någon prisuppräknning alls av det viktigaste regionalpolitiska anslaget, dels föreslår en ny anslagsteknik för bidragsverksamheten vid centrala beslut. I praktiken leder detta till en ambitionssänkning, även om det i årets budgetproposition kan se ut som en höjning.

3. Den tidigare prioriteringen av de mest utsatta delarna av landet minskas, vilket är anmärkningsvärt. Det finns flera exempel på detta. Det mest flagranta är naturligtvis Norrbotten. Nedsättningen av arbetsgivaravgifterna har gjorts lika stor i hela Norrbotten, lika stor i den s. k. fyrkanten vid kusten som i malmfälskommunerna. Självfallet innebär detta en fördel för Luleåregionen, men det leder till att obalansen inom länet kommer att öka.

För centern har regionalpolitiken alltid varit en hjärtefråga. Människor skall ha möjligheter till arbete i sin hembygd. Människor skall ha rätt till rimlig service när det gäller utbildning, kultur och social omvårdnad, oavsett var de bor.

Men det är inte bara med tanke på de enskilda människorna som regionalpolitiken är viktig. För samhället är det viktigt, för att inte säga nödvändigt, att produktionsresurser i form av mänskligt kunnande, råvaror och naturtillgångar och gjorda investeringar tas till vara i hela landet.

Det är också viktigt att i tid bromsa den utveckling mot ökad inflyttning till Stockholmsområdet som nu återigen inletts. Konsekvenserna av den stora befolkningsomflyttningen på 1960-talet förskräcker, lika mycket sett i ett storstadsperspektiv som ur glesbygdssynpunkt. Det har i centern aldrig funnits något motsättning mellan storstads- och glesbygdsintressena när det gäller en aktiv regionalpolitik. Stockholmscentern har t. ex. konsekvent drivit linjen att med hänsyn till människor och miljö begränsa befolkningstillväxten i Stockholmsområdet. Nu, när miljöfrågorna på ett helt annat sätt kommit i blickpunkten genom de kunskaper vi fått om försurningens effekter – bl. a. på grund av bilavgaser – vore det förödande med en ny, stor befolkningsökning i Stockholmsområdet, för att inte tala om den segregering i boendet som en sådan automatiskt skulle leda till.

Grundläggande för möjligheterna att föra en aktiv regionalpolitik är givetvis de medel som ställs till förfogande över budgeten. Jag återkommer till detta.

Men det är också viktigt att åtgärder inom andra samhällsområden stöder en utveckling mot regional balans – föregående talare var inne på detta, och jag vill understryka det. Tyvärr ser vi alltför många exempel på socialdemokratisk regeringspolitik som verkar i motsatt riktning.

Nr 157

Tisdagen den
29 maj 1984

Regionalpolitiken

Utskottet säger: "Praktiskt taget alla beslut som tas av t. ex. statliga myndigheter får regionala konsekvenser och kan därmed ändra förutsättningarna för regionalpolitiken. En samordning av dessa beslut enligt de mål som formuleras av statsmakterna är en förutsättning för en framgångsrik politik."

Dess värre handlar regeringen inte så. Jag behöver bara nämna kommunikationerna, där en omfattande järnvägsnedläggning planeras som framför allt drabbar glesbygden och där statsbidrag till enskilda vägar dragits ned trots de uppenbara konsekvenser detta har ur glesbygdssynpunkt.

När dessa frågor behandlades ställde f. ö. moderaterna beredvilligt upp för den socialdemokratiska politiken, även om Anders Högmark nu vill ge sken av att företräda en motsatt inriktning.

Utbildningens och forskningens roll för den regionala utvecklingen är också mycket stor. Detta understryks starkt i de regionala industriprogram som länsstyrelserna på regeringens uppdrag lagt fram.

Den decentralisering av högskoleutbildningen som skett har haft positiva regionalpolitiska effekter, både med tanke på utvecklingen av regionernas näringsliv och tillgodoseendet av deras behov av kvalificerad arbetskraft och önskemålet att göra regionerna mera attraktiva ur boende- och lokaliseringssynpunkt.

Men allra viktigast – i varje fall för de mest utpräglade glesbygdsområdena – är ändå jord- och skogsbruket. Här har vi också i utskottet varit eniga när vi slagit fast att "ett väl fungerande jordbruk är en förutsättning för att uppnå en balanserad regional utveckling".

Hade socialdemokraterna insett detta på ett tidigt stadium, hade den katastrofala utvecklingen i övre Norrland kunnat undvikas eller i varje fall mildras. Dess värre tycks regeringen inte heller i dag inse de areella näringarnas stora betydelse för den regionala utvecklingen, vilket bl. a. framgår av direktiven till livsmedelskommittén. Ännu tydligare framgick det av proposition 76 till innevarande riksmöte, där regeringen föreslog att det särskilda stödet till Norrlandsjordbruket skulle upphöra. Dess bättre ansåg också socialdemokraterna i jordbruksutskottet att detta skulle vara olyckligt, och regeringsförslaget avvisades av riksdagen.

Kommunernas möjligheter att upprätthålla en rimlig service är, som jag tidigare nämnt, en viktig förutsättning för en positiv befolkningsutveckling. Här har skatteutjämningsbidraget spelat en avgörande roll. Under perioden 1976–1982 ökade skatteutjämningsbidragen från drygt 2,5 miljarder kronor till 10 miljarder, alltså en fyrdubbling.

Regeringens proposition om att grundgarantin i skatteutjämningsystemet generellt skall minskas med en procentenhet har avvisats av centern. Propositionens förslag kommer att innebära att systemet dräneras på 700 milj. kr. Det ökar sannerligen inte glesbygdskommunernas möjligheter att ge människorna där en rimlig service.

Innan jag går in på anslagsfrågorna vill jag beröra en fråga som tagits upp både i propositionen och i utskottsbetänkandet. Det är inom den privata service- och tjänstesektorn som sysselsättningstillväxten beräknas ske under

1980-talet. Om inte effektiva styrmedel utvecklas, är risken stor att sysselsättningstillväxten på denna sektor kommer att leda till ökad obalans genom att nyetableringar sker där denna sektor f. n. är mest utvecklad, dvs. i koncentrationsorterna. Och här borde ändå förutsättningarna för annan lokalisering vara mycket stora. Datatekniken har ju lett till ett större oberoende av lokaliseringsort. Också föregående talare var inne på detta.

Jag har ofta under de många år jag arbetat med jämställdhetsfrågor sagt att regionalpolitiken framstår som ett viktigt medel för att nå jämställdhet – om man tänker på hela landet och inte bara på Stockholmsområdet, vilket det ibland finns en tendens till.

Medan förvärvsfrekvensen för kvinnor i Stockholms län 1982 var 75,5 % var den i Norrbotten 64,2 % och i Kopparbergs län 65,5 %, och medan arbetslösheten bland kvinnor vid samma tidpunkt var över 6 % i Norrbotten och nära 4 % i Kopparbergs län var den bara 1,3 % i Stockholms län. Eftersom möjligheten till förväryarbete är en sådan väsentlig förutsättning för jämställdhet, är en ökning av kvinnoysselsättningen i de områden där den nu är lägst, särskilt viktig. Av propositionen framgår också att ca 3 200 kvinnor fått sysselsättning genom lokaliseringpolitiska åtgärder under budgetåren 1979/80–1982/83. Tyvärr har antalet kvinnor som fått jobb på detta sätt varit mindre under det senaste budgetåret än tidigare. Har kanske dispenserna från den s. k. 40-procentsregeln varit för många?

Jag kom in på den frågan här därför att jag tror att en tillväxt inom den privata tjänstesektorn borde kunna ge inte minst kvinnor större möjligheter till sysselsättning, och då är det viktigt att etablering sker i regioner där sysselsättningsgraden för kvinnor är låg.

Utskottet säger att det är viktigt att utveckla metoder som kan påverka lokalisering av företag inom denna sektor. En metod är kanske att överlämna mer av ansvaret – och tillgängliga medel – till länsmyndigheterna. Det är den linje som utskottsmajoriteten valt när man har tillstyrkt partimotionerna från centern och folkpartiet och enskilda motioner från företrädare för alla riksdagspartier – samtliga motioner med krav på en höjning av anslaget till Regionalpolitiskt stöd: Regionala utvecklingsinsatser, dvs. det anslag som fördelas på länen, som själva sedan beslutar om användningen av medlen inom angivna gränser.

Moderaterna brukar ju inte ha mycket till övers för regionalpolitiska åtgärder. De föreslår också stora prutningar på anslagen totalt. Eftersom de prioriterar länsanslaget har det ändå gått att få majoritet i denna fråga, vilket måste ses som en stor framgång för centern och folkpartiet, men framför allt för den regionala utvecklingen. Länsanslaget tillförs nu 100 milj. kr. mer än vad regeringen föreslagit, eller sammanlagt 398,25 milj. kr. Det är bara socialdemokraterna som går emot höjningen. Jag är övertygad om att det känns smärtsamt för många – inte minst för de Norrlandsriksdagsledamöter som själva motionerat i denna riktning. Någon tidning har sagt att detta var en kupp av utskottsmajoriteten. Varje parti försöker naturligtvis alltid att få majoritet kring sina förslag. Ibland går det alltså, men någon kupp är det inte!

Anslaget fördelas av regeringen mellan länen som kan använda det för

olika ändamål. Fördelningen av beviljat anslag när det gäller de olika ändamålen brukar anges i regleringsbrevet. Redan i budgetpropositionen anges att "högst 61 miljoner kronor skall användas till regionalt utvecklingsarbete". Även om inte utskottet sagt något om detta är det – som vi från centerns sida ser saken – angeläget att också detta belopp justeras upp i förhållande till det ökade anslaget totalt.

Socialdemokraterna i utskottet har reagerat surt. Och det är förstäligt, för den ståndpunkt de intagit är inte lätt att försvara med sakliga argument. Jag skall bara på en punkt bemöta reservanternas: Centern har föreslagit att ökningen av anslaget på den här punkten skulle finansieras genom en motsvarande minskning av anslaget till sysselsättningsskapande åtgärder. Vårt förslag om besparing på anslaget för sysselsättningsskapande åtgärder avlogs, som reservanternas påpekar, av riksdagen. Men trots detta håller vi fast vid en höjning av länsanslaget. Vi gör det därför att vi är övertygade om att sysselsättningen främjas bättre och till en lägre kostnad än när det gäller de mer kortsiktigt verkande arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Det innebär inte att vi är emot kortsiktiga arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Vi har i huvudsak ställt upp på regeringens förslag i det avseendet.

Sedan, fru talman, bara några ord om centerns övriga reservationer i anslagsfrågorna. Regeringen föreslår en ny anslagsteknik för bidragsverksamheten vid centrala beslut. Man föreslår att medel som beviljas efter den 1 juli i år skall bestridas från ett nytt reservationsanslag. Centern anser inte att det finns skäl för en sådan omläggning nu när hela regionalpolitiken är föremål för en översyn, som f. ö. beräknas vara klar inom kort. Som jag sade tidigare går det inte heller att frigöra sig från tanken att den nya konstruktionen valts därför att den kan leda till besparingar, även om man nu vill ge sken av motsatsen. Vi föreslår i stället en utvidgning av ramen och en höjning av anslaget för nästa budgetår.

Centern anser också att lokaliseringsslånen i fortsättningen bör skötas av det etablerade bankväsendet. Det är affärsbankernas uppgift att tillhandahålla riskvilligt kapital. Det finns därför ingen anledning för staten att uppträda som långgivare på det här området. Eftersom statligt lokaliseringsstöd i regel kombineras med någon form av banklån skulle det vara en klar rationalisering om banken i fråga med statlig garanti tar hela lånebeloppet.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till reservationerna 2, 7, 9, 11, 13 och 15. Ingvar Karlsson i Bengtsfors och Per-Ola Eriksson kommer senare att kommentera övriga reservationer.

Anf. 4 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Arbete, service och god miljö skall alla människor ha tillgång till, oavsett var de bor i landet. Det är regionalpolitikens mål att skapa de förutsättningarna.

Regionalpolitik är svårt. Det finns ingen färdig modell någonstans i världen – inte ens ett teoretiskt facit. Andra länder – med i realiteten mindre regionalpolitiska problem – har inte lyckats särskilt väl i sina försök att få en utjämnande politik mellan de olika landsdelarna. En annan svårighet är den

inbyggda motsättning som så klart finns inom regionalpolitiken. Det gäller att inom marknadsekonomin hitta en balanspunkt som kan ta bort de olikheter som bl. a. geografi, klimat och glesbefolkade områden ger, samtidigt som social och ekonomisk rättvisa skall uppnås. Att vårt land just nu upplever den största arbetslösheten hitintills gör inte det hela enklare.

Det finns anledning att dämpa den övertro som kan finnas när det gäller de regionalpolitiska medlen, samtidigt som vi inte heller får underskatta den betydelse som 20 års regionalpolitiska insatser har inneburit. För att regionalpolitiken skall få bärkraft och slitstyrka krävs det en samhällsekonomi i balans, en näringspolitik som fungerar och en arbetsmarknadspolitik som innehåller moment av flexibilitet och fasthet.

Beträffande den snart tjuogoåriga regionalpolitiska historien i modern tid finns det viktiga milstolpar i de regeringsförslag som lades fram 1976, 1979 och 1982. De riksdagsbeslut som togs med anledning av dessa tre propositioner har folkpartiet haft en aktiv del i, medan andra partier har gjort utbrytningar och något slags slalomsvängar från den linje som riksdagen dragit upp i sina beslut. Vi tror, precis som framgår av reservation 3 i dagens betänkande, att det bör vara ett förhållandevis fast regelsystem inom regionalpolitiken. Utifrån den principiella hållningen är vi kritiska till den utflykt som socialdemokraterna gjorde i samband med 1982 års beslut – då var det ingen hejd på opportunisten från socialdemokraterna. Dagens betänkande är fjärran från de smattrande appeller som socialdemokratiska regionalpolitiska företrädare kostade på sig i 1982 års vårriksdag och samma års valrörelse.

Även om det kan sägas att vi upplever ett s. k. mellanår i avvaktan på den regionalpolitiska utredningen, är det ändå illavarslande att intresset från regeringens sida beträffande regionalpolitiken är så svagt. Regionalpolitiken har tyvärr fått en alltför undanskymd roll hos regeringen Palme. Fortfarande är det få svenskar som vet vilket statsråd som är ansvarigt för regionalpolitiken. Spörsmålet anses fortfarande alltför svårt för att kunna bli en fråga i "Vi som vet mest".

Det är två saker som oroar mig speciellt. För det första håller regeringen tillbaka de regionalpolitiska insatserna på områden där dessa insatser med små medel skulle komma till stor nytta. Jag tänker på de regionalpolitiska utvecklingsinsatserna, dvs. de s. k. länsanslagen. Det andra som är oroande är att socialdemokraterna säger sig vilja vänta och se tills regionalpolitiska utredningen om ett par månader lägger fram sitt förslag för regeringen, samtidigt som det inte kan vara okänt ens för socialdemokraterna att man från regeringens sida närmast lägger locket på. Jag menar inte att vi skall tänka bort den förda regionalpolitiken eller nedvärdera de milstolpar beträffande denna som ju finns i 1976, 1979 och 1982 års regionalpolitiska beslut. Men i en tid då vi har rekordarbetslöshet och svåra strukturförändringar som återstår, ställs det stora krav, och det är angeläget att utredningen inte avhänder sig möjligheten att försöka sig på ett konstruktivt nytänkande. Därför är det, fru talman, min förhoppning att de ihärdiga rykten som har cirkulerat om att den regionalpolitiska utredningen inte skulle ha någonting

att komma med visar sig vara felaktiga påståenden.

Beträffande de framtida riktlinjerna för regionalpolitiken vill jag yrka bifall till reservation 3. Övriga säryrkanden från folkpartiet återfinns i reservationerna 8, 20 och 32, som jag också yrkar bifall till. Beträffande beloppsgränserna för stöd till glesbygdsföretag anser vi i likhet med centern att det bör ske en anpassning som gott och väl kan motsvara penningvärdesfallet. Högsta belopp för avskrivningslån till företag bör höjas från 200 000 kr. till 275 000 kr., och motsvarande belopp för uthyrningsstugor och s. k. IKS-stöd till enskilda projekt bör öka från 30 000 kr. till 50 000 kr.

När det gäller nedsättning av sociala avgifter och allmän löneavgift i Norrbotten m. m. är det positivt att socialdemokraterna i den principiella delen har tänkt om och gett upp det motstånd man tidigare hade mot att reducera sociala löneavgifter. Från folkpartiets sida är vi däremot kritiska mot det sätt som man har hanterat metoden på. Framför allt kritiserar vi att hela Norrbottens län skall ingå i en likartad nedsättning. Visserligen brukar vi säga att åtgärder skall vara så generella som möjligt. Men, bästa socialdemokrater, det här handlar ändå om regionalpolitik, och litet selektion får det väl ändå vara. Kustområdet har det inte lika svårt som de inre delarna av Lappmarken. Upplägningen har dessutom en annan svaghet, nämligen att den inte följer stödområdets gränser och håller sig till det inre av Norrland, oavsett län. Det västerbottniska Sorsele har inte en bättre situation än det norrbottniska Arvidsjaur, och man kan heller inte med bästa vilja i världen påstå att Piteå och Luleå skulle ha en svårare situation än Jörn på den andra sidan länsgränsen.

I reservation 32 begärs, i enlighet med folkpartimotionens förslag, att regeringen snarast lägger fram förslag som möjliggör försöksverksamhet med bl. a. särskilda statsbidrag till lärlingsutbildning och bibehållen arbetslöshetsersättning till arbetslösa personer som får starta egen verksamhet.

På två vitala punkter går utskottet in och ändrar i regeringspropositionen. Den ena punkten gäller det obegripliga i regeringens förslag att undanta Hedemora kommun i den grupp av kommuner som i första hand bör komma i fråga för det särskilda stödet till Bergslagen. Här korrigerar vi i full enighet denna miss i propositionen.

Den andra punkten där utskottet ger regeringen bakläxa avser storleken på länsanslaget. Här har vi – överraskande nog – inte fått socialdemokraterna i utskottet med oss. Detta länsanslag – dvs. anslaget Regionala utvecklingsinsatser – har varit ett förnämligt verktyg i regionalpolitiken. Länsstyrelserna har själva inom givna ramar fått göra prioriteringar mellan de olika insatser som är mest lämpliga för det egna länet. Därigenom har både initiativ och utvecklingsmöjligheter tagits till vara, och det har långsiktigt gett nya arbetstillfällen. Särskilt gynnsamt har detta varit för små företag i utpräglade glesbygder, inte minst inom jord- och skogsbruk, hantverk m. m. Kostnaden har som regel varit lägre än för mer kortsiktiga arbetsmarknadspolitiska insatser. När det dessutom har visat sig att detta anslag har varit otillräckligt, är det en logisk slutsats att stärka just den delen.

Folkpartiet och centern har i flera omgångar motionerat om en sådan

förstärkning. Vi begärde redan i fjol en överföring av 150 milj. kr. till denna utgift. I samband med behandlingen av tilläggsbudgeten i höstas avslög riksdagen denna begäran. Vi återkom under den allmänna motionstiden, men arbetsmarknadsutskottets majoritet avstyrkte ytterligare en gång. För drygt en månad sedan sade socialdemokrater, moderater och kommunister nej till denna förstärkning. När vi kom till ställningstagandet i fråga om regionalpolitiken på denna punkt hade inte minst de många socialdemokratiska motionerna och de klara signalerna utifrån länen om att läget höll på att bli akut påverkat såväl moderaterna som vpk. Tyvärr ville inte socialdemokraterna i utskottet vara med, och egentligen är det obegripligt. Jag skulle därför vilja att kammaren ägnar de socialdemokratiska reservationerna 16 och 17 särskild uppmärksamhet innan vi går till beslut.

Reservation 16 inleds med att socialdemokraterna lovordar regeringen och säger att den för en framgångsrik politik, som bl. a. skulle leda till att regionalpolitiken skulle komma på fötter av bara farten. Men detta partipolitiska egenberöm motsägs av de många socialdemokratiska motionerna. I över 40 % eller i 38 motioner av sammanlagt 92 som behandlas i betänkandet för socialdemokrater – från Skåne till Lappland – fram kraftig kritik mot brister i regionalpolitiken. Något av en gemensam nämnare för motionerna – detta gäller i högsta grad de socialdemokratiska – är att det just är regionala utvecklingsinsatser inom länsanslagen som man prioriterar.

På s. 54 i arbetsmarknadsutskottets betänkande är ett antal av de mest aktuella motionerna redovisade. Utöver motioner från alla oppositionspartierna finns motionerna 882 och 1045 av socialdemokraterna i Gävleborgs län. Olle Westberg m. fl. socialdemokrater vill ha utökat länsanslag till hemmalänet. Ing-Marie Hansson har preciserat det till en ökning med 12 milj. kr. I motion 1076 av socialdemokraten Eric Jönsson föreslås utökat länsanslag till Skånelänet. Sven Aspling m. fl. vill ha ett utökat länsanslag till Värmland, och partikamraten Olle Göransson vill ha ett utökat länsanslag till Västmanlands län. Till Dalsland begär Rune Johansson från socialdemokraterna utökat länsanslag, och i fempartimotion 1928 från Västerbotten vill man ha en förstärkning med 25 milj. kr. till detta län. Marianne Stålberg och Nils Åsling vill tillföra Jämtland en rejäl förstärkning i 30-miljonersklassen. Den vidgade ramen om 100 milj. kr., dvs. en nära 35-procentig förstärkning av anslaget, innebär inte att alla anslagsyrkanden kan tillgodoses fullt ut, men det är en rejäl bit på väg för att uppfylla de önskemål som finns ute i länen. Men visst blir det en litet underlig situation, för lägger man ihop antalet socialdemokratiska motionärer och antalet ledamöter i de fyra partier som bildar majoritet i den här frågan lär det inte kunna bli så många som kan stödja den socialdemokratiska reservationen. S-reservation nr 16 slutar f. ö. med några ord om hur förträffligt just detta anslag är. Det sägs i reservationen att det har inneburit klara fördelar att länsstyrelserna själva har kunnat avgöra vilka insatser som är lämpligast. Socialdemokraterna säger vidare i reservationen att länsanslaget är otillräckligt men att det i övrigt är förträffligt. Socialdemokraterna slutar emellertid med att säga nej till en förstärkning.

Statsfinansierat är anslaget mycket måttligt, men för de olika länen i de mest utsatta regionerna skulle det vara värdefullt. Vill riksdagen och ledamöterna på de olika länsbankarna stödja de utsatta regionerna, ja då får man rösta på arbetsmarknadsutskottets förslag och avslå den socialdemokratiska reservationen. Det vore att ge de svagaste regionerna ett starkt stöd, inte bara i ord utan också i handling.

Fru talman! Regionalpolitik är inte någonting som verkar i ett lufttomt rum, därför bör regionalpolitik vara i harmoni med den politik som främjar den allmänna tillväxttakten i ekonomin. Men regionalpolitiken måste också korrigeras när utvecklingen medför problem. Från folkpartiets sida menar vi att ökade regionalpolitiska hänsyn bör tas i den offentliga sektorns egen verksamhet. Den inomregionala obalansen måste uppmärksammas mer än tidigare, och ansträngningar måste göras för att lokalisera näringar och verksamheter med både god lönsamhet och överlevnadsförmåga till stödområdet. Medlen bör vara så generell verkande som möjligt. Viktigt är att krisingripanden och andra näringspolitiska insatser utanför stödområdet inte görs på så sätt att de kommer i konflikt med de regionalpolitiska målen. Även om regionalpolitiken bör hållas samman på riksnivå, bör allt fler beslut delegeras till den regionala nivån. Då är det viktigt att regionalpolitiken har ett fast regelsystem. Detta är att föredra framför ett företagsstöd som beslutas i varje särskilt fall. Jag tillät mig i fjolårets regionalpolitiska debatt att fråga var socialdemokraterna står när det gäller regionalpolitiken. Inte heller årets budgetproposition eller särpropositionen har gett särskilt tydliga svar, och den utredning som nu arbetar vet inte heller vilka slutsatserna blir. Det finns risk för att pendeln svänger för långt: från den fullständigt hämningslösa överbudspolitik som våren 1982 presenterades av socialdemokrater i opposition till alltför stor passivitet inför de regionalpolitiska problem som förvisso är stora också 1984, detta i många avseenden så märkliga år.

Fru talman! Jag yrkar bifall till de folkpartistiska reservationerna samt till utskottets hemställan i övrigt.

Anf. 5 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! Regionalpolitik är historien om det totala beroendet av och underordnandet under det privata näringslivets villkor. Regionalpolitiska effekter av positiv art – t. ex. när det gäller dem som blivit värst drabbade, nämligen skogslänen – kan inte klart fastställas. Totalt sett har regionalpolitiken inte stått i någon som helst proportion till krisregionernas behov. Därför har den inte i egentlig mening mildrat de regionalpolitiska obalanserna.

Nu råder det ju kris i hela landet, och egentligen borde hela landet vara ett stödområde. Vi har en stor kris i Sydsverige, där arbetslösheten i absoluta tal är större än i skogslänen, vilkas arbetslöshet emellertid relativt sett drabbar hårdare. Strukturproblemen drabbar hela landet. Framför allt har inomregionala effekter mycket stor betydelse.

Den arbetslöshet som vi i dag upplever, och om vars storlek man ibland tvistar, har naturligtvis stora regionalpolitiska effekter. Vi har i dag 137 000

till 146 000 öppet arbetslösa, vi har 226 000 i arbetsmarknadspolitiska åtgärder, och 51 000 människor är latent arbetsökande. Det är en allvarlig situation, som speglar mycket stora svårigheter i vår regionalpolitik – det är kanske där arbetslösheten slår allra värst.

Om vi i dag inte i statistiken hade de manipulationer som förekommer med t. ex. ungdomslag skulle den visa på en kanske 4-procentig öppen arbetslöshet. Statistiken skulle då visa på en helt annan situation, både när det gäller sysselsättningen och när det gäller regionalpolitikens betydelse. Och vi vet att det även vidtas många andra åtgärder för människor som också borde räknas som arbetslösa. Det är också den effekt vi ser i den praktiska politiken.

Näringslivet – de företag som svarar för den produktion vi har i vårt land – bestämmer genom sin lokalisering i huvudsak graden av den regionalpolitiska balansen. "Den regionalpolitiska obalansen" är i dag ett alltför mildt uttryck för att beskriva verkligheten. Kännetecknande för regionalpolitiken är dess avsaknad av maktmedel, framför allt när det gäller att styra storfinansens åtgärder.

Man pekar i utskottsbetänkandet på att den snabbt växande privata service- och tjänstesektorn har oerhört stora obalanser. Det är ju också en effekt av var i landet näringslivet är förlagt och vem som styr det. För att ändra på den situationen måste det naturligtvis till en helt annan näringslivspolitik här i landet.

Vår industri går nu mot ett allt större exportberoende. Det beror naturligtvis på storfinansens och det internationella kapitalets inriktning, vilken regeringen genom sin ekonomiska politik understöder. Det betyder att vår industri sätts fast i marknader som på sikt kan få verkliga regionala obalanser i vårt land till resultat. Den inriktningen innebär naturligtvis en viss struktur på vårt lands utveckling som vi inte själva styr.

Den industri som finns kvar i vårt land genomgår dessutom i dag en oerhört snabb omställning till det elektroniska samhället. Den har pågått under en lång period, den s. k. Åslingska perioden. Nils Åsling pumpade in massor av kapital i industrin, och det fortsätter nu med att storindustrin själv satsar på väldiga rationaliseringar via insatser på det elektroniska planet. Den industripolitik som industriministern företräder är att understödja denna industrins förnyelse! Det framgår av proposition 157, där det anges vad statens industriverk har att göra; verket skall befrämja den här industrins utveckling och förnyelse, som då naturligtvis är en effekt av regeringens politik.

Vad handlar det då om? Jo, det handlar om att försöka ta till vara det som finns inom den befintliga utvecklingsramen t. ex. i Bergslagen. Det är då framför allt länsstyrelserna och de anslag dessa disponerar som skall komma i fråga. Det man tar upp är produktivitets- och lönsamhetsbefrämjande insatser, marknadsorienterad produktion, exportfrämjande insatser, exportfrämjande aktivitet i större företag, produktförnyelse – då kanske STU är inkopplat – och design på produkterna för att komma ut på marknaden samt de internationella affärsmöjligheterna. Allt det här, fru talman, ligger inom

ramen för den ekonomiska politik som i dag understöds av regeringen och som naturligtvis bestäms av storfinansen. Det gör att de insatser som kan komma i fråga i t. ex. Bergslagen kommer att ha kapitalets ramar. Någon självständig nationell näringspolitik har vi ju inte!

Den nya tekniken, som tas i bruk överallt, skulle kunna ge stora möjligheter till en helt annan regionalpolitik – en decentralisering – och utjämna de regionala obalanserna. Men då gäller det att använda den tekniken på ett helt annat sätt än man i dag utgår från att vi skall göra. Det gäller att ha planhushållning.

Den som argumenterar mot ett planhushållningssamhälle skall då inte glömma bort att den planering som i dag sker i vårt samhälle sker hos storfinansen. Den har planer, men då inom ramen för en profit, som inte är till gagn för vår regionalpolitik och dem som berörs av dagens svårigheter.

Vi kan även se på vad regeringens understödspolitik har inneburit. Man har främjat industrins utveckling genom att bekämpa lönerna samt öka företagets vinster och delaktighet i rationalisering och datorisering. Över huvud taget försöker man inte skydda svensk industri genom någon form av ingrepp i den fria handelspolitiken. Man skall förse företagen med riskvilligt kapital. Man går inte på något sätt in i storbankernas verksamhet. Man försöker genom Rosenbadsavtal, kanske den 6 juni, ytterligare begränsa fackföreningarnas möjligheter, och man gynnar s. k. duktigt folk i skattepolitiken.

Allt är här inordnat i en politik, där storfinansen skall få så goda betingelser som möjligt. Jag skulle inte vilja beteckna den industripolitik som bedrivs såsom regionalpolitik.

Det behövs alltså en förnyelse av industrin efter andra mål och villkor än vad kapital och storfinans och det internationella kapitalets ramar erbjuder. Det betyder att vi måste ha en produktion för nytta, användbarhet, styrka, kvalitet och mål, som tjänar de arbetande breda folklagren. Vårt arbete måste få ett fördjupat innehåll. Det mänskliga arbetet måste få en helt annan roll i arbetsprocessen. Vi måste få en ny typ av industriell utveckling, där regioner och orter kan bevaras genom att man styr produktion och utveckling i hela landet.

Alla krav som har ställts i detta betänkande hänvisas till regionalpolitiska utredningen, som snart skall lägga fram sitt slutbetänkande. Som vi har hört ryktesvägen kommer det säkert inte att bli något revolutionerande dokument. Det färgas naturligtvis av den syn på den ekonomiska politiken som råder bland utredningens ledamöter.

Det behövs nya riktlinjer för regionalpolitiken och de bör sättas in i ett helt annat sammanhang. Jag skall peka på några saker, som vi har framhållit också i vår reservation.

Att såsom sker i betänkandet hela tiden se befolkningen som en väldigt viktig del av regionalpolitiken måste ju helt förkastas. Det har inte något som helst med själva graden av regional obalans att göra. Man kan inte mer än mäta att det finns en massa människor på ett visst ställe och sätta detta i relation till deras sysselsättningsgrad. Men det kan inte vara någon väsentlig

indikation på regionalpolitikens inriktning.

Naturligtvis måste även stöd- och lokaliseringpolitiken ingå i en helt annan sammansättning, där industrins investeringar också i samhällsapparaten och i övriga näringsgrenar finns med. Det behövs alltså en samordning av investeringarna, men inte på det sätt som SIND får i uppdrag av regeringen att göra. Det kan t. ex. i Bergslagen inte ge mer än marginella förbättringar.

När det gäller de ökade investeringarna i industrin och samhällssektorn är naturligtvis maktfaktorn viktig. Det har diskuterats om löntagarägda fondsystem och länsvisa kapitalbildningar. Efter den långa löntagarfondsdebatten kan vi väl konstatera att det finns mycket litet kvar av det löntagarägda och att den länsvisa kapitalbildningen nästan totalt är borta. Tanken på att positiva effekter skulle kunna uppstå genom speciella samhällsfonder av något slag, ett fondsystem i varje län, är i dagens läge övergiven. Därmed har vi också ytterligare ett argument för påståendet att den nuvarande regionalpolitiken inte kommer att stödja de utsatta regionerna.

Bergslagen är något av en huvudpunkt i betänkandet, eftersom där finns konkreta förslag. Regeringen har föreslagit 25 miljoner till särskilda utvecklingsinsatser, och man räknar upp en mängd åtgärder som man skall vidta, bl. a. omstrukturering av specialstålsindustrin, som riksdagen har beslutat om, ett beslut vars inriktning vpk har haft kraftiga invändningar mot. Andra exempel på regionala utvecklingsinsatser är lokaliseringstöd, särskilda insatser för teknikspridning och projektverksamhet. Dessutom hänvisas till Bruksinvest, som skall få 25 miljoner av var och en av ägarna.

Här har vi återigen en fråga där man inte har gått till botten med problemen, utan egentligen skall Bergslagen få fortsätta på samma sätt som tidigare. Huvudnäringen försvinner eller bantas ner i mycket hög grad, medan insatserna för att rätta till obalansen inte står i någon som helst proportion till det allvarliga läget. Att det behövs kraftinsatser framgår av de länsplaneringar som gjorts sedan 1983 och som visar att 24 000 arbetstillfällen försvinner fram till 1990.

Men varje satsning på Bergslagen är naturligtvis välkommen. Vi hade ju helst sett att det s. k. Bruksinvest hade tillförts 2 miljarder och att man hade tagit dem från kapitalet. Jag har tidigare pekat på att bara Jan Stenbecks transaktioner i fråga om stål i Sandviken och Fagersta och andra transaktioner med Fagersta har inbringat honom 2 miljarder. Det borde vara en första utgångspunkt att de pengarna satsas för att få till stånd en rättvis utveckling av Bergslagen. Men regeringen viker naturligtvis undan för storfinansintressena.

När det gäller vilka som skall få del av det här stödet har konstigt nog 20 Bergslagskommuner prioriterats. Utanför har ställts Hedemora, Hallstahammar och Surahammar – av någon anledning som för mig är obegriplig.

Nu har utskottet förstått att det var orimligt att ställa Hedemora utanför, så utskottet har enhälligt sagt att Hedemora också skall vara med bland de kommuner som prioriteras – kanske har man också sagt till industriministern att Hallstahammar och Surahammar borde vara med på något hörn – och jag tycker att det är en seger för förnuftet.

Ett krav från hela Bergslagsregionen har varit att man måste samla de krafter som finns till något slags delegation – man har väl sneplat på Norrbottensdelegationen. Nu föreslås att en sådan delegation skall inrättas som skall vara underställd SIND, på dess villkor och inom dess ramar. Det kommer naturligtvis att bli väldigt svårt för den delegationen att utträta någonting. Vi hade helst sett att det s. k. Bruksinvest på något sätt hade letts av Bergslagsdelegationen.

Mitt hemlän Kopparberg tycker jag på ett utmärkt sätt speglar utfallet av hela regionalpolitiken. 20 000 jobb saknas, och parollen om arbete åt alla står långt ifrån sitt förverkligande. Sönderfallet av Kopparbergs län är storfinansens verk. Enligt länsplaneringen skall 4 000 jobb försvinna fram till år 1990. Trots detta gör regeringen inte några större insatser.

Vi vill peka på att för ett sådant län gäller den totala ekonomiska politiken och näringspolitiken i landet. Med de medel som i dag står till buds går det inte att vända utvecklingen. Därför gäller det samhällsplanering för industriinvesteringar. Därför gäller det att föra över produktionsresultatet till offentlig verksamhet, som sedan kan skapa sysselsättning. Därför gäller det att ta tag i arbetstidsfrågan på ett riktigt sätt – vi ser kanske en början till det nu i Västtyskland. Därför gäller det att ta till vara naturrikedomarna i länet och regionen och inte överlåta deras exploatering till exempelvis brittiska BP. Därför gäller det att på ett riktigt sätt understödja turismen i regionen så att den får karaktären av folkturism och den inte blir bara en lyxturism, för en sådan skapar inte i längden något större antal arbetstillfällen.

Kopparbergs län speglar också det förhållandet att marknadsekonomins kris spelas ut mot miljöintressena, vilket leder till en sämre miljö i regionen.

Utskottet har plussat 100 miljoner på regeringens förslag till länsanslaget i sysselsättningsbefrämjande syfte. Kanske någon undrar varför vpk är med på detta. Som vi sett det har det kommit fram starka reaktioner runt om i landet, bl. a. från Västerbotten. Vpk finns med på en fempartimotion som kräver en uppräknig med 200 miljoner. Den motionen krävde också att man skulle räkna bort detta belopp från beredskapsarbetet. Detta godkände vi inte, men vi stod kvar vid att kräva 200 miljoner mer till sysselsättning, eftersom sysselsättningen är det svåraste problem vi har i landet i dag, och det bevisligen är så att detta anslag ger arbete.

När vi då i utskottet sammanställt de olika förslag som funnits har vi tillsammans kommit fram till en kompromiss genom att öka med 100 miljoner. Jag tycker det är en bra utgångspunkt, som kompletterar de övriga förslagen om sysselsättningen.

Denna insats är naturligtvis av nödkaraktär, eftersom den inte ger fasta arbeten, men den är av sociala skäl helt nödvändig. Därför har vpk ställt upp på att öka detta anslag.

Jag begriper inte hur minoriteten i utskottet, dvs. socialdemokraterna, kan vara så hårdnackad att den inte går med på detta ökade anslag. Det är väl som tidigare. Utskottet är inte bara pressat av arbetsmarknadsdepartementet, utan också av industridepartementet, som i sin tur naturligtvis har finansdepartementet över sig – som sätter budgetunderskottet högre än sysselsätt-

ningen. När man inte har någon fördelningspolitik kommer detta i längden att få katastrofala konsekvenser.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till samtliga vpk-reservationer i detta betänkande.

Nr 157

Tisdagen den
29 maj 1984

Regionalpolitiken

Anf. 6 MARIANNE STÅLBERG (s):

Fru talman! Efter att ha lyssnat till de olika företrädarna för oppositionspartierna inser jag att de fullständigt glömt verkligheten och vad de själva åstadkom i regeringsställning.

Det verkar som om himmelriket skulle ha rätt under de sex borgerliga åren. Men de som eventuellt lyssnar utanför detta hus och de som kommer att läsa detta protokoll senare – speciellt de som bor uppe i glesbygderna – kommer att upptäcka att sanningen är annorlunda.

Som många andra före mig konstaterat är regionalpolitiken sedan ungefär ett och ett halvt år föremål för utredning. Efter att ha lyssnat till alla dessa fantastiska förslag i dag på morgonen förstår jag att dessa förslag också kommer till utredningen.

Vi förväntar oss ett betänkande därifrån under augusti månad i år. Därför är det bråttöm med att dessa olika förslag verkligen också förs fram till utredningen.

Det är, som också andra konstaterat, på det sättet att årets regionalpolitiska betänkande i hög grad präglas av att vi väntar på utredningen. Förväntningarna på denna utredning är stora på många håll, också inom arbetsmarknadsutskottet. Utskottet har av naturliga skäl haft anledning att på många ställen hänvisa till det kommande betänkandet. Enligt utredningens direktiv skall utredningen behandla ett mycket stort område inom regionalpolitiken. Den skall försöka hitta lösningar på de stora både regionala och inomregionala problem som finns i vårt land.

Vi har på de flesta punkter varit överens om att avvakta utredningens arbete, eftersom vi inte ansett det vara speciellt meningsfullt att komma med förslag till förändringar som kanske skulle komma att gälla bara för kort tid.

Men på alla punkter blev vi inte överens, varför det finns ett antal reservationer till betänkandet, av vilka jag skall kommentera de 15 första samt nr 25. Övriga reservationer kommer Gustav Persson och Karin Flodström att kommentera.

Denna utredning har döpts till RUT, och därför kommer jag att använda den beteckningen i fortsättningen när jag talar om utredningen.

RUT:s arbete har också medfört att varken budgetpropositionen i berörda delar eller vårt betänkande innehåller några förslag till större förändringar inom regionalpolitikens område. På grund av dessa omständigheter finns det inte skäl för mig att nu mera utförligt beskriva eller kommentera vare sig målbeskrivning eller riktlinjer för den framtida regionalpolitiken.

Jag kan ändå med tillfredsställelse konstatera att det råder enighet över partigränserna om att vi bl. a. genom en aktiv regionalpolitik skall försöka uppnå en god utveckling i hela landet. Arbete, service och god miljö skall vara tillgängligt för alla människor.

Men vi torde inte uppnå den önskade utvecklingen enbart genom regionalpolitiska insatser. Det har också andra talare före mig konstaterat. Det krävs att insatserna inom de allra flesta av politikens områden samordnas och inriktas mot det önskade målet om de skall leda till framgång. Inte minst i en tid med knappa ekonomiska resurser är det angeläget att vi effektivt tar till vara våra resurser genom god samordning och hushållning.

Efter en lång rad av ytterst besvärliga år kan vi nu för första gången på länge notera ökad ekonomisk aktivitet och ökad industriproduktion. Detta är naturligtvis en grundläggande förutsättning för en framgångsrik regionalpolitik, men det räcker inte ensamt till för en god regional fördelning av våra resurser. Marknadskrafterna tar knappast regionala hänsyn. En god utveckling för landet kräver kraftfulla regionala insatser, om förbättringen skall komma alla delar av landet till godo. Men det är också viktigt att den statliga regionalpolitiken baseras på lokala initiativ och lokalt engagemang. Jag konstaterar därför med tillfredsställelse att man nu allmänt betonar vikten av att vi på alla håll tar till vara de lokala resurser som finns när det gäller både råvaror och mänskligt kunnande och att utvecklingen baseras på de speciella resurser som finns tillgängliga på lokal och regional nivå.

Som representant för ett Norrlandslän har jag med glädje noterat den ökade aktiviteten. Det spirar och gror i många fall inte minst i mitt län just nu, och även om det på många håll är mycket små projekt som ger ett fåtal arbetstillfällen är det viktigt att ta till vara varje ansats till nya jobb. Inom en del av våra glesbygder, där vi t. o. m. ibland kan sakna underlag för att få till stånd den mest elementära servicen, kan tillkomsten av ett eller två jobb göra det möjligt för flera personer att stanna kvar och ge service till många fler, exempelvis äldre personer som annars skulle tvingas flytta till ålderdomshem eller liknande – i stället för att bo kvar i sin hemmiljö. Därför ser jag glesbygdsstödet som mycket viktigt att bygga vidare på. Att inte ta till vara även små resurser är dålig hushållning.

Det är också helt nödvändigt att utveckla det vi har och söka efter nya möjligheter, inte minst därför att de flesta tecken tyder på att en ökad industriproduktion inte självklart innebär fler arbetstillfällen och att inte heller den offentliga sektorn kan erbjuda nya jobb i den utsträckning som vi varit vana vid och som gjort att så många kvinnor och ungdomar fått chans att komma ut på arbetsmarknaden.

Utbyggnaden av den gemensamma sektorn har också haft till följd att de norra landsdelarna inte utarmats på arbetstillfällen i den utsträckning som annars skulle ha varit fallet. Som exempel kan jag nämna att den sysselsättningsökning som Jämtlands län hade under åren 1975–1980 till nära nog 100 % hänförde sig till nya jobb för kvinnor inom kommuner och landsting. Vi hade inte några industrier som frågade efter dem.

Det enda område som förväntas öka sysselsättningen är den privata service- och tjänstesektorn. Eftersom detta är en verksamhet på kommersiella grunder, finns det anledning befara att den söker sig till områden med stort befolkningsunderlag och hög köpkraft. Det leder i så fall inte till regional utjämning utan snarare till motsatsen. I ett sådant läge ställs

ytterligare krav på en effektiv regionalpolitik och tillgång till instrument för att fördela sysselsättningstillfällena på ett ur regionalpolitisk synpunkt tillfredsställande sätt.

Fru talman! Till de här viktiga frågorna får vi återkomma när regionalpolitiska utredningens betänkande skall behandlas.

Innan jag går över till att ge några korta kommentarer till de av mig återopade reservationerna, vill jag kommentera det som Karin Andersson sade om arbetsgivaravgifterna i Norrbotten. Låt mig peka på länsstyrelsernas prognoser, att skogslänen kommer att minska befolkningen med 30 000 till 1990 om man inte kan hejda utvecklingen. 14 000 kommer att flytta ifrån Norrbottens län. Utflyttningen drabbar Luleåområdet och malmfälten mest. 1976 på våren hade ni centerpartister samma filosofi. Det visade sig också att utflyttningen började redan i början av 1977 från kusten i Norrbotten till Stockholm.

F. ö. tyckte jag att det var litet väl magstarkt av Karin Andersson att påstå att centern klarade de regionalpolitiska problemen under sin regeringstid. Den socialdemokratiska regionalpolitiken resulterade däremot i en positiv utveckling i skogslänen under åren 1970–1976. Då ökade industrissysselsättningen i de sju nordligaste länen med drygt 20 000 nya jobb. Denna trend bröts under de borgerliga regeringsåren 1976–1982, som Karin Andersson pratade så varmt om, eftersom det då inte drevs någon aktiv regionalpolitik. Förändringar gjordes visserligen i stödområdesgränserna och stödvillkoren, men några aktiva insatser för att lokalisera verksamhet norrut förekom inte. På grund av den stagnerande industriutvecklingen upphörde också näringslivets medverkan i nylokalisering norrut. Utvecklingen byttes i avveckling.

Under åren 1976–1982 förlorade skogslänen de nya jobb de hade fått under de sex tidigare åren. Jag skulle kunna göra en uppräknig av hur den här avvecklingen drabbade de olika skogslänen, men jag skall avstå från det. Minskningen av industrissysselsättningen i skogslänen var emellertid särskilt markant i slutet av perioden.

Fru talman! De fyra första reservationerna handlar alla om riktlinjerna för regionalpolitiken. De fyra oppositionspartierna har var sin reservation. I stort sett alla anser de att den sittande utredningen skall få del av deras motioner och reservationer för att beakta dessa i det kommande betänkandet. Jag förmodar att representanter för de olika partierna kommer att se till att just deras tankegångar kommer till RUT:s kännedom, varför riksdagen inte behöver fatta beslut om detta.

I reservation nr 5 vill vpk att statlig verksamhet skall förläggas till Sandvikens, Hofors och Söderhamns kommuner. Riksdagen har tidigare antagit en prioritetsordning för utlokalisering och decentralisering av statlig verksamhet där skogslänen i första hand är utpekade, och det inbegriper också Gävleborgs län. Om och när det blir aktuellt med någon utlokalisering till Gävleborgs län, kommer förmodligen länsstyrelsen att tillfrågas. Då finns det alla möjligheter för länsstyrelsen att medverka till att den eventuella sysselsättningsökningen kommer dit där den bäst behövs.

I reservationerna 6 och 7 föreslår moderaterna resp. centern att lokalise-

ringslånen i fortsättningen skall hanteras av den ordinarie kreditmarknaden. Moderaterna vill att den berörda motionen skall överlämnas till RUT, och centern vill, i sin nästan likalydande reservation, att regeringen snarast skall återkomma med förslag om att lokaliseringsslånen bör skötas av det etablerade bankväsendet. Jag upprepar vad jag sade beträffande reservationerna 1-4: Det finns ingen anledning för riksdagen att nu besluta om ändringar i den regionalpolitiska stödgivningen, när RUT:s förslag snart ligger på regeringens bord.

I reservation nr 8, som f. ö. är den enda reservation som mer än ett parti står bakom, vill centern och folkpartiet att beloppsgränserna för stöd till glesbygdsvärdskap skall höjas.

Glesbygdsdelegationen har av regeringen nyligen fått i uppdrag att snarast komma med förslag till förändringar av glesbygdssstödet. Dessutom behandlar också RUT denna fråga. Därför finns det inte heller här anledning att nu besluta om några förändringar.

I reservation nr 9 går centern emot regeringens förslag om införande av ett särskilt reservationsanslag för lokaliseringssbidrag.

Precis som majoriteten i utskottet förklarar i betänkandet kan man välja olika tekniska lösningar nu när flerårsramen provisoriskt förlängs. Huvudsaken är att medel ställs till förfogande. Det finns inga skäl att på grund av denna nya konstruktion väcka farhågor eller oro när det gäller framtida medel.

I reservation nr 10 menar moderaterna att behovet av lokaliseringssbidrag är mindre än regeringens förslag, eftersom moderaterna förespråkar en sänkning av arbetsgivaravgifterna. Då utskottet inte går med på denna sänkning av arbetsgivaravgifterna, minskar inte heller behovet av lokaliseringssbidrag till den summa som moderaterna föreslår. Dessutom arbetar RUT även med denna fråga, så det finns ingen anledning att nu ta upp den.

Med undantag av reservation nr 25 utgör kvarvarande reservationer som jag skulle kommentera följdre reservationer eller andrahandsyrkanden. Beträffande reservation nr 25 hänvisar jag till Karin Flodströms anförande samt till att frågan om kommande stödområdesindelning behandlas av RUT.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer utom reservationerna 16 och 17.

Anf. 7 ANDERS HÖGMARK (m) replik:

Fru talman! Marianne Ståhlberg sjöng de lokala initiativens lov och talade om värdet av samlade länsinsatser. Ett ögonblick trodde jag att hon skulle göra en – för att använda Karin Anderssons beteckning – politisk kupp och därför förberedde sin och kanske den socialdemokratiska utskottsgruppens om inte hädanfärd så åtminstone reträtt från den egna reservationen. Måhända hade det kunnat vara till stor glädje för många socialdemokrater – också för de socialdemokratiska motionärer som har pläderat för högre länsanslag. Till den kategorin får även Marianne Ståhlberg räknas.

Industriministern sitter här i kammaren. Jag vet inte när eller om han skall gå upp i talarstolen, men det kunde vara intressant att höra hans syn på denna

fråga. Socialdemokraternas agerande är närmast obegripligt för mig och moderata samlingspartiet – och även för de andra partierna som tillsammans med oss nu bildar utskottsmajoritet. Socialdemokraterna har månad efter månad drivit fram stora satsningar – exempelvis inom arbetsmarknadspolitikens område – på kortsiktiga åtgärder. Man har anslagit mer pengar till beredskapsarbeten och gjort andra kortsiktiga satsningar. När det på länsnivå nu finns klart uttalade behov av pengar för satsningar på längre sikt, är socialdemokraternas svar ett kategoriskt nej. 298,25 milj. kr. är en rimligt avvägd summa, står det i en av de socialdemokratiska reservationerna.

Jag skulle vilja fråga Marianne Ståhlberg eller industriministern – industriministern är väl den som mer auktoritativt kan uttolka regeringens innersta uppsåt och avsikter: Misstror man så utomordentligt kraftigt företrädarna i skogslänen? Det är väl oftast industriministerns egna partibröder och -systerar som tillsammans med landshövdingar hanterar dessa frågor. Misstror man dem så gravt? Är man bättre skickad att klara den kortsiktiga politiken, så att man inte tilltror sig kapaciteten att klara de långsiktiga satsningarna? Är man totalt döv inför de synpunkter som framkommer om projekt som behöver finansiering?

Jag vet inte vem som skall svara, men det skulle vara utomordentligt intressant för kammaren att få någon form av besked från industriministern. Saknar socialdemokraterna förtroende för sina egna företrädare i skogslänen att hantera ytterligare insatser? Klarar man bara kortsiktig politik? Saknar man förmågan till långsiktiga insatser? Misstror man de lokala och regionala initiativen? Det kunde vara intressant för kammaren att få ta del av synpunkter på dessa frågor.

Anf. 8 KARIN ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! I likhet med föregående talare undrade jag faktiskt vad Marianne Ståhlberg talade för – det verkade i varje fall inte vara för den politik som regeringen nu för. Hennes inlägg var genomgående en plädering för en aktiv regionalpolitik av helt annan styrka än den regeringen nu för. Framför allt var det en plädering för ett ökat glesbygdssöd. Marianne Ståhlberg sade t. ex. att den statliga regionalpolitiken skall baseras på lokala initiativ och att det därför var viktigt med glesbygdssödet. Jag håller helt och hållet med henne om detta, och det är därför som vi har varit så angelägna om att få ökade medel till detta södet. Det är då förvånande att Marianne Ståhlberg och övriga socialdemokrater i utskottet inte har kunnat stödja den linjen.

Jag skall bara ta ett litet exempel. I Pajala har glesbygdssödet gett mer än 100 nya företag de senaste åren, och det är mer än vad 15 års regionalpolitik tidigare har gett. Med de resultaten av glesbygdssödet är det förvånande att Marianne Ståhlberg inte har ansett att det finns anledning att öka detta södet.

Marianne Ståhlberg tyckte att jag skröt över vad som hade skett under de år när de icke-socialistiska partierna hade regeringsmakten. Jag sade aldrig någon gång att vi klarade regionalpolitiken. Jag sade att vi förde en mer aktiv regionalpolitik, och det står jag fast vid. Jag brukar inte vilja säga mer än jag har tackning för – något som jag dess värre måste konstatera att Marianne

Stålberg gjorde i flera sammanhang i sitt inlägg.

Det är en skillnad mellan att driva regionalpolitik i en lågkonjunktur och att göra det i en högkonjunktur. Det är självfallet lättare att få företag att intressera sig för etableringar i en högkonjunktur än det var i den lågkonjunktur som regeringarna tidigare hade att brottas med. Det är därför som det är så olyckligt att regeringen nu, i den internationella högkonjunktur som Sverige också fått del av, inte utnyttjar den möjligheten att ge ett mer aktivt stöd till regionalpolitiken.

Det är inte den framtida regionalpolitiken vi talar om i dag, utan det är nästa budgetårs regionalpolitik. Jag förutsätter att Marianne Stålberg har så nära kontakt med den regionalpolitiska utredningen att de uppslag som har förts fram här kommer även till utredningen. Det vore i och för sig underligt om man inte hade diskuterat dem tidigare.

Anf. 9 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! Marianne Stålberg verkar närmast sårad över den kritik av den förda regionalpolitiken som vi från oppositionen förde fram. Kritiken kan väl i någon mån rättfärdigas med att den inte enbart kommer från oppositionen. Nära hälften av de regionalpolitiska motionerna kommer ju från socialdemokratiskt håll, med en kraftig kritik och med påpekanden om underlåtenhet i den förda politiken.

Man skall avvakta den regionalpolitiska utredningen, sade Marianne Stålberg vidare. Det är både korrekt och vanligt att hantera saken så, och jag vill inte polemisera på den punkten. Men jag känner ändå en oro, fru talman, eftersom de farhågor jag förde fram inte har dementerats.

Marianne Stålberg gjorde en exposé över de allmänna målen, och om dem råder en bred och betydande enighet. Det Marianne Stålberg sade på den punkten kan man instämma i. Men därefter "landade" hon på betydelsen av det lokala engagemanget, och det är då man höjer på ögonbrynen och undrar vilken slutsats man skall dra. Det är ju något av ödets grymma ironi att Marianne Stålberg i kommentarerna begränsar sig till de 15 första reservationerna. I den sextonde reservationen slår nämligen socialdemokraterna till ordentligt mot Marianne Stålberg och andra socialdemokrater som tillsammans med oss har önskat ett större länsanslag.

Vidare klagades det över de sex "besvärliga regeringsåren" med andra än socialdemokrater i kanslihuset. Men det var då inte bara annan politisk färg, utan vi hade också en allmän konjunktur som var nedåtgående och besvärlig, i oljekrisernas och kostnadsexplosionens spår. Marianne Stålberg kunde trots detta redovisa att det samtidigt, från 1975–1976 och frammot 1980, i hennes hemlän skedde en ökning både i fråga om kvinnoysselsättning och när det gäller den offentliga sektorn.

Det var alltså inte så eländigt som Marianne Stålberg försökte göra gällande här och där i sin betygsättning av de icke-socialistiska regeringsåren. Det skedde inte någon regionalpolitisk nedrustning, vilket antyddes, utan det presenterades en rad konstruktiva förslag. Dem ställde sig socialdemokraterna i allt väsentligt bakom. Det jag gjorde, fru talman, var att erinra om

socialdemokraternas olyckliga avhopp 1982, då de förde fram 65 nya förslag, som de i praktiken helt har lagt åt sidan sedan de kom i regeringsställning. Jag menar att regionalpolitiken måste ha mer av fasthet över sig än vad socialdemokraterna i opposition orkade formulera.

Nr 157

Tisdagen den
29 maj 1984

Regionalpolitiken

Anf. 10 LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Fru talman! Marianne Stålberg sade att arbete, service och god miljö var utgångspunkterna för regionalpolitiken och att man skulle sträva mot en utveckling med den inriktningen. Men detta skulle inte bara gälla för regionalpolitiken, utan alla områden skulle samverka. Ja, det är just detta det handlar om.

Men hur kan då Marianne Stålberg göra en analys av utvecklingen som egentligen är ganska katastrofal? Hon underlåter att göra de rätta iakttagelserna – exempelvis att marknadskrafterna knappast tar några regionala hänsyn, att det skett en utveckling mot allt större regional och inomregional obalans i nästan hela vårt land – och sedan hänvisar hon till andra områden. Hon gör detta, trots att regeringen understödjer storfinansens hänsynslösa satsning inom ramen för den internationella kapitalismen. Att fortsätta på den vägen innebär att man skapar ett beroende och en struktur som betyder slutet för Sverige som en industrination av betydelse.

Det handlar alltså om makten över våra investeringar. Vem skall ta den? Har Marianne Stålberg frågat industriministern eller någon annan högre befattningshavare inom regeringen hur det skall gå till? Om man fortsätter på den här vägen kommer regionalpolitiken att spela samma underordnade roll som tidigare, och man kommer inte att kunna ta itu med de regionala obalanserna. Och då får Marianne Stålberg naturligtvis fortsätta med att stå här och klaga och försöka hänvisa till någon enskild insats.

Marianne Stålberg sade också att vi i nuvarande läge har knappa ekonomiska resurser för regionalpolitiken i vårt land. Nej, tvärtom: vårt land har stora ekonomiska resurser, men de är inte fördelade på rätt sätt. Såvitt jag har förstått har utvecklingen vad gäller förmögenheterna och industrins kapital lett till en likviditet som vi aldrig tidigare haft. Men denna används inte på ett riktigt sätt för en nationell utveckling i vårt land.

Det behövs alltså en total förändring av fördelningspolitiken i vårt land. Marianne Stålberg har först gjort de riktiga iakttagelserna – hon kan då inte bara tala om knappa resurser för regionalpolitiskt stöd.

Det är vidare positivt med t. ex. Norbergs initiativ. Jag vill dock påpeka att de har sin begränsning när den övergripande strukturen är felaktig.

Ytterligare en viktig fråga som jag vill ta upp gäller Marianne Stålberg helt riktiga påpekande att investeringarna i industrin inte med nuvarande utveckling ger några fler jobb och att motsvarande gäller inom den offentliga sektorn. Vilka åtgärder skall då vidtas i fortsättningen, Marianne Stålberg?

Anf. 11 MARIANNE STÅLBERG (s) replik:

Fru talman! Anders Högmark anförde en hel del synpunkter på länsanslaget. Jag sade redan i mitt huvudanförande att det är Gustav Persson som skall

beröra den frågan. Jag förstår att han också kommer att kommentera de i det avseendet framförda synpunkterna, men jag vill ändå bara säga att det inte alls är så, att vi misstror de regionala representanterna. Tvärtom tycker jag att vi genom att ge dem fler och fler arbetsuppgifter har bevisat att vi har stor tilltro till dem.

Karin Andersson var förvånad över att jag talade så mycket om lokala projekt och lokala initiativ. I mitt parti har vi länge talat om vikten av att ta till vara lokala resurser och initiativ. Vi har t. o. m. skrivit om detta i många av våra program, som jag skulle kunna överlämna till Karin Andersson. Det är alltså inte fråga om något nyligen inträffat uppvaknande.

När det gäller glesbygdstödet sade jag tidigare, att vi skall avvakta den regionalpolitiska utredningen, som håller på att studera den frågan. Dessutom har decentraliseringsdelegationen fått i uppdrag att snarast lägga fram förslag till förändringar av glesbygdstödet.

Karin Andersson fortsatte att hävda att centern fört en aktiv regionalpolitik. Men vi här i kammaren och svenska folket i övrigt måste då ställa frågan: Vad ledde denna aktiva regionalpolitik till?

Jag är själv ledamot av den regionalpolitiska utredningen och har alltså mycket nära kontakt med den. Jag lovar verkligen att se till att de signaler som kommit fram här framförs till utredningen. Vi kommer sedan att väga dem mot andra förslag som väckts.

Glesbygdstödet infördes i slutet på 1960-talet, och Pajala var en av de första försökskommunerna, med en total satsning under 1970-talets början. Glesbygdstödet har också utvecklats sedan dess, och det är inte egendomligt att exempelvis kombinationssysselsättningar har gett jobb.

Elver Jonsson kan få samma svar som Karin Andersson, eftersom han tog upp ungefär samma frågor som hon.

Lars-Ove Hagberg säger att hela landet borde vara ett stödområde, eftersom det råder stor arbetslöshet över hela landet. Det senare håller jag med om. Det framhöll jag också tidigare. Men vi måste försöka fastställa vilka områden som har en mera långsiktig problembild och vilka som har en mera kortsiktig sådan. Jag tror att Lars-Ove Hagberg och jag är överens om att det är de tidigare utpekade stödområdena som fortfarande har det besvärligt.

Anf. 12 ANDERS HÖGMARK (m) replik:

Fru talman! Marianne Stålberg sade att det är Gustav Persson som skall beröra det sammanhållna länsanslaget. Jag är medveten om det, men jag tänkte att det ändå kunde vara av ett visst intresse att få någon synpunkt från den ledande talesmannen för den socialdemokratiska utskottsgruppen. Som Marianne Stålberg noterade ges det dock även möjlighet till en kommentar från industriministern. Så har kanske skett av personlig omtanke om Marianne Stålberg – varav hjärtat inte är fullt är det som bekant svårt att tala övertygande om. Industriministern med sin humanitära inställning och sin stora sakkunskap på området skulle kanske kunna rycka in till undsättning.

Innan industriministern har gjort det får jag notera det faktum att kvar

efter de hittillsvarande socialdemokratiska inläggen står att socialdemokraterna är mästare på att administrera kortsiktiga insatser. De ökar anslaget med hundratals miljoner. Men de är icke kapabla att administrera i det långsiktiga perspektivet.

Industriministern och, självfallet, Gustav Persson har ju möjlighet att vederlägga detta i debatten i dag. I handling – och det kommer ju att bli riksdagens beslut – är det helt uppenbart att det förhåller sig på följande sätt. I det korta perspektivet: mästare. I det långa perspektivet: oförmåga. Sammantaget är detta det intryck man får av socialdemokraternas praktiska agerande.

Anf. 13 KARIN ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Jag blev litet förvånad när jag hörde Marianne Stålbjergs inlägg. Hon reagerar mot att jag talade om lokala initiativ och vikten av dessa. Marianne Stålbjerg säger då att man från socialdemokraternas sida länge haft samma uppfattning. Hon erbjöd mig program som visade detta. Jag är tacksam för det erbjudandet. Men jag behöver faktiskt inte några program. Det är verkligheten jag talar om.

Av det betänkande som vi nu behandlar framgår ju att socialdemokraterna i utskottet inte har ställt sig bakom önskemålet om ökade möjligheter till lokala initiativ, som en höjning av länsanslaget skulle innebära. Men Marianne Stålbjerg sade att hon inte skall kommentera den frågan. Därför skall jag inte ytterligare hårdra den saken. Det är, som sagt, verkligheten jag talar om och inte några program.

Vidare sade Marianne Stålbjerg att det inte hände någonting under de icke-socialistiska regeringsåren. Men det var faktiskt så, och det finns det siffror på, att under de åren var industriutvecklingen bättre i en stor del av stödområdet än den var för riket som helhet. Det tycker jag är ett bra betyg på den regionalpolitik som fördes under de åren. När det gäller regionalpolitiken var det en helt annan aktivitet och ett helt annat engagemang då än det f. n. är.

Återigen vill jag säga att det är nästa budgetårs regionalpolitik som vi nu diskuterar, inte några allmänna fraser om framtiden.

Anf. 14 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! Det finns en väsentlig skärningspunkt i fråga om det här betänkandet. Det gäller just länsanslaget – ett anslag som av alla talas väl om, även av socialdemokraternas talesman i utskottet. Men detta anslag är snart förverkat, och det kommer nödrop från olika håll.

I den situationen har Marianne Stålbjerg och andra socialdemokrater gjort något som, naturligtvis, är helt legitimt och riktigt. Man har nämligen yrkat på en förstärkning. Men så händer det märkliga att Marianne Stålbjerg kör över sitt eget förslag och yrkar avslag på det, samtidigt som hon säger att det är fråga om ett mycket förnämligt regionalpolitiskt verktyg. Att det fattas pengar tycks hon ha glömt. En partikamrat skall f. ö. ge det svar som Marianne Stålbjerg borde ge. Det är naturligtvis en mycket sofistikerad

delegation här i dag. Jag kan förstå det politiska dilemma som socialdemokraterna råkat i.

Sedan säger Marianne Stålberg att vi redan talat om mycket av de allmänna målen. Vi har t. o. m. skrivit om den saken, säger hon. Återigen utmynnar hennes tal i en hyllning till glesbygdsstödet.

Jag tror ändå, fru talman, att vi här i riksdagen i det korta perspektivet får försöka – låt vara att en regionalpolitisk utredning kommer att ta upp de mera framtidsinriktade frågorna – att arbeta på en förstärkning och en förbättring inom nu gällande ramar och med hänsyn till de möjligheter vi har. Då räcker det inte att bara tala väl om vad man vill. Då borde vi också vara med och göra någonting.

Anf. 15 LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Fru talman! När det gäller stödområdesindelningen och reservation 25 vill jag bara peka på att den reservationen ger uttryck för de behov som verkligen finns i landet. I reservationen nämns några områden i vårt land. Men naturligtvis borde egentligen hela vårt land utgöra ett stödområde, med tanke på läget i dag internationellt sett.

Jag uppfattade det så, att Marianne Stålberg i sitt första inlägg avsåg att uppehålla sig vid reservation 4. Vad det gäller är den regionalpolitiska kommittén och det förslag som den skall lägga fram. Marianne Stålberg talade hela tiden om att det skulle vara en sammanhållen regionalpolitik, som har anknytning till andra områden, att det skulle vara samlade utvecklingsprogram, att det – naturligtvis, om det skall vara någon konsekvens i det hela – skulle vara en samhällelig styrning i fråga om avgörande investeringar och att finansieringen egentligen skulle ske genom kapitalbildning på annat sätt än som nu sker. Det betyder en helt annan inriktning av regionalpolitiken:

Som jag förstår är det en väldig motsättning mellan socialdemokraternas politiska retorik i det här sammanhanget och det konkreta handlandet. Då kan jag också förstå att Marianne Stålberg i den här debatten inte behandlar länsanslagen, något som hon kanske ändå agerat ganska kraftigt för tidigare. Det är typiskt för den politiska konsekvensen i detta läge att man överlämnar den delen.

Jag skulle vilja säga att skärningspunkten beträffande det här betänkandet går mellan de partier som i olika grad tror på marknadskrafternas välsignelse och det parti som tror på en demokratisk planering av svenskt näringsliv och samhälle. Det är ju egentligen så att regionalpolitiken helt underordnas marknadskrafternas styrning. På den punkten går den huvudsakliga skiljelinjen i dagens debatt.

Anf. 16 MARIANNE STÅLBERG (s) replik:

Fru talman! Till Anders Högmärk och Elver Jonsson vill jag ge samma svar: Utgifter måste finansieras. Det är någonting som jag har vetat sedan barnsben.

Karin Andersson fortsätter att hävda att regionalpolitiken skulle ha varit betydligt bättre under de borgerliga åren. Jag tycker egentligen det är litet

olustigt att ständigt behöva prata om vad som har gjorts då och då – det är ju det som skall hända framöver som är det viktiga. Men jag skulle ändå vilja säga: *Det regionalpolitiska anslaget har inte minskat under den socialdemokratiska regeringens tid, sedan 1982. Tidningen Veckans Affärer summerade år 1976 tio års socialdemokratisk regionalpolitik med att konstatera att staten under åren 1965–1975 hade satsat 33 miljarder på lån och bidrag för regional utjämning, varav 20 miljarder hade gått till skogslänen. Resultatet summerade tidningen: "Pengarna har inneburit bättre spridning av befolknings- och sysselsättningsökningarna, dämpad storstadstillväxt, stoppad avfolkning i skogslänen och en ökning av industrisysselsättningen i norr."* Det var alltså Veckans Affärer som konstaterade detta.

Däremot var det en aveckling som drabbade samtliga skogslän under de borgerliga regeringsåren. Kopparbergs län t. ex. miste över 5 000 industrijobb, Värmland likaså. Gävleborgs län förlorade 3 200 industrijobb, Norrbotten 2 600, Västernorrland drygt 2 000, Västerbotten 1 300 och Jämtland 774 jobb. De siffrorna talar för sig själva.

Förste vice talmannen anmälde att Karin Andersson, Elver Jonsson och Anders Högmark anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 17 INGRID HEMMINGSSON (m):

Fru talman! Jag skall uppehålla mig vid anslaget Regionala utvecklingsinsatser, länsstyrelsernas samlade anslag.

De borgerliga partierna och vpk har i utskottet föreslagit en förstärkning av anslaget med 100 milj. kr. Socialdemokraterna medger i sin reservation att anslaget, som tillkom under den borgerliga regeringen, har inneburit en effektivisering av det regionalpolitiska arbetet. Nu försöker socialdemokraterna i reservationen förklara varför man säger nej till en förstärkning av en åtgärd som visat sig vara positiv för regionerna.

I reservation 16 sägs att efter 1982 har det skapats bättre förutsättningar för att regionalpolitiken skall kunna bedrivas på ett framgångsrikt sätt. Vidare påstår man att den djupa ekonomiska krisen har kunnat vändas, att produktion och sysselsättning har fått en kraftig stimulans. Detta är sannerligen en skönmålning av verkligheten. Socialdemokraterna använder i reservationen den begynnande högkonjunkturen för att dölja hur det verkligen förhåller sig, vilken ekonomisk obalans som råder och hur den har förvärrats.

Det allvarligaste är att det blir ännu svårare att komma till rätta med balansproblemen i en kommande lågkonjunktur. Arbetslösheten har inte minskat, utan den har tvärtom ökat, trots de insatser som gjorts på det arbetsmarknadspolitiska området. Detta kan således inte vara ett skäl för att säga nej till en förstärkning av länsanslaget.

Den debatt som har förts här i kammaren tidigare om att föra över medel från Sysselsättningssskapande åtgärder till länsanslaget är i och för sig mycket intressant. I reservationen säger socialdemokraterna att anslaget Sysselsätt-

ningsskapande åtgärder är avsett att ge mera tillfälliga sysselsättningstillskott och därför inte är utbytbart.

Men det måste väl ändå vara en fördel om statliga insatser kan bidra till bestående sysselsättning i stället för till enbart tillfälliga jobb. Fördelen med länsanslaget är att det har visat sig ge en varaktig sysselsättning, och detta kan dessutom ske förhållandevis snabbt, eftersom handläggningen decentraliseras. Många län har färdiga projekt som väntar, och som kan genomföras till en lägre kostnad än de insatser som sker genom arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Länsstyrelsens anslag har också den fördelen – enligt den fördelningsprincip som gäller i dag – att den största delen av stödet går till de län som bäst behöver det för att kompensera de regionala olikheterna. Vi har i vårt förslag skapat budgetutrymme för denna satsning genom olika besparingar, och därmed har vi också förstärkt det regionala inflytandet på bekostnad av det centrala, vilket vi anser vara en inriktning som vi skall sträva efter.

Karin Andersson sade i sitt anförande att moderaterna inte hade så mycket till övers för regionalpolitik, eftersom vi prutat på anslagen. Av den anledningen skulle förstärkningen av länsanslaget vara en framgång för centern och folkpartiet. Men det förhåller sig inte så att mer pengar till länen är detsamma som bättre regionalpolitik. Det handlar mer om hur pengarna används.

Eftersom vi har en ekonomisk obalans i vårt land, måste vi satsa på åtgärder som ger effekt och spara på andra. Vi har inga andra pengar att fördela. Vi har därför prioriterat länsanslaget och prioriterat sänkning av arbetsgivaravgiften. Samma inriktning hade vi förra året här i kammaren. Länsstyrelseanslaget är det enda anslag som vi har ökat, både nu och då. Men i år har vi klarat att finansiera en större ökning. Det är inte centerns och folkpartiets förtjänst, men vi är eniga med dem om att det är ett bra förslag.

Glesbygdslänet är utpräglade småföretagarlän, och småföretagen kommer att utgöra näringslivsbasen även i framtiden. De regionalpolitiska stödformerna är inte anpassade till små företag. Regelsystemet är stelbent, byråkratiskt och svåröverskådligt. Det blir därför också svåråtkomligt för mindre företag. Min förhoppning är att den regionalpolitiska utredningen skall föreslå förändringar som ger enklare och mer flexibla regler med möjligheter till lokal anpassning. Med ett förstärkt länsanslag finns det större möjligheter till en bättre anpassning till de förhållanden och behov som råder i länen. Den samhällsekonomiska effekten av ett fåtal nya arbetstillfällen i glesbygden är stor, eftersom det många gånger är den marginal som behövs för att bibehålla servicen och utnyttja andra befintliga resurser. Jag noterar att Marianne Stålberg har exakt samma uppfattning som jag när det gäller länsanslaget, och hon tog också just detta exempel. Men vi skall komma ihåg att de insatser som vi diskuterar i dag endast är några av de åtgärder som påverkar möjligheterna för människor som bor, och vill bo, i glesbygd. Det gäller också att undanröja hinder för bosättning och arbete i glesbygden. Många andra politiska områden berörs också, vilket även tagits upp av Anders Högmark och andra talare. Den välfärdsmodell som växt fram har

egentligen anpassats till tätortsbefolkningen, varför den ibland har drabbat glesbygds människorna på ett negativt sätt.

En uppluckring av de olika sektorsgränserna i länen måste ske för att man skall kunna få en bättre samordning för tillvaratagande av de gemensamma resurserna. I en jämtländsk flerpartimotion har vi påpekat detta och föreslagit en friare användning av regionalpolitiska medel. Det tar tid att anpassa verksamheten till ett nytt arbetssätt. I Jämtlands län har man under lång tid arbetat för att finna en lämplig metod. Man har också kommit en bra bit på väg. I motionen har vi föreslagit att länet skall få starta försöksverksamhet. Trots att vi har motionerat om detta i tre år hänvisar utskottet till det resultat som förväntas att man skall uppnå genom en samordnad länsförvaltning i Norrbotten, där en försöksverksamhet nyligen har påbörjats. Av denna anledning är det naturligtvis inte meningsfullt att här i kammaren yrka bifall till motionen, men jag har ändå velat göra dessa påpekanden.

Fru talman! Härmed yrkar jag bifall till de moderata reservationerna och i övrigt till utskottets förslag.

Anf. 18 KARIN ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Ingrid Hemmingsson sade att det inte är centerns och folkpartiets förtjänst att länsanslaget förhoppningsvis kommer att höjas med 100 milj. kr. Jag undrar det jag. Så sent som den 11 april gick ju moderaterna emot tanken att högre länsanslag skulle ge bättre effekt än sysselsättningsfrämjande åtgärder. Nu har moderaterna ändrat sig, vilket vi tycker är bra. Därför finns det ingen anledning att klandra moderaterna, tvärtom. Vi är glada över att moderaterna har kunnat biträda våra motionsyrkanden. Jag vill också erinra om att moderaternas yrkande i motionen om länsanslaget gällde 21 milj. kr. och inte 100 milj. kr., som vi nu har kunnat enas om.

Anf. 19 INGRID HEMMINGSSON (m) replik:

Fru talman! Det är riktigt att vi har anvisat olika sätt för finansieringen. Anslaget på 21 milj. kr. var, som jag påpekade tidigare, det enda anslag som höjdes, därför att vi klarade finansieringen. Vi har sparat när det gäller alla andra anslag, vilket också visar hur starkt vi har prioriterat den här saken. När vi senare kunde finna finansieringsmöjligheter för en ökning av anslaget, var ju allting bra. Men vi visade alltså en annan finansieringsväg än centern gjorde i sin motion. Resultatet har emellertid blivit detsamma.

Anf. 20 KARIN ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Ingrid Hemmingsson säger att moderaterna har sparat när det gäller alla andra anslag än det ifrågavarande. Det var ju just detta som jag sade i mitt första anförande: Moderaterna har en annan inställning till regionalpolitiken än mittenpartierna. Beträffande samtliga alla andra anslag har moderaterna föreslagit anslagsprutningar, men i detta fall har de gått med på en höjning med 100 milj. kr. Då är vi alltså helt överens om att vi har olika inställning när det gäller regionalpolitiken.

Anf. 21 INGRID HEMMINGSSON (m) replik:

Fru talman! Jag vill bara säga till Karin Andersson att jag för några minuter sedan besvarat detta i talarstolen.

Förste vice talmannen anmälde att Karin Andersson anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 22 GUSTAV PERSSON (s):

Fru talman! Av de prognoser som länsstyrelsen nyligen har lämnat framgår att sysselsättningsutvecklingen i samtliga län väntas bli svagare under återstoden av 1980-talet än under 1970-talet. Detta är främst beroende på att ökningen av den offentliga sektorn inte kommer att ske i samma takt som tidigare.

Den sektor som skulle få den största tillväxten är den privata tjänste- och servicesektorn. Denna sektor är mera ojämnt fördelad över landet än den offentliga sektorn. Den privata tjänste- och servicesektorn har redan i dag en stark koncentration till storstadslänen. Framför allt gäller det de mest expanderande delarna av denna näringsgren.

I utskottets betänkande framhålls att det mellan åren 1980 och 1981 skedde ett tredebrott. Befolkningsomflyttningen, som under den offentliga sektorns expansion hade gett skogslänen ett visst inflyttningsöverskott, vändes nu till ett utflyttningsöverskott.

Den stora sysselsättningstillväxt inom den offentliga sektorn som skedde under 1970-talet var mera jämnt fördelad över landet. När den offentliga sektorn i början av 1980-talet genom medvetna politiska åtgärder slutade att växa, minskade drastiskt möjligheterna att fördela arbetstillfällena.

Den svaga utvecklingen inom industrin innebar samtidigt att några omlokaliseringar av betydelse inte var möjliga. Man fick försöka inrikta sig på att inom regionen utveckla den befintliga industrin.

Länsstyrelsernas prognoser tyder således på att det finns risker för att den regionala balansen försämras genom att den kraftigast expanderande sektorn under 1980-talet blir den privata tjänste- och servicesektorn. Denna sektor är, som jag nyss framhöll, koncentrerad till storstäderna och kommer i framtiden, med dess hårda marknadsanpassning, inte att få någon nämnvärt annan inriktning. De nuvarande regionalpolitiska medlen är i huvudsak inriktade på industrin. Det måste därför vara angeläget att utveckla nya metoder för att kunna påverka även denna sektors lokalisering. Detta torde vara en uppgift för bl. a. den regionalpolitiska utredningen.

En framgångsrik regionalpolitik förutsätter att alla samhällssektorer medverkar. Den svaga ekonomiska utvecklingen under de borgerliga regeringsåren medförde därför att de regionalpolitiska medlen fick en starkt begränsad effekt. Omläggningen av den ekonomiska politiken i samband med regeringsskiftet 1982 har gett helt andra möjligheter att bedriva en mera framgångsrik regionalpolitik.

Regeringens ekonomiska politik har i förening med den internationella konjunkturuppgången medfört en kraftig ökning av vår export, ökad

industriproduktion och ökade industriinvesteringar. Som en följd av detta har kapacitetsutnyttjandet i industrin ökat, och en begynnande sysselsättningsökning skapar bättre förutsättningar för att angripa de regionalpolitiska problemen.

De regionalpolitiska problemen under återstoden av 1980-talet kommer ingalunda att vara små. Tvärtom. Omstruktureringen av vår industri kommer att fortsätta i oförminskad takt. Även om nettoförändringarna förefaller ganska måttliga kommer bruttoförändringarna att vara stora. Det är ju dessa förändringar som berör de anställda, olika orter etc.

ERU har beräknat att av antalet år 1980 verksamma företag kommer nästan hälften att ha blivit nedlagda 1990; medan ca 40 % av de år 1990 verksamma företagen antas vara nyetablerade under samma tidsperiod.

För att möta dessa stora omställningar kommer det att krävas betydande samhällsinsatser på många områden. Regeringens proposition om bl. a. "industriell tillväxt och förnyelse" får ses som ett led i denna strävan.

Fru talman! Låt mig utifrån dessa övergripande synpunkter gå över till utskottets ställningstagande och reservationerna i anslutning härtill.

På samma sätt nu som när vi behandlade regionalpolitiken förra året kan jag konstatera att de borgerliga partierna inte har någon enhetlig linje i regionalpolitiken, något som också präglade deras politik under regeringsåren och som gett oss ett sämre utgångsläge för regionalpolitiken än det vi hade 1976.

Nedsättningen av socialavgifterna i Norrbotten utgör ett gott exempel på denna bristande samstämmighet. Moderaterna vill kraftigt minska nedsättningen av socialavgifterna, medan centern vill öka nedsättningarna och dessutom utvidga dem till även andra län. Folkpartiet har ett eget förslag, där man i vissa delar också överträffar centern i fråga om nedsättning av socialavgifterna.

När det gäller kustkommunerna är de borgerliga partierna kritiska mot nedsättningen. Man hävdar att dessa kommuner gynnas i förhållande till inlandskommunerna. Jag tror att detta är en felsyn. Först skall sägas att de regionalpolitiska insatserna är större i inlandskommunerna, dels genom stödområdesindelningen, dels genom den socialdemokratiska regeringens s. k. Norrbottensproposition förra året.

Hela Norrbotten har nytta av att vi bygger upp några starka centra i länet. Om vi skulle handla så att dessa kustkommuner skulle få större svårigheter än i dag, skulle detta bli till nackdel för hela länet. Erfarenheten från all regionalpolitisk verksamhet talar för att varje län måste få några utvecklingsbara centra som stödjepunkter för den fortsatta inomregionala verksamheten.

En medveten försvagning av kustkommunerna skulle omedelbart öka utflyttningen från länet. Det vet de borgerliga partierna från sina egna regeringsår, när man försökte tillämpa sina teorier. Redan i början av 1977 fick Luleå kommun en utflyttning. Socialdemokraternas uppfattning i utskottet är att om avgiftsnedsättningen utformas som de borgerliga partierna föreslår blir den mindre effektiv. Utskottet avstyrker motionerna i

denna del med vad jag här anført.

Erfarenheterna från nuvarande system är otillräckliga för att redan nu ta ställning till eventuella förändringar. Den regionalpolitiska utredningen har också till uppgift att analysera olika regionalpolitiska stödformer, bl. a. de differentierade arbetsgivaravgifterna. Likaså har industriverket fått uppdraget att utvärdera nedsättningarna av socialavgifterna i Norrbotten. Utskottet anser att man inte bör föregripa resultaten av dessa utredningar.

När det gäller anslaget till regionala utvecklingsinsatser föreslår utskottsmajoriteten en höjning med 100 milj. kr. Hur man skall finansiera denna anslagsökning framgår inte av utskottsmajoritetens förslag. Vi socialdemokrater i utskottet har reserverat oss i detta avsnitt.

Moderaterna, som säger sig alltid vara noga med att ha täckning för sina utgifter, har tydligen frångått sina ofta deklarerade principer. Såvitt vi kan bedöma har man endast finansierat 25 milj. kr. av de 100 milj. kr. som förhöjningen kostar. De övriga partierna har inte föreslagit några kostnads-täckningar.

Från borgerligt håll – framför allt av moderaterna – blir vi ständigt angripna för att budgetunderskottet är för stort. De anklagar oss för att vi inte snabbare drar ned detta underskott, som de själva under sin regeringstid har varit orsaken till.

En ensidig höjning av anslaget till regionala utvecklingsinsatser, utan finansiell täckning, kan vi socialdemokrater inte ställa oss bakom. En sådan politik leder till försämringar i det statsfinansiella läget, vilket på sikt undergräver möjligheterna att föra en effektiv regionalpolitik. Även här har den regionalpolitiska utredningen till uppgift att utvärdera för- och nackdelar med nuvarande beslutssystem och föreslå lämplig avvägning mellan beslut på central och regional nivå.

Med det anförda, fru talman, yrkar jag avslag på utskottets yrkande i denna del och bifall till reservationerna nr 16 och 17. I övrigt yrkar jag bifall till hemställan i arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 23 om regionalpolitiken och avslag på reservationerna nr 18–24, 26, 27 och 38.

Anf. 23 KARIN ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Gustav Persson sade någonting om att det finns bättre förutsättningar nu att angripa problemen genom regionalpolitiska åtgärder därför att den ekonomiska situationen är bättre. Det är utmärkt för Sverige att den internationella konjunkturen har svängt och är på uppgång, men det är väl litet övermaga att socialdemokraterna tar åt sig hela äran av vad som hänt på det internationella fältet.

Men även i en lågkonjunktur är det viktigt att föra en aktiv regionalpolitik – det är kanske minst lika viktigt då – och att det lyckades ganska bra också i den lågkonjunktur som vi hade tidigare framgår av den redovisning av sysselsättningseffekterna som finns i propositionen.

En aktiv regionalpolitik bidrar dessutom till att tillvarata samhällets resurser och är alltså i hög grad samhällsekonomiskt motiverad också i en lågkonjunktur. Därför tycker jag att det skorrar ganska illa när socialdemo-

kraterna säger – något som också står i reservationen och som Gustav Persson nu framhåller – att regionalpolitik är någonting som man satsar på när man har råd till det men inte annars.

Anf. 24 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! Gustav Perssons mjuka och fina analys i inledningen är inte mycket att polemisera mot. Det var närmast en bekännelse från socialdemokratiskt håll att man inte har lyckats med vare sig regionalpolitiken eller sysselsättningspolitiken. Gustav Persson säger nämligen att sysselsättningen kommer att vara svag under hela 1980-talet. Bl. a. kommer den offentliga sektorn att minska. Det var ju den som skulle öka så kraftigt bara socialdemokraterna kom till kanslihuset – det var ju budskapet för inte länge sedan.

Jag tycker att det är bra att Gustav Persson stryker under ekonomins betydelse för en bra regionalpolitik, för det är en riktig iakttagelse att det förhåller sig på detta sätt. Men nu får vi alltså en svag arbetsmarknad trots högkonjunktur och trots att vi har en socialdemokratisk regering – för det kan väl inte vara just därför?!

Gustav Persson ondgör sig över att det finns skillnader mellan partierna. Men hur förklarar då Gustav Persson den skillnad som råder inom det socialdemokratiska partiet här i riksdagen? Det är ju närmast en disparat samling av förslag i de nära 40 motionerna från socialdemokratiska ledamöter. Det är en omöjlighet att utifrån de motionerna formulera ett samlat underlag för en bra regionalpolitik.

När det gäller socialavgifterna erkände Gustav Persson indirekt att det finns svagheter. Bl. a. sker det nu en utvärdering, och den har naturligtvis inte tillkommit av en slump. Det finns alltså oro och skepsis också i de socialdemokratiska leden när det gäller den nuvarande utformningen.

Så till sist pengarna. Gustav Persson kan inte vara med om ett höjt länsanslag – det må vara hur bra som helst, det må vara snart helt utnyttjat och slut – därför att vi inte har någon finansiering. På den punkten är bara att säga att folkpartiet har ungefär 10 miljarder starkare budget än regeringen. Det går att välja mellan en rad sparförslag. Det visade sig vara möjligt när det gällde att ge kompensation till försvaret eller att stärka u-landsbiståndet. Då kunde socialdemokraterna vara med och resonera. Här finns också en möjlighet. Om bara viljan finns!

Eller varför inte titta på det samlade regionalpolitiska anslaget, som har en oförbrukad andel i miljardklassen? Därför är det en undanflykt att säga att det inte finns pengar. För folkpartiet är det viktigt att det kommer fram pengar och för länen är det en nödvändighet.

Anf. 25 ANDERS HÖGMARK (m) replik:

Fru talman! Gustav Persson ondgör sig över att finansieringsfrågorna inte var lösta när moderata samlingspartiet slöt upp kring höjningen med 100 milj. kr. på länsanslaget. Jag vill klart markera för kammaren och för Gustav Persson att inom den budgetram för regionalpolitiken som vi föreslagit i

motion 1371 ryms och finansieras denna ökning till varje krona. Det går att kontrollera själv för den som inte litar på departementets siffror. Det kan hända att vi har litet större tilltro till departementet, men Gustav Persson borde rimligtvis ha ännu större känsla för de beräkningarna.

Sedan säger Gustav Persson att vi inte har någon enhetlig regionalpolitik. Det är riktigt att det finns olika förslag – det brukar det finnas från olika partier. Men det finns också saker som enar, bl. a. tanken att det reguljära kreditssystemet skulle ta hand om mer av stödförmerna.

Gustav Persson illustrerar sin framställning med att det finns olika förslag från de tre borgerliga partierna om differentiering av egenavgifterna. Visst – det är helt klart. I den kritiken av våra förslag ligger en uppenbar förtjusning över att socialdemokraterna anser sig ha träffat rätt när det gäller differentieringen av arbetsgivaravgifterna i Norrbotten. Det är intressant att notera att socialdemokraterna sent omsider tydligen blivit övertygade om att sänkta socialförsäkringsavgifter och arbetsgivaravgifter är ett effektivt sätt att lösa problemet i de värst utsatta regionerna. Det har tagit lång tid, Gustav Persson, att få socialdemokraterna att inse att sänkta kostnader för näringslivet har betydelse. Men när ni nu insett detta vill jag gärna ge er ett erkännande.

Några ord om bristen på enhetlig politik. Det måste väl ändå vara ganska trist, Gustav Persson, att som socialdemokratisk politik på länsnivå presentera något som uppenbarligen är så dåligt förankrat i de djupa socialdemokratiska leden på kommun- och länsplanet. Jag vet inte vad som är bäst: att ha litet olika varianter som vi har, eller att ha en politik som är dåligt förankrad eller har så dålig slagkraft och bärkraft ute på fältet.

Anf. 26 LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Fru talman! När det gäller länsanslaget är det kanske besvärligt för Gustav Persson att argumentera. Han har ju ett förflutet när det gäller att försöka få sysselsättning åt alla i landet.

Egentligen handlar det ju om hur mycket vi skall satsa på sysselsättning. Om regeringen i höst kommer med förslag till kompletteringsåtgärder för att rädda människor ifrån direkt arbetslöshet, så kostar det pengar.

I den motion som vpk finns med på, nämligen den från Västerbotten, görs framställning om 200 milj. kr. Det har jag stått fast vid i utskottet ända tills vi kom till en gemensam uppgörelse om 100 milj. kr. Men detta är i förlängningen neutralt till samhällets kostnader. Det betyder att man kan ge människor arbete. Arbetslöshet kostar, och den kostnaden kanske är ännu högre i glesbygderna.

Jag förstår inte varför de socialdemokratiska utskottsledamöterna haft problem att ansluta sig till en gemensam kompromiss i utskottet om en höjning av detta anslag, ifall man verkligen vill satsa på sysselsättning. Men som jag tidigare sade är det tydligen högre potentater som bestämmer politiken inom socialdemokratin. Dessa gör en helt annan avvägning gentemot sysselsättningen. Det är en strikt ekonomisk politik med fixering på budgetunderskottet och utan fördelning av samhällets totala resurser som

får stå i förgrunden. Det är mycket beklagligt om de socialdemokratiska utskottsledamöterna tvingas in under denna ekonomiska politik, men tydligen finner de sig i detta.

Nr 157

Tisdagen den
29 maj 1984

Anf. 27 GUSTAV PERSSON (s) replik:

Fru talman! Som jag påpekade i mitt anförande verkar de borgerligas enhet nu rätt bastant, men under regeringstiden var den inte det. När man börjar analysa en del av vad ni har sagt här visar det sig också att det finns alltför stora olikheter för att ni skall kunna föra en effektiv, aktiv regionalpolitik.

Karin Andersson, som är något ärligare, påpekar dessa motsättningar som finns bland de borgerliga, och det tycker jag är bra.

Anders Högmark sade i sitt inledningsanförande att marknadsekonomin bör stärkas. Den skall ge alla delar av landet möjlighet att utvecklas.

Men är det den erfarenheten vi har av att stärka marknadskrafterna? Varför har vi då en regionalpolitik, Anders Högmark?

Erfarenheterna är nog annorlunda, och moderaternas krav på att stärka marknadskrafterna innebär att vi skulle utlämna stora delar av landet. Detta är sanningen, det visar all erfarenhet, och det vet också centern. Därför har centern en helt annan uppfattning i regionalpolitiska frågor; det märker man om man jämför centerns motioner med moderaternas.

Var står folkpartiet? Ja, det är något osäkert. Lyssnar man till partiledaren finner man att han står mycket nära moderaterna när det gäller att driva en ekonomisk politik som, såvitt jag kan se, missgynnar regionalpolitiken. Elver Jonsson däremot har en helt annan uppfattning. Han ligger mycket närmare centern.

Vad sade vpk:s företrädare i debatten här? Jo, herr Hagberg sade att man borde satsa 2 miljarder på Bergslagen. Då tog han i ordentligt. Sedan gjorde han upp med de borgerliga om 100 miljoner. Detta belyser något av vpk:s handlande i dessa frågor. Det är väldigt stora ord, men när man kommer till faktiskt handlande är vpk berett att göra upp om mycket mindre satsningar – dessutom med de borgerliga.

Skulle inte vpk kunna finansiera detta med en skärpt förmögenhetsbeskattning, som partiets företrädare jämt pratar om? Nej, i stället går vpk ihop med de borgerliga för att lösa problemen. Så bedriver vpk praktisk politik.

Anders Högmark sade att vi socialdemokrater är mästare på att administrera kortsiktiga insatser. Ja, den komplimangen tackar vi för. Det är nödvändigt för att t. ex. klara sysselsättningen för människor som hamnar i en akut situation. Vi klarar emellertid inte de långsiktiga insatserna, menar man.

Men vad gör moderaterna i dag, när de inte finansierar de regionala insatserna? Att föra en sådan politik som ni moderater företräder innebär en långsiktig underminering. Att inte finansiera utgifterna innebär långsiktigt att man försvårar en effektiv ekonomisk politik och därmed också minskar förutsättningarna för en effektiv regionalpolitik.

Regionalpolitiken

Anf. 28 KARIN ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Gustav Persson kommer åter in på relationerna mellan sysselsättningsskapande åtgärder och anslagen till regionalpolitiken. Jag bara konstaterar att regeringen har misslyckats med sin sysselsättningspolitik. Därför är det oerhört viktigt att vi vidtar åtgärder som ger en varaktig sysselsättning och inte enbart kortsiktiga beredskapsarbeten. Jag är ganska säker på att om människor fick välja, skulle de föredra en politik som leder till en fast anställning i morgon framför en politik som leder till beredskapsarbete i dag.

När det slutligen gäller budgetunderskottet, som jag inte hade tillfälle att kommentera i min förra replik, vill jag säga att med centerns budgetalternativ skulle budgetunderskottet minska med ytterligare omkring 8 miljarder kronor. Där finns alltså pengar att ta i förhållande till det budgetalternativ som socialdemokraterna har.

Anf. 29 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! Man blir ju närmast rörd när Gustav Persson försöker lägga fast politiska positioner också för oss ledamöter i kammaren. Det kan i och för sig vara intressant, men jag tycker att det är oviktigt i sammanhanget – framför allt med den påannons som vi fick av socialdemokraternas förste utskottstalesman, att beträffande reservation 16 och det socialdemokratiska ställningstagandet skulle vi minsann få besked av Gustav Persson. Så förfaller han till en form av ytlig analys som inte har med sakfrågan att göra. Dessa frågor är alltför viktiga för att vi skall uppta kammarens tid med sådant här. Det handlar om länsanslaget – ett anslag som socialdemokraterna i sin reservation säger är ett utomordentligt bra verktyg och ett viktigt redskap. Då blir frågan som Gustav Persson ännu inte har svarat på: Varför säger ni socialdemokrater nej till detta anslag, om det nu är så viktigt?

Det är litet konstigt att Gustav Persson här polemiserar mot oss som har anslutit oss till de många motioner som föreslår en förstärkning av anslaget. Vi har sagt ja till en begäran från de län som har det besvärligt och därför behöver ett förstärkt länsanslag. Gustav Persson borde i stället polemisera mot Olle Westberg från Gävleborgs län som har krävt samma sak som vi, mot Ing-Marie Hansson som också har ett sådant yrkande, eller mot Eric Jönsson som föreslår en utökning. Han kunde också polemisera mot Sven Aspling som företräder Värmland och vill att anslaget skall ökas, eller mot Olle Göransson som för Västmanland vill ha en uppräknig, eller mot Rune Johansson från Dalsland som vill ha anslaget utökat. Eller kanske kunde han rent av polemisera mot motionären Marianne Stålberg som vill öka anslaget i trettiomiljardersklassen.

Det är litet originellt att Gustav Persson vänder pilarna mot dem som har ställt sig bakom förslagen och inte mot dem som har gått emot dem.

Anf. 30 ANDERS HÖGMARK (m) replik:

Fru talman! Har man dåliga argument kan man givetvis som Gustav Persson vädja till resonemanget om budgetunderskottet. På den punkten har

det ju inte varit så väldigt mycket bevänt med hänsynstagandena tidigare i socialdemokratisk politik. Då går det bra att satsa hundratals miljoner kronor extra i kortsiktiga insatser för beredskapsarbeten, men här stöter vi på det absoluta hindret, nämligen budgetunderskottet. Det resonemanget är inte trovärdigt. Jag vet inte om Gustav Persson själv tror på det, men jag ifrågasätter att stora delar av den socialdemokratiska riksdagsgruppen, som uppenbarligen har tvingats acceptera finansdepartementets direktiv, tycker att detta är riktigt trovärdigt.

Fru talman! Jag sade i min förra replik att vi moderater finansierar varje krona i denna höjning inom den ram vi har lagt för regionalpolitiken.

Till sist, fru talman, några ord om marknadsekonomin. Självfallet leder en ohämmad marknadsekonomi till vissa brister och svagheter som man måste korrigera. Men jag trodde ärligt talat att vi ändå har sett så många exempel på hur positiv marknadsekonomin är – inte minst för de små företagen. Den dynamik som marknadsekonomin ger skapar många flera arbetstillfällen än tegelstenar av den typ som sysselsättningsutredningen producerade.

Anf. 31 LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Fru talman! Gustav Persson har det inte så lätt – han har det egentligen ganska besvärligt. För det första säger han att det är marknadskrafterna som har ställt till allt elände. Jag håller med honom till fullo. Jag förstår hans polemik mot borgerligheten. Men egentligen borde han ju svara på varför regeringen i så fall underordnar sig marknadskrafternas styrning och utveckling av svenskt näringsliv. Och det är ju en politik som Gustav Persson i sin tur underordnar sig. Detta är en för arbetarrörelsen mycket viktigare fråga än att framhålla att det är borgerligheten som kräver marknadsekonomi. Det har den ju alltid gjort.

För det andra försöker Gustav Persson ge en släng till vpk genom att säga att vi först skulle ha krävt 2 miljarder kronor och sedan gjort upp om 100 miljoner. Nu förhåller det sig så, Gustav Persson, att i Bruksinvest satsar fyra företag 25 milj. kr. vardera. Vi har ansett att Jan Stenbeck och Anders Wall t. ex. kommer undan alldeles för lätt i den här uppgörelsen. Vi har framhållit att Jan Stenbeck ensam genom sina manipulationer i stålindustrin har tillförsäkrat sig 2 miljarder kronor. Detta borde komma denna region till godo. Vi har pekat på denna siffra. Det står regeringen helt fritt, såvitt jag förstår, att på något sätt ta ut dessa pengar av storfinansen i någon form. Men det vägrar regeringen, då vpk ställer förslag, Gustav Persson.

Likadant är det när frågan gäller hur sysselsättningen skall finansieras. Regeringen har alla möjligheter att, som vpk har föreslagit, genom räfst och reduktion – alltså i fråga om kapital och förmögenheter – ta in de här pengarna för att finansiera anslagen till sysselsättningen. Men detta undviker Gustav Persson och regeringen fullkomligt. Då kan väl inte vi i vpk anklagas för att landet nu befinner sig i ett dåligt läge.

Vpk har föreslagit 200 milj. kr. – det har vi skrivit i en motion. Men när vi för en gångs skull bedriver resultatpolitik blir vi anklagade för detta. Jag kunde naturligtvis ha skrivit en reservation till förmån för 200 miljoner och i

Regionalpolitiken

andra omgången röstat för 100 miljoner i stället. Det hade inte förändrat läget. Men nu gäller det att öka sysselsättningen till en angelägen nivå, och det borde också Gustav Persson inse.

Anf. 32 GUSTAV PERSSON (s) replik:

Fru talman! Karin Andersson sade att de regionalpolitiska insatserna enligt centerns förslag skulle finansieras främst genom att man minskar anslagen till de sysselsättningsskapande åtgärderna. På detta sätt skulle man klara den här finansieringen.

Men vad innebär det då i sak? Jo, det innebär att man tar från ett anslag som syftar till att skapa arbete åt människor och ger till ett annat. Borde ni inte ha valt en annan finansiering, därför att det här innebär att man tar från ett av två anslag som båda ur sysselsättningssynpunkt är viktiga?

Sedan säger Karin Andersson: Om man får välja mellan beredskapsarbete och fast arbete, väljer alla ett fast jobb. Det är en självklarhet, Karin Andersson. Men ibland måste vi sätta in åtgärder snabbt, och då är beredskapsarbete ett bra medel innan man på lång sikt kan skaffa fasta jobb.

Vi har inte tagit åt oss äran av konjunkturuppgången helt och hållet. Jag sade i mitt anförande, Karin Andersson, att den politik som vi har fört har tillsammans med konjunkturuppgången gett bättre resultat än i andra delar av västvärlden. Det är ofrånkomligt. Det är en viktig förutsättning för att driva en hygglig och aktiv regionalpolitik.

Vi satsar alltså inte på regionalpolitik bara när vi har råd och avstår annars, utan det är en långsiktig politik som vi vill driva. Och det är detta som jag tror ger resultat.

Elver Jonsson sade att – jag instämmer i detta – det är viktigt att markera de politiska positionerna när det gäller den här frågan, för det är på lång sikt som resultatet av den förda regionalpolitiken visar sig. Vi har olika uppfattningar här om hur en långsiktig politik skall föras. Det tror jag är viktigt att konstatera.

Vi säger alltså inte nej till de regionala utvecklingsinsatserna, utan vi vill fortfarande öka dem. Men när man föreslår en ökning med 100 miljoner utan att föreslå en finansiering, är det inte ansvarsfullt. Om vi för en sådan politik, leder det på sikt till att vi utarmar möjligheterna att driva en aktiv regionalpolitik.

Anders Högmark har tidigare talat om marknadsekonomin. Moderaternas sätt att driva marknadsekonomin skulle missgynna regionalpolitiken. Det är oomtvistligt. Det tror jag att de andra politiska partierna är överens med oss socialdemokrater om.

Jag märker att Lars-Ove Hagberg blev irriterad när jag tog upp frågan om 2 miljarder kontra 100 miljoner. Jag förstår emellertid av Hagbergs argumentation, att frågan är besvärande. Men det här belyser på något sätt vpk:s sätt att agera. Man blåser upp det hela som en stor ballong, och sedan blir det en liten kompromiss. Så för man en aktiv regionalpolitik. Men detta leder inte till någonting, i varje fall inte till förbättringar för människorna.

Möjligen blir det ett bra tal i riksdagen, men det kommer inte att ge några praktiska resultat.

Förste vice talmannen anmälde att Karin Andersson och Lars-Ove Hagberg anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Nr 157

Tisdagen den
29 maj 1984

Regionalpolitiken

Anf. 33 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Många har talat om behov av en förnyelse av regionalpolitiken. Jag delar den uppfattningen. Jag hoppas att er ordrikedom i dag skall resultera i en mängd bra och konstruktiva förslag från de politiska partierna i den regionalpolitiska utredningen.

Jag menar att man inte löser 1980-talets regionalpolitiska problem med de medel som ursprungligen togs fram för 1960-talets situation. En översyn är nödvändig. Några steg har redan tagits. Sambandet mellan industri- och regionalpolitiken har stärkts genom att statens industriverk fått ställningen som samhällets centrala organ för dessa frågor. Regeringen har tillsatt en regionalpolitisk utredning, med uppdrag att till hösten lägga fram förslag om en förnyelse och effektivisering av regionalpolitiken.

I dag är avståndet stort mellan de regionalpolitiska målen och verkligheten ute i regionerna. Detta påverkar den praktiska regionalpolitiken. Därför har regeringen satt in omedelbara insatser i flera områden – i Norrbotten över 7 miljarder kronor, i Bergslagen totalt ett program för 440 milj. kr.

Enligt min mening finns det på sikt en möjlighet att åter få de regionalpolitiska målen inom räckhåll. Jag säger detta samtidigt som jag understryker att ingen, allra minst de människor som bor i de utsatta regionerna, är betjänt av några orealistiska föreställningar om snabba förbättringar. Jag grundar min mening på tecken på en omsvängning i svensk ekonomi och industri, som nu blir allt tydligare, och på att jag tror att en förnyelse av regionalpolitiken är möjlig. Jag skall återkomma till detta om en stund.

I ekonomin kan vi se många glädjande resultat. Industriproduktionen ökar på nytt, under 1983 med över 6 %. Vi är på väg att ta igen de förlorade sex åren. Affärerna med utlandet förbättras i snabb takt. Exporten ökade år 1983 med hela 25 % i värde. Vi är på väg att återerövra vårt goda namn utomlands. Underskottet i statsbudgeten minskade för första gången. Vi är på väg att på nytt bli ett land som kan betala för sig. Lönsamheten ökar. Vi är på väg att på nytt bli ett land där hedervärd produktion lönar sig mer än spekulation. Investeringarna, satsningarna på framtidens jobb och produktion ökar. Sverige avindustrialiseras inte längre.

Utän att på något sätt föregripa behandlingen av den regionalpolitiska utredningen, vill jag helt kort peka på några utvecklingslinjer.

Den första gäller det lokala engagemanget. Min uppfattning är att morgondagens regionalpolitik på ett helt annat sätt än dagens måste ge utrymme för lokala och regionala initiativ och bygga på det lokala engagemang som finns på allt fler håll runt om i vårt land. Regionalpolitiken kommer inte i samma utsträckning som hittills att handla om omfördelning av

verksamheter, även om den blir betydelsefull, utan mer om att stödja nyskapande och nyföretagande liksom att stödja och bygga vidare på det befintliga näringslivet ute i regionerna. Min övertygelse är därför att problemen bäst löses och möjligheterna bäst tas till vara ute i regionerna. Tyngdpunkten, som jag ser det, i regionalpolitiken bör förskjutas från centrala till regionala organ. Detta kan emellertid aldrig få innebära att regeringens och riksdagens övergripande ansvar för utvecklingen i olika delar av landet urholkas. Däremot bör initiativen och genomförandet till övervägande del ske ute i länen. Där väntar jag på förslag och tankar från utredningen.

Den andra utvecklingslinjen gäller regionalpolitikens bredd. Morgondagens regionalpolitik måste arbeta på stor bredd och med samordnade insatser från olika håll, bl. a. industri- och regionalpolitiken. Här är det viktigt att gå vidare och göra stödet mer behovsanpassat och arbeta med större bredd när det gäller att stärka förutsättningarna för industri och näringsliv. Det kan gälla utbildning, teknikspridning eller kommunikationssystem. Det gäller också – och det vill jag understryka – att aktivt påverka företag, departement och myndigheter att väga in regionalpolitiska hänsyn, så att den högra handen vet vad den vänstra gör.

Den tredje utvecklingslinjen gäller den nya tekniken. Ett viktigt inslag i förnyelsen av regionalpolitiken kan komma att bli den nya tekniken, främst informationsteknologin. Kommunikerande datorer, teledata, ordbehandlingsmaskiner m. m. möjliggör helt nya organisatoriska lösningar av arbetet. Fysisk närhet minskar i betydelse. Det ger nya regionalpolitiska möjligheter. Min strävan är att ta vara på dessa möjligheter.

Den fjärde utvecklingslinjen gäller glesbygdspolitiken. Jag har positiva erfarenheter av glesbygdspolitiken som den bedrivits under senare år, då näringsinriktade insatser skjutits fram. 1 000 nya heltids- och deltidsjobb per år har tillkommit. Nu är vi beredda att gå vidare och ge glesbygdsinsatserna en hög prioritet i morgondagens industripolitik. Redan har regeringen utökat glesbygdsinsatserna med 25 milj. kr., baserat på en inventering som industridepartementet gjorde den 1 mars i år. Det var alltså länsstyrelsernas balanslista som var på ungefär 25 miljoner.

Den regionalpolitiska utredningen kommer inom kort att lägga fram sitt betänkande. Regeringens avsikt är att inför riksdagen presentera en regionalpolitisk proposition under våren 1985.

Min förhoppning mot denna bakgrund är att vi skall kunna vända den regionala utvecklingen rätt – om vi kan hålla fast vid den ekonomiska och industriella kurs som vi slagit in på och om vi kan nå en förnyelse och effektivisering av regionalpolitiken. Detta är min och regeringens bestämda avsikt.

En utskottsmajoritet, bestående av de tre borgerliga partierna och vpk, föreslår att anslaget till regionala utvecklingsinsatser höjs med ytterligare 100 milj. kr. jämfört med regeringens och den socialdemokratiska riksdagsgruppens förslag. Det finns naturligtvis ingen anledning för mig att hävda att en sådan utökning inte skulle gå åt – jag vet ju att behovet är stort på

regionalpolitikens liksom på andra områden. Jag skall återkomma till detta senare. Men jag vill påminna om följande.

Det viktigaste för en utveckling mot bättre regional balans är en stabil samhällsekonomi, en tillväxt och en positiv utveckling i industrin. Här finns ett klart samband, som vi hade rika möjligheter att studera under 1970-talet. Hur det gick under 1970-talet har Marianne Stålberg beskrivit i sitt inlägg. Det är angeläget att ha denna bild i minnet. Det är märkvärdigt att den så lätt faller bort när representanter för de borgerliga partierna behandlar regionalpolitiken. Ett är säkert: människorna i de utsatta regionerna har inte glömt bort utvecklingen under 1970-talet.

Jag blev litet oroad när jag lyssnade på Elver Jonssons anförande och hörde hur han förnekade sambandet mellan industri, tillväxt och regionalpolitik. Det var en litet egendomlig debut Elver Jonsson gjorde här i dag i regionalpolitiska sammanhang.

Efter 1982 har ett omfattande saneringsarbete påbörjats när det gäller den svenska samhälls ekonomin. Vi har märkt flera positiva resultat, som jag har noterat, men mycket återstår. Bl. a. måste inriktningen på att hålla nere budgetunderskottet vara fast och konsekvent. Lyckas inte det äventyras centrala mål om full sysselsättning. Då äventyras målet om ekonomisk utveckling liksom målet om regional balans. Lyckas inte våra ansträngningar i den ekonomiska politiken och i industripolitiken blir det heller inga pengar till regionala insatser.

Att, fru talman, i detta känsliga läge medvetet föreslå en ökning på 100 milj. kr. av budgetunderskottet – det är ju vad utskottets förslag innebär, även om Anders Högmars försökte tala sig varm för att just moderaternas förslag skulle vara finansierat – måste jag beteckna som oansvarigt mot samhälls ekonomin men också mot regionalpolitiken och mot de hårdast drabbade delarna av vårt land. Även regionalpolitiken måste ju betalas. Överbudspolitik av detta slag förtjänar inte någon respekt och inte heller någon tilltro från människorna i skogslänen.

Anf. 34 ANDERS HÖGMARK (m) replik:

Fru talman! Industriministern säger att överbudspolitik inte skapar någon respekt hos människorna i glesbygden. Jag delar den uppfattningen. Moderata samlingspartiet för därför inte, har inte fört och avser inte att föra någon överbudspolitik vare sig för människorna i glesbygden eller för några andra grupper i samhället. Vi har lagt fram förslag om kraftiga nedskärningar på många punkter i statsbudgeten och har fått lida mycken spe och smälek för detta – inte minst från socialdemokraterna, som när de var i opposition aldrig talade ett ord om budgetunderskottet. Då var det större och större insatser! Men under finansdepartementets galge får man helt klart, industriministern, böja knä. Det är industriministern säkert inte den ende minister som får göra.

Det är helt klart att en god ekonomi är grunden för en sund utveckling, men jag tycker ärligt talat, fru talman, att det är litet genomskinligt att med det stora budgetunderskottet, som inte nämnvärt bekymrade socialdemokraterna i oppositionsställning, söka finna en form för taktisk reträtt från en

gedigen politisk missbedömning, som man uppenbarligen gjorde inom regeringen, när man inte ökade det regionala utvecklingsanslaget. Regeringen har helt klart, fru talman, gjort en felbedömning – politiskt och framför allt sakligt – av behoven på det här området. Man har icke tillräckligt lyssnat på företrädarna ute i länen. Därför försöker man med dessa dimridåer angripa de borgerliga partierna för överbudspolitik.

Hur de andra partierna har räknat vill jag inte uttala mig om, men moderata samlingspartiet har inom sin ram för regionalpolitiken totalt finansierat denna höjning av det sammanhållna länsanslaget, C 4-anslaget. Vi har departementets eget papper på detta. Litar inte Thage Peterson på det, vet jag inte vad han litat på.

Anf. 35 KARIN ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Industriministern inledde med att tala om den positiva ekonomiska utveckling som är en följd av regeringens politik. Den skrytvalsen har vi hört många gånger, och jag antar att vi kommer att få höra den i fortsättningen också. Sanningen är ju den att den internationella konjunkturen har svängt och är på uppgång och att också Sverige har fått nytta av detta. Det tycker jag att vi skall vara glada för. Det är vi i vårt parti, och jag tror att alla andra partier och alla människor i Sverige är det också.

Men trots att konjunkturen har svängt och är på uppgång har inte sysselsättningsläget förbättrats – det har snarast försämrats. I april i år uppgick antalet arbetslösa till 15 000 fler än vid samma tidpunkt i fjol. Samtidigt ökade under samma period antalet personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder med 40 000. Det är just den mycket otillfredsställande utvecklingen när det gäller sysselsättningen som gör det så angeläget att satsa på sysselsättningskapande åtgärder – inte bara på kortsiktiga beredskapsarbeten som ger arbete för dagen utan på varaktiga jobb.

När det gäller länsanslaget hävdar vi i centern att höjningen av det anslaget inte nödvändigtvis behöver innebära ett ökat budgetunderskott. De ökade resurserna till länsanslaget går inte minst till småföretagsstöd, som är lätta att administrera och som lätt och snabbt ger ökad sysselsättning. Det kan leda till att man minskar arbetslösheten och därigenom minskar belastningen på budgeten. Jag tycker att det är en ganska naturlig följd av en ökad satsning på småföretagsamhet i länen, att man ger sysselsättning som minskar belastningen på arbetslöshetsersättningarna.

Sedan sade Thage Peterson att människorna inte har glömt bort vad som hände på 1970-talet. Jag skulle vilja säga att människorna inte heller har glömt bort vad som hände på 1960-talet med den stora folkomflyttningen i landet, som ledde till ofattbara konsekvenser för människor och bygder både i glesbygdsområdena och i storstadsområdena. Den epoken vill ingen ha igen i det här landet – det kan jag försäkra.

Anf. 36 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! Industriministern talade med förvåning om att det hade uppstått en majoritet av andra partier, där då inte socialdemokraterna

medverkade i beslutet. Men detta är föga originellt, fru talman, för det fattas icke ett enda beslut i denna riksdag utan att en kombination av partier står bakom det. Socialdemokraterna får inte stöd för något förslag utan att ett eller flera andra partier ställer sig bakom det. Det är alltså inget originellt i detta.

Thage Peterson säger att han egentligen inte har någon invändning mot ett förstärkt länsanslag – det är nästan det allra bästa som finns. Det lyser ju igenom i den här debatten att socialdemokraterna hyllar detta utomordentliga verktyg i regionalpolitiken, men man motsätter sig att det får medel. Regeringen erkänner ju ändå, Thage Peterson, att man har gett för litet pengar, för i kompletteringspropositionen anslår man 25 miljoner extra. Det är i och för sig ett steg i rätt riktning men otillräckligt.

Vidare säger industriministern att vi inte kan klara nya tiders regionalpolitik med gamla metoder. Ja, det är naturligtvis riktigt – till viss gräns. En del måste bytas ut, annat är slitstarkt.

Sedan förstod jag inte riktigt vad industriministern menar med min debut här i regionalpolitiska frågor. Jag försökte tvärtom säga att jag har varit med om 1976 års beslut och solidariskt står bakom det, 1979 års beslut, som jag också ställer upp för, och 1982 års beslut, som jag även står till svars för. Socialdemokraterna var med om dessa beslut, utom 1982, då Thage Peterson och socialdemokraterna gjorde en utflykt i periferin genom att lägga fram alternativförslag på 65 punkter, förslag som sedan övergivit. Då är det ganska rimligt att använda industriministerns egna ord: Vi skall inte ge orealistiska löften om förbättringar, löften som inte kan infrias. I den mån det var en självbekännelse av industriministern så hedrar det honom – för det är det enda jag skulle kunna få att rent logiskt gå ihop.

Industriministern talar sedan om hur viktigt det är att bygga på det lokala engagemanget, att stödja nyföretagandet, och att detta kan ske ute i regionerna. Ja, det är ju precis det som vi i utskottsmajoriteten pläderar för men som Thage Petersons partivänner inte anser vara så viktigt när vi kommer till handling.

Jag tror alltså, fru talman, att det positiva som industriministern har att säga om glesbygdspolitikens bäst främjas av det som utskottsmajoriteten har föreslagit.

Anf. 37 LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Fru talman! Industriministern konstaterade – mycket riktigt, tycker jag – att det sker en väldigt snabb omställning av vår industri. Det är framför allt storföretagen som gör denna enormt snabba omställning, särskilt när det gäller mikroelektroniken med nya systemlösningar som kommer att vara revolutionerande.

Industriministern pekade också på att denna nya teknik skulle kunna betyda nya regionalpolitiska effekter, som kunde vara positiva. Jag återkommer till frågan: Vem skall styra detta? Kommer det att i regeringens regionalpolitik bli ordentliga styrinstrument, så att storföretagen och även medelstora företag – och kanske mindre företag – tvingas till regionalpolitiska

ka ställningstaganden? Det är mycket tveksamt med den understödspolitik som f. n. bedrivs av regeringen.

I detta sammanhang skulle jag vilja peka på en fråga som har stor betydelse. Det gäller nämligen järnsvampsverket, som nu SKF, ett privat företag, vill förlägga till Stockholm. Det är ett typiskt regionalpolitiskt avgörande. I malmfältsutredningen har det föreslagits två järnsvampsverk. Näringsutskottet vill inte göra något ställningstagande. Regeringen observerar detta – men hur observerar man det? Om nu SKF får genomföra sitt byggande så är det en stor åtgärd, som kanske kommer att fördärva en stor del av Norrbottenssatsningen – eller eventuellt en satsning på ett järnsvampsverk i Bergslagen. Hur tänker sig regeringen sin regionalpolitik, sina maktbefogenheter, sina möjligheter?

Jag tycker att SKF:s satsning på Stockholm är ett typexempel som man måste motarbeta. Samhället måste kunna ha ett grepp över detta och kunna säga att det inte skall bli något järnsvampsverk i Stockholm i regionalpolitiskt sammanhang – det skall förläggas till Norrbotten. Men hur kan det vara så att det är SKF som åstadkommer att regeringen blir överspelad?

Detta om makten över regionalpolitiken.

Sedan till de 100 miljonerna i utökning. Nu har vi hört att industriministern inte är emot detta. Han bockar och tackar egentligen för det. Men det blir ingen stabil samhällsbalans. Då kunde man ställa frågan: Är det bra och stabil samhällsbalans med arbetslöshet i glesbygden – eftersom detta har kommit till nytta? Och är det inte också kostnader för samhället med arbetslöshet i glesbygden? Vi hävdar från vpk:s sida att denna utgift är ganska neutral, för det är kostnader för samhället på grund av arbetslöshet. Det är en positiv åtgärd utöver de andra åtgärderna för att behålla sysselsättningen på en någorlunda acceptabel nivå och inte låta arbetslösheten hamna över 4 %.

Anf. 38 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Jag förstår att de fyra oppositionspartierna känner sig litet skamsna över att de så här ohämmat slår på budgetunderskottet med 100 milj. kr. Jag har också hört ryktas att de inte känner sig så väl till mods för detta.

Jag skulle kunna ställa frågan: Varför har ni varit så blygsamma och föreslagit bara 100 milj. kr.? Ni kunde ju ha gått er kamrat Lars-Ove Hagberg litet till mötes. Han föreslog från början 2 miljarder kronor men fick ut bara 100 milj. kr. Den stackaren fick gå den långa vandringen och pruta 95 %. Om ni nu valde vägen att slå på regionalpolitiska stödmedel utan att kräva finansiering, varför slog ni då inte på 200, 300 eller 500 milj. kr.?

Det är klart att pengarna skulle ha kunnat användas på något sätt. Jag skulle kunna ta på mig uppgiften att se till att alla projekt genomfördes, även de som inte hade en sund ekonomisk ryggrad. Jag har försökt kräva av vår industripolitik och regionalpolitik att de bara skall omfatta ekonomiskt sunda projekt, men pengarna skulle naturligtvis ha kunnat gå åt.

När ni inte behöver fundera över hur det skall betalas, varför nöjde ni er då

med 100 milj. kr.? Herr Hagberg, jag tackar inte för pengar som inte är finansierade, därför att i det långa loppet kan ett sådant anslag bli negativt för regionalpolitiken och för den regionala utjämningen.

Nu skall jag säga några humana ord till Anders Högmark; han har bett om dem flera gånger. Jag är inte särskilt imponerad av moderaternas överbudspolitik och deras uppträdande i denna fråga, och jag förstår inte att de andra borgerliga partierna inte reagerar när Anders Högmark hela tiden kommer med sina brasklappar. Han talade så vackert i inledningen om att de offentliga utgifterna måste reduceras. Vi skall betala det vi ger ut, sade han. Men det verkar inte gälla för moderaterna eller för de andra i arbetsmarknadsutskottet. Där var frestelsen tydligen för stor att lägga fram överbud utan att tänka efter var pengarna skulle tas.

Det viktiga är ju att moderaterna har fått alla sina besparingsförslag avstyrkta. Anders Högmark har inga pengar kvar att betala dessa 100 miljoner, om riksdagen skulle bevilja dem i eftermiddag, eftersom riksdagen då har avslagit hans besparingsförslag.

Det sades litet lustigt att socialdemokraterna i utskottet hade reagerat surt. Jag menar att de inte har reagerat surt men däremot sunt. Det är hedervärt av de socialdemokratiska utskottsrepresentanterna att kräva finansiering också av regionalpolitiken.

Till Karin Andersson: Jag har hört, snart till leda, om centerns hjärtefrågor och om att centern skulle vara ett speciellt regionalpolitiskt inriktat parti. Allt detta är mytbildning. Det är inte så. Karin Andersson satt ju själv i den borgerliga regering som svarade för regionalpolitikens förfall.

Hösten 1981 föreslog min företrädare, Karin Anderssons partikamrat Nils G. Åsling, en besparing på de regionalpolitiska insatserna med 300 milj. kr. Det beslutades också av den borgerliga majoriteten i riksdagen. Denna besparing gjordes dessutom under en period när industrin utvecklades negativt. Nu, däremot, har anslaget till regionalpolitiken ökat. Anslaget har räknats upp år från år.

En annan av centerpartiets åtgärder i regeringsställning var att begränsa lokaliseringsslånen till högst 35 % av investeringarna – tidigare gräns var 70 %. Detta rättar den socialdemokratiska regeringen nu till. I budgetpropositionen i år föreslås en höjning, så att lokaliseringsslånen åter kan uppgå till 70 % av investeringarna.

Fru talman! Får jag säga till kammarens ledamöter, och även till Elver Jonsson – ett ord av kärlek också till folkpartiet, den rest som finns kvar –, att under min tid som ansvarig för regionalpolitiken har inte några som helst besparingar skett på regionalpolitikens område. Inte en enda krona i besparingar har det varit fråga om – och det under en period då vi har haft många besparingsprogram för att pressa ned budgetunderskottet. Tvärtom har jag ökat anslagen till regionalpolitiken, medan däremot centern och folkpartiet i den borgerliga regeringen gjorde besparingar.

Karin Andersson äntrade talarstolen och började tala om engagemang och känsla från den borgerliga regeringens sida. Jo jag tackar jag. Vad var det för slags engagemang, Karin Andersson? Det var ju besparingar. Det var två

försämringar som centerpartiet klämde till med mot regionalpolitiken. Vad vet jag – kanske också Elver Jonsson röstade för de besparingarna. Enligt vad han nyss sade hade han ju då hand om de regionalpolitiska frågorna. Elver Jonsson kan skaka på huvudet eller nicka, så får jag reda på hur han uppträdde när riksdagen fattade de två för regionalpolitiken förödande beslut som jag nu rättar till.

Jag har redogjort så här utförligt för detta, Karin Andersson, därför att centerpartiets företrädare ofta brukar framställa sig som den regionala utjämnings stora beskyddare. Men det är inte sant att ni är några sådana beskyddare. Er politik under de borgerliga regeringsåren blev en katastrof för regionalpolitiken. Det var då ni hade ansvaret för regionalpolitiken som vändningen till det sämre kom. Det var då som den positiva regionala utvecklingen bröts, till skada för skogslänen och för Sverige.

Statistiken talar sitt tydliga språk, vilket Marianne Ståhlberg var inne på. Ökningen av industriysselsättningen i skogslänen vändes på nytt till en minskning. Under perioden 1977–1982 försvann 30 000 industrijobb i skogslänen. Den minskningen svarade ni för. Befolkningsutvecklingen avstannade. Utbyggnadsplaner ersattes av nedläggningshot och varsel.

Jag, och kammarens ledamöter utifrån regionerna, har erfarenhet av vad detta betydde i människornas vardag. Optimism och framtidstro vändes på nytt till pessimism och oro. Utveckling vändes till stagnation och tillbakagång. Det var resultatet av den borgerliga regeringens regionalpolitik.

Jag brukar säga till min företrädare att det inte var så lätt för Nils G. Åsling att ta ansvaret för regionalpolitiken när Bohman var ekonomiminister och förde en ekonomisk politik som inte sattes i samband med industri- och regionalpolitiken. Därför blev utvecklingen så som den blev. Den ekonomiska krisen – med en krympande industrisektor, uppbromsning av den offentliga sektorns expansion och en lägre tillväxttakt i den privata tjänstesektorn – slog hårdast mot de delar av vårt land som redan tidigare var hårt drabbade, mot skogslänen. Den mellansvenska bruksbygden, Bergslagen, utarmades. Regioner som tidigare klarat sig bra fick stora svårigheter. Det räcker med att nämna Blekinge som ett enda exempel.

Jag vill sammanfatta, herr talman, med att säga följande.

Det var någon som tidigare sade: När man anstränger sig för att få ned budgetunderskottet, böjer man knä för finansministern. I en regering har alla ansvaret för att budgetunderskottet kommer ned och för att vi får balans i rikets affärer. Men jag vill upprepa att det under den socialdemokratiska regeringsperioden icke har gjorts en enda besparing på regionalpolitikens område. Däremot skedde två förödande besparingar under den borgerliga regeringen, nämligen 1981, som den borgerliga majoriteten här i riksdagen röstade för. Elver Jonsson och Anders Högmark kan ju träda fram och tala om hur de röstade den gången, när man försämrade regionalpolitikens möjligheter att verka.

I stället för att göra besparingar har jag tillfört regionalpolitiken åtskilliga nya pengar, som lett till att vi nu här och ute i regionerna börjar kunna fånga

upp olika signaler om att optimismen och framtidstron är på väg. Det är en följd av att det har blivit nyordning i det här landet.

Nr 157

Tisdagen den
29 maj 1984

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Regionalpolitiken

Anf. 39 ANDERS HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! Det mest frestande är egentligen att inte bemöta industriministern när det gäller hans utfall och hans försvar för att socialdemokratin har gjort en felaktig politisk och saklig bedömning av länsanslagens storlek. Det kvarstår nämligen att man har gjort en radikalt felaktig politisk bedömning. Jag förmodar att industriministern har fått känna av det även inom sin egen riksdagsgrupp och självfallet från de motionärer som har haft andra uppfattningar.

Industriministern använder tekniken och taktiken att göra sura utfall, att säga att det inom de partier som står bakom uppörelsen finns en skamsenhet över att vi nu spätt på budgetunderskottet ytterligare. Industriministern vänder sig till mig och säger att man borde begära mera av moderaterna. Jag vet inte om vi har större pretentioner, men det går inte att "sicksackä" vårt budgetalternativ med socialdemokraternas under det att riksmötet pågår. Vi har lagt fram ett totalt budgetalternativ under den allmänna motionstiden, och i detta finns ett område för regionalpolitiken. Inom den ramen ryms denna höjning, eftersom vi har gjort en eventuell överskattning av kostnaderna för att sänka socialförsäkringsavgifterna, egenavgifterna, i stödområdet i inlandet. Vi har alltså gjort en omfördelning, och vi har täckt finansieringen till varje krona.

Jag tycker att det på något sätt är märkligt att vi skall behöva ta kammarens tid i anspråk för att gång på gång upprepa samma sak. Det finns säkert andra, mer intressanta frågor att diskutera.

Jag konstaterar avslutningsvis, herr talman, att socialdemokratin är de korta perspektivens mästare. Under treårsperioderna klarar man i allmänhet att administrera miljardbelopp, att sätta in extra pengar, via finansfullmakten – som självfallet också tär på budgetunderskottet. Men när det gäller de långsiktiga åtgärderna i det något längre perspektivet har man inte förtroende för de politiker, företrädesvis med industriministerns egen partifärg, som arbetar i länen.

Industriministerns dåliga försvar för en dålig sak är talande. Det kan aldrig dölja den totalt felaktiga politiska bedömning som socialdemokraterna gjorde när de inte höjde anslagen till denna del av regionalpolitiken.

Anf. 40 KARIN ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Det var ord och inga visor från industriministern. Så mycket skulle industriministern knappast behöva ta till för att försvara att man inte har kunnat acceptera en ökning av länsanslagen med 100 milj. kr. Det verkade som om industriministern själv tyckte att det var en sjuk sak han försvarade, eftersom han måste ta till storsläggan på detta sätt.

Jag vet inte var den skamsenhet finns som det ryktas om i regeringskansliet. Jag tror inte att det finns någon skamsenhet här i riksdagshuset. Jag tror tvärtom att vi inom samtliga de partier som står bakom utskottets betänkande i detta avseende är ganska glada över att vi har lyckats nå enighet.

Industriministern gjorde stor sak av att vi bara föreslår 100 milj. kr. och inte ett högre belopp. I centerns motion hade vi t. ex. krävt 150 milj. kr. Det är bara att konstatera att 100 miljoner var den summa vi fick majoritet för. Alla vi som känner ett starkt engagemang i denna fråga bedömde att det var bättre att få majoritet för 100 milj. kr. än att stå kvar vid vårt ursprungliga yrkande.

Industriministern gick in på hela industrins strukturomvandling under 1970-talet. Men det är väl ingen som tror att det är bristerna i regionalpolitiken som har lett till denna strukturomvandling. Så stor betydelse har faktiskt inte regionalpolitiken haft någon gång, och kommer säkerligen inte heller att få det i framtiden, att man därmed helt och hållet skulle kunna överbygga den strukturomvandling som industrin har varit utsatt för under denna tid.

Industriministern ironiserade över att vi i centern talar om regionalpolitiken som vår hjärtefråga. Man kan använda andra uttryck – om det är uttrycket som stör – men jag vågar hävda att centern är det parti som mest konsekvent har drivit frågan om den regionala balansen, vilket jag tror att historien också kommer att visa. Vi har drivit frågan även mot andra partier än det nuvarande regeringspartiet, och vi kommer att fortsätta att göra det. Vi vill nämligen inte vara med om att ha ett Sverige som är i sådan obalans, att människor tvingas flytta från sina hembygder eller att människor som bor i glesbygderna och där gör en viktig samhällsinsats genom att ta vara på råvaror och naturresurser inte får en rimlig samhällelig service.

Erfarenheterna från 60-talet förskräcker, sade jag tidigare. De många människor som då berövades möjligheterna att bo kvar i sina hembygder har fått uppleva vad detta innebär. En sådan period tror jag inte att i varje fall de vill vara med om igen.

Anf. 41 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Utskottet har korrigerat regeringen på ett par punkter. Den ena gäller Hedemora, som vi ansåg borde tas med bland de Bergslagsområden som föreslås få särskilt stöd. Industriministern har erkänt misstaget genom att inte kommentera detta.

När det gäller den andra punkten, länsanslaget, brister industriministern ut i glada tillrop och undrar varför vi inte yrkade mer pengar, när det nu är så bra. Jo, därför att utskottets förslag stämmer ganska väl överens med förslaget från folkpartiet och centern om de 150 miljonerna. Utskottet föreslår 100 miljoner, i kompletteringspropositionen kom Thage Peterson dragande med 25 miljoner och i Bergslagspropositionen finns ytterligare 25 miljoner. Om man vill, skulle man faktiskt kunna säga att riksdagen kommer att tillgodose det yrkande folkpartiet och centern har fört fram i sin motion om ytterligare 150 milj. kr. till glesbygdsinsatser – insatser som industriministern och socialdemokraterna här i kammaren har hyllat som ett av de allra

bästa regionalpolitiska medlen.

Vi har inte fallit för den frestelse som oppositionspolitikern Thage Peterson föll för 1982, då han nästan orgiastiskt förde fram förslag till riksdagen, av vilka han nu har övergett praktiskt taget samtliga. Hederligheten kräver att Thage Peterson redovisar varför socialdemokraterna har gått ifrån sina förslag från 1982.

I samband med en misslyckad kärleksförklaring till folkpartiet slänger Thage Peterson fram en hänvisning till partiernas mandatantal. Naturligtvis kan man göra det om man är i argumentnöd. Men, för att använda Thage Petersons egna ord, inte ens de socialdemokratiska resterna här i kammaren kommer att räcka till för att rädda det här förslaget. Styrkan i politiska förslag ligger inte alltid i mandattal, utan i det reella innehållet i förslagen.

Så till frågan om de medel som riksdagen beviljade 1976, 1979 och 1982. Såvitt jag kommer ihåg var vi överens om medlen 1976 och 1979. När det gäller 1982 var det framför allt socialdemokraterna som förde fram förslag om medel och regler, förslag som de sedan inte har följt upp. De faller alltså platt till marken.

Vi kan naturligtvis diskutera om de här pengarna precis på samma sätt som vi diskuterade kompensationen till försvaret och uppräknigen av biståndet, om nu socialdemokraterna finner att länsanslaget är viktigt – och det säger ju Thage Peterson att det är. Det finns ett par miljarder kronor i det samlade regionalpolitiska anslaget. Vi har 10 miljarder kronor i besparingar som folkpartiet har föreslagit, och vi kan diskutera också hur vi skulle kunna använda dem. Det är alltså inte så att det fattas pengar.

Herr talman! Eftersom detta är min sista replik vill jag ytterligare en gång yrka bifall till utskottets hemställan avseende vårt förslag om ett förstärkt anslag till de län ute i glesbygderna som behöver ett särskilt stöd.

Anf. 42 LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Herr talman! Industriministern gjorde ett enligt min mening ganska sensationellt uttalande. Han sade: Ge mig 200 eller 500 milj. kr., så skall jag nog kunna använda dem!

Industriministern anser alltså att det finns ett behov av pengar, och det överensstämmer med den verklighet vi har beskrivit här i dag.

Men också arbetslösheten kostar på olika sätt pengar för samhället. Thage Peterson har ju varit med om att räkna på vad bl. a. arbetslöshet kostar samhället, på andra vägar. Jag kan inte förstå att insatser av det aktuella slaget i någon nämnvärd grad kan öka budgetunderskottet.

Industriministern visade vidare en väldig omtanke om min person när han pekade på att jag i utskottet inte hade fått gehör för mer än 100 milj. kr. trots att jag hade begärt 2 miljarder. Jag vill berätta för industriministern att jag i reservation 29 till punkt 76 i arbetsmarknadsutskottets hemställan följer upp mitt förslag om ökning av åtgärderna, till en kostnad av 2 miljarder. Det ankommer således vid riksdagens bifall exempelvis industriministern att föreslå medel av ungefär den storleksordningen.

Jag kan ge industriministern några tips i sammanhanget, bl. a. vad gäller

finansieringen av skillnaden mellan 100 miljoner och 2 miljarder: Öka omsättningsskatten på aktiehandeln samt beskattningen av förmögenheter och av likvida företagsmedel som inte investeras och höj bolagsskatten!

Visst finns det pengar, Thage Peterson, i vårt samhälle att anslå till angelägna sysselsättningsändamål. Men regeringens politik och industriministerns argumentation går sammanfattningsvis egentligen ut på följande: storfinsansen skall få behålla sina pengar och de arbetande i glesbygden skall få behålla sin arbetslöshet. Det är ungefärligen kontentan av det resonemang som förs.

Kanske kan industriministern i den här replikomgången också berätta för mig hur regeringen tänker när det gäller t.ex. lokaliseringen av ett järnsvampverk till Stockholm. En sådan lokalisering kan i dagens läge kullkasta andra lokaliseringalternativ. Vilka maktmedel vill industriministern att statsmakten skall ha?

Anf. 43 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Jag konstaterar att Karin Andersson inte längre gör gällande att centerpartiet skulle ha några speciella lokaliseringspolitiska ambitioner. Däremot vill jag inte ta ifrån henne illusionen att detta kan vara en hjärtefråga för centern. Den trösten kan Karin Andersson få behålla.

Däremot tycker jag faktiskt att man då och då också bör påminna Karin Andersson om utvecklingen under 1970-talets andra hälft, då besparingar gjordes inom regionalpolitiken, så att dess omfattning minskade, och då vi förlorade 30 000 industrijobb.

Elver Jonsson blev ledsen – han nickar nu – därför att jag ställde en fråga till honom huruvida han möjligen var med om att 1981 rusta ned regionalpolitiken. Han förnekade inte att han var med om de två riksdagsbeslut som blev förödande för regionalpolitiken. Ibland är det obehagligt att bli påmind om saker och ting, men jag tycker att detta hör samman med dagens debatt.

Beträffande industripolitiska förslag vill jag säga att jag är beredd att ta upp en debatt om sådana när förnyelsepropositionen kommer att diskuteras. Om jag inte minns fel, herr talman, är det nästa måndag, den 4 juni. Jag är anmäld till den debatten och är beredd att ta upp en diskussion med Elver Jonsson vid det tillfället.

Vidare nämnde Elver Jonsson Hedemora. I den bedömning som jag hade att göra när kommuner pekades ut ville jag inte, med hänsyn till att arbetet med strukturplanen pågick, i propositionen till riksdagen peka ut Hedemora som en kommun där det skulle behövas speciella åtgärder med anledning av omstruktureringen av specialstålet. Långshyttan ligger i Hedemora kommun, och jag menade att det var felaktigt att till riksdagen peka ut Hedemora till följd av att Långshyttan kommer att beröras av strukturplanen.

Riksdagsutskottet har nu plockat in Hedemora i detta sammanhang. Jag har ingenting emot att det kommer att ske. Det hade troligen gjorts ändå, eftersom det står öppet för regeringen att komplettera indelningen med ytterligare kommuner.

Vi upplever nu, herr talman, i Sverige ett glädjande nyföretagande. Till

detta medverkar högkonjunkturen liksom det förhållandet att uppfinnare, innovatörer och kreativa människor finner att företagsklimatet har blivit bättre i vårt land. De vågar starta eget och stå på egna ben. Staten hjälper också till på olika sätt så att enskilda personer får startkapital. Det senaste är småföretagsfonden om 100 milj. kr. av löntagarfondsmedel.

Jag vågar säga när det gäller industripolitiska projekt att det inte är pengar som saknas. Även om många företag nu bildas och många idéer provas vill jag se fler bärkraftiga idéer som kan leda till nya produkter och nya jobb. Samma resonemang för jag i fråga om regionalpolitiken. Hittills har för regionalpolitiken gällt att det inte är pengar som saknas utan sunda lokaliseringsprojekt som har långsiktig bärighet. Jag har ställt en fråga, men ingen av talarna hittills har velat gå in på den saken. Jag frågade nämligen: Skall man ställa kravet på de regionalpolitiska projekten att de är långsiktiga och har en sundhet i fråga om drift och fortbestånd? Jag menar att varje projekt ändå måste ha ekonomisk bärkraft. Jag som är ansvarig för dessa frågor vet vilka kalkyler som kan presenteras för olika projekt. Då vill jag också varna för en utveckling där det på grund av att för mycket pengar står till förfogande automatiskt blir bifall till varje projekt. Det betyder inte att jag för en enda sekund hyser misstankar eller att jag inte har förtroende för länsmyndigheterna när det gäller deras möjligheter att pröva sina projekt. Naturligtvis fullgör de sina skyldigheter.

Jag konstaterade ju också i mitt inlägg tidigare att jag vill ha en ökad andel av lokaliseringsverksamheten ute i länen. Men det får inte vara så att mängden av pengar innebär att det blir påtryckningar, från dem som kommer in med ansökningar och som vill etablera sig, mot länsstyrelserna och mot myndigheterna centralt för att projekten skall bifallas. Jag utgår från att kammarens ledamöter väl känner till vilka opinionsyttringar och påtryckningar som kan åstadkommas i fråga om varje projekt.

I förra årets debatt här i kammaren om regionalpolitiken konstaterade vi att efterfrågan på regionalpolitiska medel var låg och att det då inte fanns så många intressanta utvecklingsbara projekt. Det beklagade jag då. Nu har den framgångsrika politiken lett till en kraftigt ökad aktivitet i ekonomin. Många nya industriprojekt har tillkommit. Då ökar också efterfrågan på de regionalpolitiska medlen. Det erkänner jag. Så fungerar det här. Sedan vi i regeringen bedömt saken beslutade vi, trots det ansträngda budgetläget, att föreslå 25 miljoner extra till särskilda glesbygdsinsatser. De 25 miljonerna täcker in huvuddelen av de glesbygdsmedel som saknades i länen per den 1 mars 1983. Efter en inventering tog vi fram så att säga allt det som fanns liggande ute på länsstyrelserna. Att vi valde glesbygdsmedel beror på att det är till glesbygden som den allmänna förbättringen av ekonomin har svårast att tränga fram.

Jag skulle, herr talman, vilja avsluta den här omgången i den regionalpolitiska debatten med att upprepa vad jag sade i mitt förra inlägg, nämligen att den socialdemokratiska regeringen inte har gjort några som helst besparingar på regionalpolitikens område – tvärtom har vi gjort påslag. Förra året höjdes anslagen C 1 och C 6 totalt med 250 milj. kr. Till detta kom Norrbottenspro-

positionen som innehöll åtgärder till en kostnad av totalt 4 miljarder kronor. I år höjdes anslagen med ytterligare 300 milj. kr. Därtill kommer de särskilda insatserna för Bergslagen på 25 milj. kr. och det särskilda glesbygdsanslag som jag nyss nämnde på 25 milj. kr. Totalt ökar anslagen i år således med mer än 350 milj. kr. När jag lyssnade på partiernas representanter i dagens debatt fick jag närmast uppfattningen att det inte alls var fråga om en ökning utan att det var fråga om en neddragning. Så är det självfallet inte. Till detta kommer förhandlingsframgångarna i anledning av strukturförändringarna inom specialstålsindustrin, där Bruksinvest etableras och får 125 milj. kr. och Karlskogastiftelsen får 25 milj. kr.

Det här visar, herr talman, att den socialdemokratiska regeringen alltsedan sin tillkomst prioriterat regionalpolitiken och att vi i regeringen är beredda att göra stora satsningar för att få en bättre balans mellan olika regioner, så att även människorna ute i glesbygderna får jobb och en bättre framtid.

Andre vice talmannen anmälde att Anders Högmark, Karin Andersson och Elver Jonsson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 44 INGVAR KARLSSON i Bengtsfors (c):

Herr talman! I avsnittet Mellansverige behandlas bl. a. utvecklingen i Bergslagen. Denna del av vårt land har under senare år genomlidit en påfrestande strukturomvandling. Nedgången har varit stark på flera områden och då speciellt inom stålindustrin. Det var den våldsamma internationella efterfrågeminskningen som inleddes redan 1974 som drev fram förändringarna. Stora insatser gjordes av Fälldinregeringarna för att minska svårigheterna för näringsliv, anställda och kommuner.

Vårt land är i stark beroendeställning till omvärlden. Vi måste därför finna oss i att föra en ekonomisk politik som gör oss slagkraftiga på världsmarknaden. Näringspolitiken skall syfta till att vi kan bibehålla och förstärka vårt näringslivs konkurrensmöjligheter.

En framgångsrik finans- och näringspolitik skapar förutsättningar och ger resurser för en balanserad utveckling såväl i Bergslagen som i hela vårt land.

De regionalpolitiska målen skall syfta till att skapa förutsättningar för en balanserad befolkningsutveckling mellan och inom landets olika delar. Bergslagen skall således ha samma möjligheter till utveckling som övriga delar av vårt land. Man ställer sig då frågan: Får Bergslagen de möjligheterna? Nej, lika litet som landet i övrigt, kan man väl säga.

Den socialdemokratiska politiken leder enligt centerns uppfattning till ökad regional obalans:

- Flyttlasspolitiken skall stimuleras.
- Minskade resurser för regionalpolitiken.
- Ovilja till ökade anslag beträffande regionala utvecklingsinsatser.
- Återhållsamhet med glesbygdsmedel.
- Senfärdighet vid statlig decentralisering.

I reservation 33 tar centern upp de 25 miljonerna till Bergslagskommunerna. Regeringen begär att själv få disponera de 25 miljonerna. Utskottet anser att användningen av medlen kommer att stärka och bredda näringslivet i Bergslagen. Man anser även att det bör ankomma på regeringen att avgöra fördelningen så att detta mål kan nås.

Enligt utskottets majoritet verkar dessa 25 miljoner vara de avgörande insatser som behövs i Bergslagen. Medlen skall användas i 21 kommuner i sju olika län. Centern menar att en så begränsad summa utspridd på så stort område knappast kan påverka utvecklingen i den utsträckning som utskottet tror.

Inte kan det vara rimligt att regeringen disponerar medel för att fördela mellan småprojekt ute i kommunerna när länen själva har organ och resurser för just sådan verksamhet. Vi anser att de 25 miljonerna bör fördelas på länen och kanaliseras via de regionala utvecklingsfonderna. Självfallet måste de vara mera kompetenta och betydligt närmare problemen än regeringen i Stockholm.

I reservation 8 föreslår centern att högsta beloppet för avskrivningslån till företag i glesbygd höjs från 200 000 kr. till 275 000 kr. och att motsvarande belopp för uthyrningsstugor samt maximibeloppet för IKS-stödet till enskilda objekt räknas upp från 30 000 till 50 000 kr.

Även förra året hade centern förslag om höjningar som tyvärr inte accepterades av majoriteten. Därför återkommer vi nu. I synnerhet de prishöjningar som socialdemokraterna bidragit till under sina knappa två år motiverar en uppräknig.

Erfarenheterna utifrån länen pekar på att just dessa objekt positivt bidragit till utvecklingen i glesbygden. Centerns förslag skulle självfallet få genomslag även i Bergslagen.

Socialdemokraterna vill nu peka på att betydande höjningar av beloppsgränserna gjordes så sent som år 1982 under Fälldinregeringen. Trots att socialdemokraterna då ansåg att höjningarna var för små samt att socialdemokraterna sedan dess bidragit med ökad inflation är de i dag inte beredda till ytterligare uppräknig. Från centerns sida kan vi endast beklaga den socialdemokratiska inställningen.

Herr talman! Även jag vill kommentera länsanslagen en aning. Tack vare oppositionspartierna har vi lyckats öka anslaget med ytterligare 100 milj. kr. Efterfrågan på just regionala utvecklingsinsatser har varit mycket stor. Vi har haft uppvaktningar där man väddat om förståelse för ökade anslag. Socialdemokraterna i utskottet – hårt hållna av regeringen – har inte velat lyssna på de sakargument som framförts utan har helt slagit dövörat till. De ytterligare 100 miljonerna skall nu fördelas av regeringen, och utskottet utgår ifrån att den i sitt arbete beaktar de olika förhållanden som råder ute i länen. Vi kan konstatera att vi på detta sätt delvis tillfredsställt en mängd motionärer som velat ha ökade länsanslag. Mitt eget hemlän, Älvsborg, har nu möjlighet att få ett ökat anslag. Det finns en motion här i riksdagen med ett sådant förslag, nämligen från Rune Johansson i Åmål. Jag hoppas att han kommer att stödja utskottet vid omröstningen.

I socialdemokraternas reservation 16 framhålls att det förbättrade statsfinansiella läget är ett resultat av en gynnsammare ekonomisk politik och en stramare utgiftsprövning än tidigare. Denna positiva utveckling får inte hotas av en oansvarig överbudspolitik. Självfallet har den internationella konjunkturuppgången medfört att rosor strötts även över vårt land, annars vore det helt enkelt katastrof. När man har hört företrädare för socialdemokraterna tidigare i dag kan man tro att de med något slags undermedel har vänt utvecklingen utan hjälp av den internationella konjunkturen. Det är litet väl mycket skryt i detta, och det tror jag nog att de flesta förstår.

Centern har i sitt budgetalternativ redovisat full täckning för de 100 miljonerna. Dessutom kan vi uppvisa ett lägre budgetunderskott än regeringen. Vi behöver således inte ta socialdemokraternas anklagelser om oansvarig överbudspolitik på allvar.

För knappt två år sedan, när socialdemokraterna satt i opposition, fanns det inga hämningar i fråga om utgiftsökningar. Då fanns det medel till allt. Då kunde vi verkligen ha talat om oansvarig överbudspolitik.

I ett särskilt yttrande påpekar centern att regeringsskiftet medförde ett minskat intresse inom statsförvaltningen för decentraliseringsfrågorna. Det var dåvarande industriministern, Nils G. Åsling, som med den regionalpolitiska propositionen våren 1982 anmälde att regeringen hade för avsikt att ge vissa myndigheter i uppdrag att utarbeta förslag till decentralisering av den egna verksamheten. I januari 1984 hade regeringen ännu inte tagit något initiativ. Vi påpekade att det är oacceptabelt att riksdagens beslut åsidosätts på det sätt som skett.

Regeringen vaknade till och beslutade den 5 april 1984 att arbetet med decentralisering inom statliga förvaltningsmyndigheter skulle fortsätta. De skulle nu före utgången av 1984 redovisa översiktliga decentraliseringsplaner. Centern är självfallet tillfredsställd över att detta ställningstagande nu äntligen skett. Vi vill dock framhålla det beklagliga i den långsamma handläggningen, som fått karaktären av långbänk.

Centern anser att decentraliseringsarbetet skall ge en bättre regional fördelning av sysselsättningen i statliga verk och myndigheter. Regeringen bör driva denna fråga med största intresse.

Herr talman! Strukturproblem i Bergslagen löser man självfallet inte enbart genom regional- eller arbetsmarknadspolitik. De är bara delar i totalpolitiken. Det gäller för regeringen att föra en ekonomisk politik som främjar vårt näringslivs utvecklingsmöjligheter.

Vad regeringen hittills har visat inger inte speciellt stora förhoppningar om att vi kan möta nästa lågkonjunktur med ökade resurser och större beredskap. Man kan i ett sådant läge befara att glesbygden får stå tillbaka ännu mer med motiveringen att möjligheterna i rådande ekonomiska läge är för knappa.

Centern har alltid hävdats att regionalpolitiken inte får vara en konjunkturfråga. Vi bevisade detta under våra regeringsår då vi, trots ett besvärligt konjunkturläge, aldrig köpslog om glesbygdsutvecklingen.

Även det näringspolitiska klimatet är en viktig del. Socialdemokraternas

införande av löntagarfonder är ett exempel på misslyckad näringspolitik. På det sättet skapas inte förutsättningar för ett dynamiskt och utvecklingsbart näringsliv. Satsningar på de mindre företagen är en angelägen uppgift. Här finns stora utvecklingsmöjligheter. Många små företag ökar också förutsättningarna för en framgångsrik regionalpolitik.

Herr talman! Till sist vill jag yrka bifall till reservationerna 8 och 33, som är bifogade utskottets betänkande 23.

Anf. 45 HÅKAN STJERNLÖF (m):

Herr talman! Jag skall ägna mig åt Bergslagen. Det har som framgår av dagens ärende även regeringen gjort i proposition 157. Regeringen anser sig därmed prioritera utvecklingen i drygt tjugo kommuner inom sex län i vad gäller industripolitiska och regionalpolitiska insatser.

Vi är inte imponerade. Med många räddningsinsatser på gång kan det givetvis inte heller bli så mycket till var och en. 25 milj. kr. till Bergslagen innebär inget annat än en ny rubrik i den redan digra stödkatalogen, och med vetskap om det svinn som förekommer inom byråkratin förefaller insatsen mer vara ett dåligt agnat röstfiske än en rejäl vilja till stöd. Vi kan lika väl undvara denna insats, särskilt med tanke på att länsstyrelserna får mer pengar till sitt förfogande genom bl. a. de nya 100 milj. kr. som vi har accepterat.

Socialdemokraterna gick till val på "rädda Bergslagen". Eftersom socialdemokraterna inte har någon som helst avsikt att stiga av från den förda centralstyrda subventions- och regionalpolitiken med höjda arbetsgivaravgifter och skatter för företag och enskilda, är även denna s. k. räddningsaktion dömd att misslyckas.

Inte bara Bergslagen utan alla sysselsättningssvaga regioner, ja hela landet, är nu betjänta av en politik som satsar på nyföretagande och generell tillväxt. Därför går det inte att som socialdemokraterna gör tömma existerande företag på pengar genom skatter och avgifter och till detta lägga regleringar och fonder. Det är här fråga om avsevärda belopp som lämnar företagen.

För 1984 kommer näringsliv och enskilda i de sex berörda länen att få avstå 206 milj. kr. till löntagarfonderna och över 1 miljard i arbetsgivaravgifter. Detta har riksdagens utredningstjänst räknat ut. Stimulansstödet på 25 milj. kr. ter sig vid den jämförelsen ytterst blygsamt. Var och en kan sedan själv räkna ut, att om mer av dessa uttaxerade medel generellt finge stanna kvar i länen, skulle effekten på sysselsättningen bli betydande.

För ökad sysselsättning, inte bara i Bergslagen utan i hela landet, behövs den moderata ekonomiska politiken, vilket innebär att näringslivet får behålla mer av de intjänta pengarna, att användas för expansion och utveckling.

Vi moderater avvisar således anslaget på 25 milj. kr. Jag yrkar bifall till vår reservation nr 28.

Staten och Bofors AB har kommit överens om att bilda en särskild stiftelse med 25 milj. kr. till sitt förfogande för att stödja tillkomsten av nya företag i

Karlskogaområdet. Vi avvisar den föreslagna formen för satsningen. Ett kommersiellt bolag – som Bruksinvest – borde i stället bildas. En omförhandling bör således ske. Detta tar vi upp i reservation nr 30 till vilken jag yrkar bifall.

Jag vill ägna några minuter åt den stöd- och regionalpolitik som vi har begåvats med. Jag anser mig ha viss erfarenhet av denna verksamhet ute på fältet, dels som kommunalt engagerad i en kommun med utflyttning sedan många år tillbaka, dels som företagare.

I vissa sammanhang talas det högtidligt om småföretagandets betydelse. Ibland påstås småföretagandet utgöra näringslivets ryggrad. Det sägs att just satsning på oss småföretagare skulle ge en god bit av lösningen på många sysselsättningsproblem. Det kan vara sant. Vi är många, och enbart någon nyanställd vid kanske vårt tionde företag skulle ge positivt utslag i arbetslöshetsstatistiken.

Beklagligt nog svarar inte samhället i handling upp mot den betydelse man tillmäter småföretagen. Visst kan vi ge arbete. Vi känner trycket från ungdomarna, från de arbetslösa och från de styrande i våra kommuner. Men företagaren frågar sig ofta: Av vilken anledning skall jag som företagare offra hem och fritidshus i pant för att hjälpa samhället med sysselsättningen, när floran av snärjande regler, avgifter och skatter kväver den tåga som skulle vara drivkraften? Får företagaren något tack från samhället för sitt risktagande? Knappast.

Vi begär inga stödinsatser och bidrag. Vi begär endast arbetsro och att få chansen att klara oss på den verksamhet vi bedriver. Vi fordrar bara att det skall vara lönsamt att vara flitig och uppslagsrik. Ge oss ett bättre klimat! Ge oss arbetsglädjen tillbaka! Många kan säkert utveckla, men många avstår, och tråkigt nog är det många som söker avveckla.

Vi måste minska den byråkratiska tyngd som ligger över oss. Lätta på den, så lösgörs framtidstron, och vilande uppslag och idéer lockas fram, som man tvekat att förverkliga, då skörden av en insats inte blir annat än bekymmer.

Visst skall vi ha en regionalpolitik! Visst skall det från samhällets sida göras insatser för att utjämna skillnaderna mellan regioner! Men med den flora av stödåtgärder som sammantaget finns kan man verkligen börja fråga sig om vi inte hamnat litet fel. Är det inte så att man i många fall bara flyttar arbetslösheten? Det är inte svårt att upptäcka att stöd till ett företag ger nedgång hos ett annat.

Det står klart att det bästa samhället kan göra är att med generella åtgärder stödja, och även då ta risken att en del företag ges möjlighet att gå riktigt bra, andra bra och många med bekymmer kanske lyfter sig över avvecklingshotet. Vi har ett stort ansvar för tusentals små företag och deras anställda. Samhället måste ändra riktning. Vi måste tala om att företag behövs, att de gör nytta och att företagaren också måste få tjäna pengar.

Vi måste ta vara på uppslagsrikedomen. Det finns bysnillen och idégivare som i ett bättre psykologiskt klimat kan lockas fram ur isoleringen, till gagn för den bygd de verkar i.

Herr talman! Små företag som går bra gör den bästa regionalpolitiska

insatsen. Pengar finns, uppslag finns. Men modet att ta det avgörande steget saknas. Det finns hundratalet stödformer handlagda av en mängd myndigheter. Vi skulle här i plenisalen kunna votera bort mycket onödigt som vi kanske i god tro byggt upp.

Det bästa regionalpolitiska beslut vi kan fatta är att ändra inriktning till generella åtgärder, just sådana som vi moderater talar om. Låt pengarna stanna kvar i företagen för utveckling och expansion!

Anf. 46 KARIN FLODSTRÖM (s):

Herr talman! Bergslagen är ett bälte av bruksorter som sträcker sig över sex län, nämligen Värmlands, Örebro, Kopparbergs, Västmanlands, Gävleborgs och Uppsala län. Dessa bruksorter har under en lång följd av år kraftigt påverkats av strukturovandlingen inom främst gruvindustrin och stålindustrin men även inom skogshanteringen. Som exempel kan nämnas att endast 2 av de 35 järnmalmsgruvor som var i drift år 1965 finns kvar. Dessa är Grängesberg och Dannemora.

Inom såväl handels- som specialstålsindustrin har genomförts omfattande omstruktureringar. Sysselsättningen inom specialstålsindustrin har under perioden 1976–1982 minskat från 34 000 till 24 000 – en nedgång med 30 %. Denna minskning föll nästan helt på Bergslagen, eftersom 23 av de 25 specialstålsanläggningar som år 1976 var i drift låg där.

Denna negativa utveckling och medföljande svåra sysselsättningsproblem ligger till grund för regeringens proposition 1983/84:157, där tonvikten läggs på industriell förnyelse. I propositionen föreslås ett nytt anslag om 25 milj. kr. för särskilda utvecklingsinsatser i Bergslagen och att i första hand följande Bergslagskommuner skall bli föremål för dessa insatser: Hagfors, Munkfors, Filipstad, Storfors och Kristinehamn i Värmlands län, Hällefors, Ljusnarsberg, Lindesberg, norra delen, Degerfors och Karlskoga i Örebro län, Avesta, Smedjebacken och Ludvika i Kopparbergs län, Norberg, Fagersta och Skinnskatteberg i Västmanlands län, Hofors och Sandviken i Gävleborgs län och Tierp och Östhammar i Uppsala län.

I propositionen sägs att det bör ankomma på regeringen att besluta om den närmare användningen av medlen. Av propositionen framgår att samtliga dessa kommuner kännetecknas av såväl vikande lokal sysselsättning som vikande industrissysselsättning. Dessutom har de låg andel sysselsatta inom utvecklingsbranscher och minskande befolkning.

I propositionen redovisas också ett antal redan vidtagna åtgärder för att stärka industrin i regionen, exempelvis omstruktureringen av specialstålsindustrin och ökade medel till länsstyrelserna i Bergslagslän för regionala utvecklingsinsatser. Särskilda insatser för teknikutveckling och teknikspridning samt ökad prospekteringsverksamhet har också påbörjats. Fem Bergslagskommuner utanför stödområdet har fått lokaliseringstöd till större projekt under innevarande budgetår.

Låt mig också nämna tillkomsten av ett särskilt bolag, Bruksinvest, där ägarna till specialstålföretagen i Avesta, Fagersta, Nyby Uddeholm och Sandvik i en överenskommelse med regeringen tillskjutit sammanlagt 100

milj. kr. att användas för bidrag till nya verksamheter i de bruksorter som direkt berörs av den planerade omstruktureringen av stålindustrin. Dessutom har regeringen träffat en överenskommelse med Bofors om att bolaget förbinder sig att avsätta 25 milj. kr. för utveckling av näringslivet i Karlskoga-regionen.

Styrelsen för teknisk utveckling, STU, har fått regeringens uppdrag att närmare utarbeta förslag till åtgärder för att främja teknisk utveckling och teknikspridning. Statens industriverk, SIND, har fått regeringens uppdrag att utarbeta förslag till ytterligare utvecklingsinsatser i Bergslagen.

I en gemensam skrivelse till industridepartementet av den 23 maj redovisas en mängd förslag, som syftar till industriell utveckling och förnyelse, dvs. åtgärder av mer långsiktig karaktär. Programmet tar främst sikte på att befordra den utvecklingspotential som finns i små och medelstora företag samt åtgärder i förebyggande syfte för att förhindra att företag hamnar i kris. Programmet berör även de större företagen i avsikt att utveckla samverkan kring underleveranser, deras kompetens och resurser inom speciella områden etc.

Utgångspunkt för programmet är en aktiv uppsökning av företag för att få till stånd en dialog om utvecklingsmöjligheterna, vilka hot eller hinder som kan skönjas etc. Länsstyrelserna och de regionala utvecklingsfonderna förutsätts få det direkta ansvaret för genomförande av de flesta förslagen.

I propositionen avser regeringen att ge SIND i uppdrag att tillkalla en rådgivande Bergslagsdelegation med representanter för regionala och centrala myndigheter, näringsliv, fackliga organisationer och forskningsorgan. Delegationens verksamhet skall inriktas på långsiktiga frågor, som kan ge Bergslagen en bättre näringsstruktur.

I två motioner föreslås att förslaget om ytterligare medel för särskilda utvecklingsinsatser i Bergslagen avslås, och i en motion sägs att anslaget bör räknas upp. I partimotion 2793 av Lars Werner m. fl. konstateras att det behövs ett program för industriell uppbyggnad i Bergslagen och att de särskilda medlen för utvecklingsinsatser bör räknas upp. I såväl kommittémotion 2796 av Staffan Burenstam Linder som motion 2792 av Bengt Wittbom m. fl. yrkas avslag på regeringens förslag om 25 milj. kr. till särskilda insatser i Bergslagen. I både motion 2796 och motion 2792 konstateras att regionalpolitiken skall baseras på generella stimulansåtgärder. I motion 2796 avvisas även förslaget om en särskild stiftelse med 25 milj. kr. till sitt förfogande, vilket förhandlingsuppgårelsen med Bofors AB innebär.

I såväl motion 1047 av K.-G. Mathsson som motion 1912 av Bo Finnkvist, avgivna under allmänna motionstiden, begärs att extraordinära åtgärder sätts in på drabbade bruksorter i Bergslagen, så att den negativa utvecklingen kan brytas. Två motioner behandlar hur de av regeringen föreslagna medlen bör användas.

I motion 2791 av Christer Eirefelt m. fl. föreslås att pengarna används dels för statsbidrag till lärlingsutbildning, dels för att göra det möjligt för arbetslösa personer att starta egna företag med bibehållen arbetslöshetsers-

sättning. Dessutom föreslår Tage Sundkvist m. fl. i motion 2794 att medlen bör fördelas till de regionala utvecklingsfonderna i stället för att hanteras av regeringen.

Utskottet konstaterar att det behövs långsiktiga åtgärder för att främja utvecklingen av näringslivet i Bergslagen, om man skall kunna komma till rätta med de problem som vikande sysselsättning och minskande befolkning innebär. Utskottet hänvisar också till en rad åtgärder som regeringen vidtagit och som jag redovisat tidigare och anser att det i fortsättningen gäller att bl. a. bygga upp eller komplettera utbildnings- och utvecklingsmöjligheter och annan infrastruktur inom regionen som behövs för att näringslivet skall utvecklas.

De nu föreslagna medlen skall ses som ett komplement till de medel som länsstyrelsen disponerar för regionala utvecklingsinsatser och bör användas framför allt för att stimulera nyetableringar och nyföretagande och för att utveckla det befintliga näringslivet.

Med detta yrkas avslag på motionerna 2792, 2793 och 2796.

Beträffande förslaget om möjlighet för arbetslösa ungdomar att få arbetslöshetsersättning när de startar eget kan jag nämna att den saken tas upp i kompletteringspropositionen, som kommer att behandlas här i kammaren senare under detta riksmöte.

Utskottet anser också att det är synnerligen angeläget att den stiftelse som skall stödja tillkomsten av nya företag i Karlskogaregionen kommer till stånd och avstyrker därmed motion 2796.

Motionerna 1047 och 1912, som båda ger en riktig beskrivning av det allvarliga läget på många bruksorter, betraktas av utskottet som delvis tillgodosedda med regeringens förslag.

När det gäller användningen av medlen anser utskottet att regeringen bör avgöra och fördela medlen så att de på olika sätt används för att stärka och bredda näringslivet i Bergslagen.

Med detta avstyrks motionerna 2791 och 2794.

Vidare föreslås i tre motioner att ytterligare kommuner bör omfattas av regeringens förslag. Detta gäller motion 2793 av Lars Werner m. fl. som föreslår att Hedemora, Hallstahammar och Surahammar bör ingå. Yngve Nyquist, i motion 2789, hemställer att Hedemora bör ingå, och Thure Jadestig m. fl. anser i motion 2790 att Surahammars och Hallstahammars kommuner bör vara med.

Utskottet har noga diskuterat dessa utökningsförslag och kommit fram till att Hedemora kommun, mot bakgrund av nedläggningen av stålverket i Vikmanshyttan och de personalneddragningar som skett vid stålverket i Långshyttan, bör tillhöra de kommuner som i första hand kommer i fråga för det särskilda stödet till Bergslagen. Därvid tillgodoses motion 2789 och motion 2793 i viss del.

Utskottet är väl medvetet om att det också finns sysselsättningsproblem i Hallstahammars och Surahammars kommuner. Utskottet utgår emellertid ifrån att regeringen vidtar de åtgärder som kan vara påkallade på grund härav och hänvisar också till att regeringen har möjlighet att även utanför

stödområdesindelningen ge regionalpolitiskt stöd till angelägna projekt.

Mot denna bakgrund bör motionerna 2790 och 2793 inte föranleda någon åtgärd.

Ett antal motioner från allmänna motionstiden om inrättande av en Bergslagsdelegation har genom propositionens förslag blivit tillgodosedda, medan motion 2793 av Lars Werner m. fl., där det yrkas att Bergslagsdelegationen bör tillsättas av regeringen och inte av industriverket, avslås med motiveringen att delegationen bör tillsättas av regeringen och ha den inriktning som regeringen angett.

Ett tiotal motioner avgivna under allmänna motionstiden behandlar utvecklingen och problemen i Bergslagslänen. Samtliga motioner präglas av den oro för framtiden som många bergslagsbor känner. Denna oro är berättigad. De stora strukturförändringarna som skett och sker, med stora svårigheter på arbetsmarknaden, hög arbetslöshet och negativ befolkningsutveckling, har medfört att problemen stundtals känns övermäktiga.

Utskottet är väl medvetet om att åtskilliga kommuner i Mellansverige har svårigheter på arbetsmarknaden. Detta gäller speciellt dessa läns Bergslagskommuner. Industri- och regionalpolitiska insatser bör därför ha hög prioritet. Det är alltså väsentligt att det industriella kunnande och den industritradition som finns i Bergslagen tas till vara. Som bergslagsbo ser jag alltså med tillfredsställelse på de initiativ till omstrukturering av specialstålsindustrin som regeringen tar, plus en del andra åtgärder som jag har redovisat tidigare. Men det gäller att alla goda krafter i de här länen samarbetar: länsstyrelserna med övergripande samordningsansvar, högskolornas och de stora företagens resurser – som bör tas till vara i arbetet med att stärka näringslivet – och de regionala utvecklingsfondernas speciella kunnande.

Att Bergslagen behandlas som en enhet och att regeringen för första gången tar ett samlat grepp över problemen ser jag som en framkomlig väg att på lång sikt lösa svårigheterna.

Med denna förhoppning, herr talman, yrkar jag avslag på reservationerna 28–37 och bifall till reservationerna 16 och 17, samt i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Anf. 47 LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Herr talman! Jag vill bara kort notera att en felaktig utgångspunkt och bedömning från regeringen har kunnat rättas till i utskottet genom aktivitet ute i Bergslagen. Det är väl en sak som något kan minska politikerföraktet. Jag tänker på att utskottet korrigerat industridepartementets felaktiga syn på Hedemora. Jag ser det som en mycket stor framgång.

Bergslagsdelegationens uppgifter är ju i stort sett att titta på vad statens industriverk skall göra. Detta är långt ifrån de krav som kommit fram i Bergslagen om att det skall finnas en Bergslagsdelegation i något så när likhet med vad som finns beträffande Norrbotten.

Den här delegationen får bara titta på statens industriverks uppgifter, vilka i det här sammanhanget är ytterst begränsade. Med detta har regeringens insats i Bergslagen blivit mycket liten och står inte alls i proportion till det

allvar som finns i hela Bergslagsregionen, vars problem började 1976 när Bergslagen fick detta Norrbottenssyndrom över sig. Man flyttar Norrlands gränser allt längre söderut.

Besvikelsen måste vara stor för dem som har kämpat för jobben i Bergslagen, när åtgärderna får denna inriktning.

Här handlar det om miljoner. Det är visserligen många miljoner, och jag föraktar inte alls insatserna, men det värsta är att Jan Stenbeck, Anders Wall och andra finanskometer i denna landsända rör sig med miljardinvesteringar över vilka varken regering, riksdag eller de arbetande har någon kontroll i dagens läge. Detta är det verkligt beklagliga, och det manifesteras nu genom att riksdagen inte griper in i det skeendet.

Jag kan bara peka på att Anders Wall efter alla manipulationer gått in i Uddeholm och Billerud. Det är väl ingen tillfällighet att han löstes ut ur den här stålhistorien. Bergslagen kommer alltså att i förlängningen få en mycket svår situation, när de här herrarna återigen får fritt fram. Och vinnarna i detta spel är dessa herrar.

Anf. 48 INGVAR KARLSSON i Bengtsfors (c) replik:

Herr talman! Jag hade först inte tänkt begära någon replik med anledning av Karin Flodströms anförande. Men hon sade i slutet av sitt inlägg att de regionala utvecklingsfonderna skall utnyttjas. Då kom jag att tänka på den reservation som centern har avgivit, där vi säger att det måste vara helt onödigt att regeringen handhar dessa 25 milj. kr. – dem bör utvecklingsfonden använda. Jag tycker det var litet märkligt att Karin Flodström inte har anslutit sig till detta tidigare utan håller fast vid att regeringen skall ha en liten lekstuga med de 25 miljonerna. Det hade varit mycket bättre att de regionala utvecklingsfonderna i de här sju länen hade kunnat utnyttja dessa pengar. Då hade de kommit betydligt närmare länen och problemen ute i Bergslagen.

Anf. 49 KARIN FLODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Lars-Ove Hagberg säger att han är glad över att utskottet har rättat till misstaget med Hedemora. Jag kan hålla med Lars-Ove Hagberg om att jag borde ha sagt att utskottet var enigt när det gällde förändringen att plocka in Hedemora bland de ifrågavarande kommunerna. Samtidigt finns det ju, som industriministern sade, möjligheter för regeringen att utöka detta antal kommuner.

Sedan vill jag också gärna hålla med om att den avlövnings av Bergslagen som skedde med rekordfart under de borgerliga åren var oerhört beklaglig för oss som bergslagsbor. Men det är ju ändå så att den pågående omstruktureringen av specialindustrin har gått snabbare i Sverige än i västvärlden i övrigt. Detta har skett tack vare regeringens ingripande, och enligt mitt sätt att se kommer det på sikt att ge svensk stålindustri konkurrensfördelar gentemot omvärlden.

Sedan är jag väl medveten om – och det trodde jag också att Lars-Ove Hagberg skulle vara – att sambandet mellan regional- och industripolitik är

betydligt starkare i Bergslagen än det kan vara exempelvis i de inre delarna av Norrland.

Ingvar Karlsson i Bengtsfors säger att eftersom jag nämnde de regionala utvecklingsfonderna borde jag ha ställt upp på centerns reservation. Det är ju ändå på det sättet att regeringen måste ha det övergripande ansvaret även när det gäller fördelningen av dessa pengar. I och för sig är det en ganska blygsam summa – det håller jag gärna med om. Vad jag framhöll var att regeringen i sin tur måste utnyttja alla de kanaler som finns ute i länen – länsstyrelse, utvecklingsfonder osv. – för att verkligen få största möjliga effekt av dessa pengar.

Anf. 50 LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Herr talman! Helt kort. Jag är mycket glad över att nu hela utskottet är med när det gäller Hedemora.

Sedan vill jag bara säga en sak. Jag förstår att Karin Flodström är bekymrad. Det är inget särskilt engagemang hon visar när det gäller de här åtgärderna. Omstruktureringen av specialstålsindustrin är en omstrukturering av befintlig verksamhet. Någon ny utvecklingslinje i denna specialståls-gren finns inte. Det är fråga om den klassiska neddragningen till en lägre nivå med koncentration. Vi har inte i denna riksdag fått någon redovisning när det gäller framtiden – vad den här produktionen skall ha för anknytning till svensk verkstadsindustri och svensk hemmamarknad.

I detta speciella läge gäller det en dramatisk åtgärd som kapitalet ägnar sig åt för att klara sig vidare, men framtiden för Bergslagen är precis lika oroande som tidigare.

Anf. 51 INGVAR KARLSSON i Bengtsfors (c) replik:

Herr talman! Karin Flodström började med den vanliga valsen om den avlövnig i Bergslagen som skulle ha skett under de borgerliga åren. Detta har vi hört så många gånger, men det är inte alla som tror på det där. Det står t. o. m. i Bergslagspropositionen, att det var den internationella krisen som gjorde att neddragningen blev så hastig, och denna började ju redan 1974, dvs. långt innan Fälldinregeringen tillträdde. Så var det med avlövnigen, kära Karin Flodström.

Insatser när det gäller Bergslagen har gjorts på många områden av Fälldinregeringarna. Socialdemokraterna förde under sin oppositionstid en opportunistisk överbudspolitik. Självfallet hade ni många förslag, men flera av dem var säkerligen orealistiska.

När det gäller de 25 miljoner som vi anser borde gå till utvecklingsfonderna, säger Karin Flodström nu att regeringen har det övergripande ansvaret och därför måste detaljplanera användningen av de 25 miljonerna. Jag tycker att denna ambitionsnivå från Karin Flodströms sida är av jätteformat.

Anf. 52 KARIN FLODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Lars-Ove Hagberg för ett resonemang omkring stålindustrin som naturligtvis egentligen hör hemma i näringsutskottets behandling av

dessa frågor. Men jag vill gärna ta upp en sak som jag berörde i mitt huvudanförande, nämligen det uppdrag som SIND och STU har fått av regeringen att komma med förslag till åtgärder på detta område. Förslaget bygger till största delen på de regionala industriprogram som länsstyrelserna har redovisat under hösten 1983.

Samtidigt vill jag tala om för Ingvar Karlsson i Bengtsfors att 10 000 jobb försvunnit inom specialstålsindustrin mellan 1976 och 1982. Såvitt jag vet, och om inte mitt minne sviker mig, hade vi borgerliga regeringar under de åren. Jag tycker det räcker som bevis för att jag skall våga påstå att det skedde en avlövning inom stålindustrin, som ju Bergslagen är så beroende av.

Andre vice talmannen anmälde att Ingvar Karlsson i Bengtsfors anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 53 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Till årets riksdag har lagts en rad förslag om startande av industriell verksamhet i Norrbotten. I näringsutskottets betänkande 1983/84:39 har dessa motioner behandlats.

Norrbottens näringsliv domineras av stora statliga företag – LKAB (gruvindustri), ASSI (skogsindustri), SSAB (stålindustri), Vattenfall (elproduktion och eldistribution) och domänverket (skogsförvaltning och skogsproduktion), för att nämna några.

Inom många av de uppräknade verksamheterna har genom åren utomordentligt stora vinster skapats. Dessa vinster har inte återinvesterats, vare sig inom länet eller i förädlingsprojekt med anknytning till den egna verksamheten.

Vattenfalls oerhörda vinster från äldre vattenkraftsutbyggnad har i stort sett använts för att subventionera dyr kärnkraft, eller för att kunna sälja el till underpris till storindustrin.

LKAB gick under en lång följd av år med mycket stora vinster. Någon strategi för en lägre brytningsmängd och offensiva insatser för en långtgående förädling utarbetades inte inom företaget.

ASSI:s utveckling är delvis likartad LKAB:s. Även där är det fråga om hög volym och låg förädlingsgrad, speciellt på sågsidan.

Den gradvisa neddragningen av Vattenfalls vattenkraftsutbyggnadspersonal, maskinutvecklingen inom skogsbruket, övergången till stordrift inom jordbruket, effektivare gruvmaskiner och lägre malmuttag samt stängandet av kulsinterverket i Svappavaara har ökat arbetslösheten i ett län som under en följd av år haft de största problemen i det här landet.

Det är logiskt, av flera skäl, att strategierna för ökad förädling och ny industriell verksamhet i länet byggts upp kring dessa statliga företag.

Riksdagen har nyligen avslagit vpk:s motion om en särskild skatt på äldre kraftverk. Denna skatt skulle delvis tillföras samhälleliga investeringsfonder för industriell utveckling i de län som har dessa anläggningar. För Norrbotten hade ett bifall till den här motionen varit mycket positivt.

Liknande tankegångar finns i den socialdemokratiska motionen om

utveckling av industristrukturen i Norrbotten. Där föreslås vinstavsättning från LKAB som ett medel för att kunna bygga upp ny industri, främst i gruvorterna. Tyvärr följs inte motionen upp av någon reservation. Socialdemokraterna gav inte tanken på en särskild skatt på äldre kraftverk något stöd. Misstanken om det dubbla budskapet växer. Motioner för den lokala opinionen men ingen strid för att driva fram föreslagna projekt är tydligen det allra senaste i taktiskt spel inom socialdemokratin. Detta är särskilt tydligt när det gäller järnsvampsverket.

Jag övergår nu till att behandla de motioner som innehåller konkreta förslag till nya industrietableringar. Dessa motioner har fått ett något blandat mottagande av utskottet.

I behandlingen av motionen om handelsgödseltillverkning hänvisar utskottet till malmfältsutredningens slutsatser. Där talas om en produktion av apatit och fosforsyra som ett tänkt samarbetsprojekt mellan Norsk Hydro/SUPRA och LKAB. Utskottet pekar också på remissbehandlingen och den fortsatta beredningen av utredningen. Mot den bakgrunden vill inte utskottet att riksdagen nu gör något uttalande med anledning av vpk-motionen om handelsgödsel.

Malmfältsutredningens förslag innebär att vissa delar av vpk-kravet om handelsgödseltillverkning i Norrbotten börjar få stöd också av människor utanför vårt parti. Det är positivt. I avvaktan på klarare besked om vad detta kan leda till rent praktiskt, efter det att remissinstanserna sagt sitt och beredningen är klar, har vi i dag inget yrkande. Det blir säkert nödvändigt att återkomma.

Fyra motioner handlar om järnsvampsverk. Därav har socialdemokraterna och folkpartiet en vardera. De två övriga kommer från vpk. Vpk-motionerna följs också upp med en reservation. I den reservationen vill vpk att riksdagen gör ett uttalande om den framtida lokaliseringen av järnsvampstillverkningen i Sverige. Ett sådant uttalande skulle peka ut det eller de områden i landet som utifrån en övergripande samhällelig uppfattning borde bli föremål för satsningar för denna tillverkning. Jag vill yrka bifall till reservation 2 till näringsutskottets betänkande 1983/84:39.

Motionerna om tonträstillverkning och bär- och konservindustri i Norrbotten ges mycket positiva skrivningar. Utskottet använder t. o. m. uttrycket "i allt väsentligt tillgodosett" när det gäller bär- och konservindustri. Om de förhoppningar som utskottet ger uttryck för infrias visar det bara att vpk-initiativen också gett resultat. Kommer förhoppningarna att svikas får vi återkomma. Tonträmotionerna besvaras på det sättet att man hänvisar till ett pågående arbete och att mycket snart ytterligare arbeten kommer att igångsättas som siktar till en tillverkning av tonträ i Norrbotten. I avvaktan på detta arbete skall vi i vpk noga följa utvecklingen. Nås inte det resultatet att en verksamhet kommer i gång i praktisk skala återkommer vi.

Anf. 54 BO FINNKVIST (s):

Herr talman! Jag hade till dagens talarlista anmält mig till debatterna om både näringsutskottets betänkande 39 och arbetsmarknadsutskottets betän-

kande 23. Betänkandena har förts ihop, och jag måste därför hålla anförandena i ett sammanhang. Jag börjar med näringsutskottets betänkande nr 39, som behandlar tio motioner som rör industripolitiska åtgärder i Norrbotten.

Utskottet behandlar fyra motioner med förslag om att järnsvampsverk skall lokaliseras till Norrbotten eller Bergslagen. Utskottsmajoriteten menar att det är angeläget att regeringen följer utvecklingen beträffande järnsvampstillverkning och uppmärksammar möjligheterna att en sådan produktion kan integreras i malmberedningen.

Kraven på utredningar med viss inriktning eller ställningstagande i lokaliseringsfrågan avstyrks. Malmfältsutredningens nyligen framlagda förslag om industriell utveckling i malmfälten lägger också fram förslag om tillverkning av järnsvamp och eventuellt ytterligare tillverkningsprocesser knutna till denna tillverkning.

Det är intressanta kombinationsmöjligheter som diskuteras, både ur industri- och ur energipolitiska synvinklar. Tidigare planer på tillverkning av järnsvamp har fallit på att slutprodukten skulle bli för dyr och inte vara konkurrenskraftig gentemot skrot och ämnen tillverkade av råjärn. En integrerad process där överskottsenergin kan tas till vara för annan industriell tillverkning öppnar möjligheterna till ett konkurrenskraftigt alternativ till importskrot.

Motionärerna pekar på den osäkerhet som hänger samman med att allt flera verk har baserats på skrot. Även internationellt sker denna övergång i rätt stor utsträckning. Man kan därför befara att konkurrensen med importskrot ökar och därmed priserna. En annan risk är att flera länder inför exportförbud. Dessa argument och andra, inte minst sysselsättningseffekterna, bör givetvis tas med i det slutgiltiga ställningstagandet.

Utskottet konstaterar att riksdagen får anledning att återkomma till dessa frågor i anslutning till de förslag som kan förväntas från regeringen med anledning av malmfältsutredningens betänkande. Det är viktigt att förutsättningarna inte låses inför behandlingen av sådana förslag.

En motion behandlar tillverkning av konstgödsel baserad på lokala råvaror. Utskottet finner inte anledning till något uttalande med hänsyn till att malmfältsutredningen har lagt fram vissa förslag i denna fråga.

Den socialdemokratiska motionen 2370 av Kerstin Nilsson berör småskalig tillverkning av ammoniak ur torv. De ekonomiska förutsättningarna för en sådan tillverkning har inte bedömts föreligga. Andra alternativ kan diskuteras, exempelvis en kombination med järnsvampstillverkning.

Motion 421 av Paul Lestander, vpk, om åtgärder för att etablera en bär- och konservindustri i Norrbotten är enligt utskottets bedömning i allt väsentligt tillgodosedd genom de aktiviteter som länsstyrelsen och Norrlandsfonden bedriver.

Med hänvisning till det arbete som pågår avstyrker utskottet också de två motioner av Kerstin Nilsson och Paul Lestander som behandlar tillverkning av tonträ för musikinstrument. Paul Lestander har i sitt anförande berört

Nr 157

Tisdagen den
29 maj 1984.

Regionalpolitiken

motionerna och är, efter vad jag kan förstå, ganska nöjd med den behandling de fått.

Motion 2355 av Frida Berglund m. fl. med yrkande om att en viss del av vinsten i LKAB skall avsättas för utvecklingsprojekt i malmfältskommunerna avstyrks. Utskottet vill även i denna fråga avvakta remissbehandlingen och den fortsatta hanteringen av malmfältsutredningens förslag, som i stora delar har samma inriktning.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till näringsutskottets hemställan i betänkande 39 och avslag på reservationerna 1 och 2 samt på motionerna.

Jag övergår nu till arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 23 om regionalpolitiken, som också behandlar åtgärder för industriell förnyelse i Bergslagen.

Även i år har vi från den socialdemokratiska gruppen i Värmland väckt en motion med Sven Aspling som första namn. Vi pekar inledningsvis på länets negativa befolkningsutveckling – en minskning med närmare 900 personer under det senaste året, varav ca 500 är ungdomar i åldern 15–29 år, som har lämnat länet.

En fortsatt sådan utveckling kommer att medföra stora problem i fråga om den förnyelse av näringslivet som så väl behövs för att inte basen för landstingets och kommunernas verksamheter skall krympa.

Det värmländska näringslivet har på senare år varit utsatt för en synnerligen hårdhänt s. k. omstrukturering, mycket på grund av att basnäringarna, skogs- och stålindustri, är överrepresenterade jämfört med landet som helhet. Den konjunkturuppgång som vi nu upplever, till stor del tack vare den socialdemokratiska regeringspolitiken, har inneburit att aktiviteten har ökat även på den värmländska arbetsmarknaden. Jämförelser av aprilsiffrorna för 1983 resp. 1984 visar på betydande förbättringar både när det gäller antalet arbetslösa, som har minskat med 1 200, och när det gäller antalet kvarstående lediga platser, som har ökat med drygt 200. Men detta har inte påverkat den regionala obalansen. Länet ligger tyvärr fortfarande på andra plats i riket när det gäller arbetslösa i procent av befolkningen.

Länet har, vill jag påstå, blivit väl behandlat av regeringen i samband med de olika insatser som har gjorts för att förbättra sysselsättningen, men ytterligare åtgärder måste till. En positiv sak är att den sedan flera år efterlysta cyanitbrytningen i Torsby kommun, som också skapar sysselsättning i Filipstad, nu ser ut att komma i gång.

Vi har också i en motion efterlyst speciella insatser för bruksorterna i Bergslagen. Regeringens proposition 157 innehåller förslag i den riktning som efterlysts. Fem kommuner i länet berörs av de speciella åtgärder som föreslås.

25 milj. kr. har föreslagits för att arbetet ute i länen skall kunna komma i gång. Det är en liten summa sett mot bakgrund av de problem som pockar på sin lösning – men det är ju inte meningen att stora industrier skall startas med dessa pengar, utan de skall användas för igångsättande av ett arbete med att ta fram projekt. Det ligger kanske ett större värde i att förslaget i fråga över

huvud taget har väckts, i och med att därigenom de särskilda problem som finns på bruksorterna kommer att uppmärksammas på ett annat sätt och en särskild delegation kommer att inrättas för att bearbeta problemen.

Att frågan är aktuell fick vi en påminnelse om i går, då det meddelades att man har planer på att dra ner verksamheten med ytterligare 100 man i Lesjöfors. Situationen på denna ort är redan förut mycket svår. Industrin har i stort sett halverats sedan mitten av 1970-talet, och befolkningen har ställt upp på ett enastående sätt för att rädda de kvarvarande arbetsplatserna.

Lesjöfors är nog det värsta exemplet att visa på när det gäller svårigheter som uppstår: tomma lägenheter, krympande underlag för service, hög arbetslöshet, hög medelålder och svårt, för att inte säga näst intill omöjligt att få annat jobb inom pendlingsavstånd. Alla möjligheter till erhållande av ersättningsssystem måste prövas.

Det är för tidigt att i dag lägga fram förslag till åtgärder, men vi räknar med välvillig behandling då sådana aktualiseras.

I ytterligare en motion aktualiseras satsningar på vägar till industriorter i glesbygden. I det sammanhanget kan det vara lämpligt att ta upp en diskussion om hur vi skall kunna nå bättre effekt med de regionalpolitiska insatserna. Jag tror att det är nödvändigt med en bredare samordning av olika insatser som görs från staten, länet, landstinget och kommunerna och som är inriktade på speciellt utsatta orter och regioner.

Till sist: De problem jag till stor del har uppehållit mig vid i detta avsnitt hänger samman med de förändringar som har skett och som sker inom den privatägda industrin. Regeringen har i samband med den rostfria uppgårelsen lyckats få de gamla ägarna att satsa 100 milj. kr. plus 25 milj. kr. för att skapa ny sysselsättning på en del av de aktuella orterna. Det är mycket bra, men ytterligare insatser från bruksföretagen är välkomna. När skall dessa företag börja visa att också de kan skapa sysselsättning, kanske inom andra näringsgrenar på bruksorterna? Herr talman! Jag slutar med den frågan.

Anf. 55 PAUL LESTANDER (vpk) replik:

Herr talman! Det är angeläget att man inte binder upp regeringen inför behandlingen av frågan om järnsvampsverket, säger Bo Finnkvist. Jag tycker att detta är en helt häpnadsväckande ståndpunkt. Det är naturligtvis inför en så betydelsefull lokaliseringsfråga viktigt att riksdagen ger sin mening till känna och även styr utvecklingen mot samhällligt godtagbara mål. Ur den synpunkten borde ett bifall till vpk:s reservationer vara det logiska beslutet.

Anf. 56 BO FINNKVIST (s) replik:

Herr talman! I och för sig kan jag instämma i nästan allt vad Paul Lestander sade i sitt senaste inlägg. Men jag antar att det även för Paul Lestander skulle vara mycket svårt att i dag peka ut en speciell plats för exempelvis ett järnsvampsverk – en fråga som väl ligger litet längre fram i tiden. Ytterligare utredningar måste göras. I all synnerhet måste man göra en utvärdering av kombinationsmöjligheterna, vilka diskuteras i en del motioner. Den typen av

utredningar måste avvaktas. Först därefter kan man ta ställning i lokaliseringsfrågan.

Anf. 57 PAUL LESTANDER (vpk) replik:

Herr talman! Bo Finnkvist kan instämma i nästan allt vad jag säger, men han kan inte stödja förslaget i fråga. Det är innebörden av hans senaste replik.

Anf. 58 OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Med anledning av fyra motioner behandlar näringsutskottet i sitt betänkande 1983/84:39 de krav som rests på en utredning av lokaliseringsfrågan av järnsvampsverk. Jag skall enbart ägna mig åt den frågan. Per-Ola Eriksson kommer strax att i sitt anförande ta upp övriga berörda frågor.

Utskottets majoritet – bestående av ledamöter från centern, folkpartiet och socialdemokraterna – avstyrker motionsyrkandena beträffande en utredning av lokaliseringsfrågan och beträffande utpekandet av särskild plats i det här läget. Det framgick av replikskiftet nyss.

Moderaterna vill inte lägga sig i, och vänsterpartiet kommunisterna talar i sin reservation om en prioritering. Men inte heller i reservationen anges någon exakt plats – av rätt så begripliga skäl.

Sedan några ord om den teknik som diskuteras. Två utvecklingslinjer är aktuella i Sverige när det gäller framställning av järnråvara till stålindustrin. I det ena fallet gäller det smältreduktionsprocesser för framställning av flytande råjärn. I det andra fallet gäller det en ny process för direktreduktion av järn med användning av den s. k. plasmateknologin. Med denna metod reduceras järnmalm med hjälp av kolmonoxid/vätgas. Reduktionsgasen kan erhållas ur fossila bränslen – kol, olja, naturgas eller t. o. m. torv. Det är det senare alternativet för järnsvampsproduktion som är aktuellt bl. a. här i Stockholm. SKF Steel har ansökt om lokaliseringsstillstånd enligt 136 a § byggnadslagen. Bolaget har t. o. m. begärt att få starta byggandet av ett sådant järnsvampsverk innan miljöprövningen är avslutad. Så nog har man haft bråttom.

De här olika processerna har tagits fram bl. a. med samhällets stöd. Både tekniskt och industripolitiskt är processerna självfallet intressanta. De omfattar också viktiga energi-, miljö- och lokaliseringsfrågor. Naturligtvis är det viktiga lokaliseringsfaktorer som man har att beakta när man i aktuella järnsvampsprojekt får en råvara för våra stålverk som kan ersätta importen av skrot, som ju ökat rätt ordentligt under senare år. Samtidigt får man också en återvinningsbar bränningsgas, som kan användas för energiändamål.

Mot den här bakgrunden finner utskottsmajoriteten det angeläget att regeringen följer utvecklingen beträffande järnsvampstillverkningen och uppmärksammar möjligheterna till integration av järnsvampsproduktion i malmberedningen. Utskottet konstaterar att riksdagen får anledning att återkomma till hithörande frågor i anslutning till de förslag som kan förväntas från regeringen med anledning av malmfältsutredningens betän-

kande. Därför är det viktigt att förutsättningarna inte läses inför behandlingen av sådana förslag.”

Till detta utskottsuttalande finns det anledning att knyta ett par kommentarer. Utskottet betonar särskilt kopplingen mellan malmberedningen och järnsvampsproduktionen. Dessutom lyfter utskottsmajoriteten fram malmfältsutredningen – med dess förslag om järnsvampstillverkning i malmfälten. Utskottet understryker dessutom i klartext hur viktigt det är att förutsättningarna inte läses innan riksdagen har fått behandla malmfältsutredningens förslag. Tydligare kan man inte säga att det inte är vare sig SKF Steel eller Stockholms kommun – beträffande det fortfarande uppskjutna projektet i Värtan här i Stockholm – som skall avgöra lokaliseringen i en fråga som denna. Självfallet skall man när det gäller behandlingsproceduren följa vad som är reglerat i lagen, som moderaterna påpekar i sin reservation. Men behandlingsgången – enligt gällande regler – avgör inte lokaliseringspolitiska prioriteringar eller i vilken ordning olika aktuella projekt skall behandlas. Därför är det viktigt att förutsättningarna inför en malmfältsproposition inte läses av ett dessförinnan träffat beslut i regeringen angående ett järnsvampsverk i Värtan här i Stockholm. Det är utomordentligt värdefullt att detta blir helt klart. Inte minst önskar jag att de partier som i Stockholms kommunfullmäktige fortfarande slåss för ett järnsvampsverk i Värtan och ingen annanstans skall uppfatta den här signalen. Detta är desto viktigare eftersom många direkt berörda invånare i Stockholms innerstad och på Lidingö är starkt oroad av att ett sådant koleldat verk förläggs i närheten av Stockholms innerstad. I malmfälten finns det i varje fall tillräckligt med utrymme för att kunna förlägga anläggningen längre bort än några hundra meter från bostadsbebyggelse.

Industriministern var tidigare i dag uppe och förlängde debatten med ett våldsamt anatema, utslungat mot all annan regionalpolitik än den han själv företräder. Han valde då att behandla regionalpolitiken som ett litet politiskt fack för sig, avgränsat från andra politikområden. Jag förstod ändå att han hade samma målsättning som vi andra, nämligen att skapa bättre regional balans, men det var rätt beklämmande med den avgränsade behandlingen av detta politikområde, glömskan beträffande kommunal skatteutjämning, energipolitik och andra politiska områden som självfallet har stor regionalpolitisk betydelse och som industriministern inte tog upp.

Det jag nu säger skall inte läggas socialdemokraterna i näringsutskottet till last när det gäller det aktuella betänkandet. Däremot skall vi hjälpas åt – hoppas jag – att komma ihåg industriministerns plädering för en aktiv regionalpolitik. Han gjorde ingen klar skiljelinje mellan regionalpolitik och industripolitik – det kan bero på att han har att handlägga båda. Alltså kan industriministern med denna inställning inte hamna på någon annan slutsats än att ett järnsvampsverk bör lokaliseras till Norrbotten eller Bergslagen – ja, i vart fall inte på gångavstånd från Stockholms innerstad. Och hur skulle ett parti som förordat Stålverk 80 i Norrbotten – men som sedan ångrat sig – kunna föreslå någon annan lokalisering än just Norrbotten?

Det var en rent retorisk fråga. Den kräver inget svar. Men vi skall alla

komma ihåg hur industriministern här i dag slängde självberöm omkring sig och fördömde alla andras förslag. En sådan industriminister bör ta konsekvenserna och avgå om inte han och den regering som han tillhör kan klara av att lokalisera ett järnsvampsverk till malmfälten i Norrbotten, så länge alternativet tycks vara i Värtan, mitt i Stockholmsregionen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i näringsutskottets betänkande 39.

Anf. 59 KERSTIN NILSSON (s):

Herr talman! Svensk ekonomi går i topp. Den svenska industrin går på högvarv och står inför ett av sina bästa år någonsin. Exporten ökar rekordartat, och Sverige väntas efter många år av underskott få en markant positiv bytesbalans. Så rapporterar en ledande affärsbank om den svenska ekonomiska utvecklingen.

I nationalekonomiska termer talar man om investeringars multiplikatoreffekter. Å andra sidan kan man tala om en negativ accelerator: nedläggningar och avvecklingar av företag sprids till servicenäringar och andra näringar, så att det ursprungliga antalet aviserade friställda mångdubblas. Detta är det bekymmersamma läget i vår östliga gränsbygd, efter den senaste tidens besked om nedläggningar. Jag kommer att uppehålla mig vid dessa frågor.

Under den allmänna motionstiden i år lade jag och några medmotionärer fram motion 2395, med förslag till åtgärder för näringslivets utveckling och en tryggad sysselsättning i Tornedalen. Det skedde mot bakgrund av det mycket svåra arbetsmarknadsläge som Tornedalskommunerna befinner sig i, vilket föranledde oss att beteckna kommunerna som ett katastrofområde ur arbetsmarknadssynpunkt.

Av arbetsmarknadsutskottets betänkande 23 framgår att Tornedalskommunerna Haparanda, Övertorneå och Pajala har landets avgjort högsta arbetslöshet – i relativa tal mer än 10 %. Arbetsmarknadsutskottet redovisar framkomliga utkomstvägar för att lösa dylika problem, och näringsutskottet har en positiv skrivning till motionerna om produktion av tonträ.

Under de borgerliga regeringsåren stimulerades kapitalägare och företagare till snabba klipp snarare än till investeringar för produktion. Vissa regioner i vårt land är särskilt utsatta när företag missköts. I dagarna avvecklas ett företag i Övertorneå, Nordkalottus, med nära 50 anställda. Fabriken startade som en s. k. AMS-storarbetsplats, och övertogs 1975 av J M Byggnads o. Fastighets AB. Nedläggningsbeskedet från styrelsen i Stockholm har chockat såväl kommunens invånare i allmänhet som de anställda i synnerhet; särskilt som företaget för drygt ett år sedan, då ungefär hälften av de anställda fick gå, garanterade anställning för de kvarvarande. Mycket tyder på att nedläggningen är en följd av att företaget misskött marknadsföring och kundservice. En nedläggning av företaget Nordkalottus förvärrar ytterligare den redan svåra arbetsmarknadssituationen i Tornedalen.

Ett annat företag, Matarengi Skinn, har genom en borgerlig politikers optimala användande av det kommunala överklagningsinstitutet bringats i

konkurs, och de anställda har friställts. Andra företags framtid kan synas oviss.

Det finns ett starkt behov av att denna nedåtgående trend bryts. I vår motion föreslår vi att exempelvis Övertorneå blir pilotprojekt för snara samhällliga åtgärder. Okonventionella metoder bör kunna utvecklas, med stor frihet att använda tillgängliga ekonomiska resurser såsom glesbygdsstöd, lokaliseringssbidrag och investeringsbidrag. Därtill borde övervägas om arbetslöshetsunderstöd kan inriktas på direkt sysselsättningskapande åtgärder. Naturresurser finns: Sveriges största potentiella vattenkraftsresurser, mineraler, brytvärd torv, stora skogsarealer och bördig jordbruksbygd.

Herr talman! För att belysa vissa särskilda förutsättningar vill jag göra en kort historisk tillbakablick. Tornedalen lär ha varit den älvdal i övre Norrland som tidigast koloniserades. Bakgrunden var de handelsvägar som främst karelare öppnade mellan Bottenviken och Atlanten, upp mot Lofoten. I historisk tid har befolkningen i Tornedalen livnärt sig på handel och varutransporter, jordbruk och skogsbruk.

För 175 år sedan var Sverige indraget i Napoleonkrigen. Det ryska krigshögkvarteret var vid just den här årstiden förlagt till Säivis, mitt emellan Kalix och Haparanda. En svensk kurir sändes dit för att anhålla om fred. Så slöts konventionen i Säivis, och fredsförhandlingar inleddes.

Det svenska förhandlingsbudet var att gränsen skulle dras vid Kemi älv, det ryska budet gällde Kalix älv. En kompromiss träffades när den ryske tsaren drog ett kritstreck efter Torne älv.

För Tornedalen fick freden i Fredrikshamn 1809 svåra konsekvenser som ännu är kännbara. En relativt välmående och homogen bygd uppdelades av en strikt riksgräns. Nu kom gårdar, socknar, bygder och juridiska områden att för alltid åtskiljas av en riksgräns. Centralorterna fick så att säga ett halvt omland.

Denna uppdelning av Tornedalen har inneburit ett allvarligt avbräck i bygdens ekonomiska utveckling. Kulturellt, språkligt och religiöst har sambandet bevarats, numera med livliga kontakter. Talet om Tornedalsgränsen som världens fredligaste gräns har vunnit burskap. Samverkansprojekt har etablerats, bl. a. unik gemensam läkarjour för Övertorneå och Ylitornio kommuner, som före 1809 utgjorde gemensam församling. Förutsättningar finns för en intensifiering av det finsk-svenska samarbetet även för utveckling på näringslivets område.

Ständigt upplevs människors starka önskan att få leva och ha sin utkomst i den vackra gränsbygden.

Herr talman! År 1974 bevistade dåvarande arbetsmarknadsminister Bengtsson under två dagar en sysselsättningspolitisk konferens i Övertorneå. Som resultat härav rekonstruerades Nordkalotthus, Nordkalottens AMU-center permanentades och annan småindustri utvecklades. För detta arbete tillsattes i departementet en särskild arbetsgrupp för Tornedalen. Denna avvecklades emellertid vid det borgerliga maktövertagandet. Sverige gick in i en ekonomisk kris med överskuggande generella problem.

I vår har vi emellertid i dubbel bemärkelse upplevt en historisk islossning.

Samtidigt som en mäktig vårflod bröt Torneälvens is gjorde vice statsministern, framtidsministern, en tre dagars resa i avsikt att grundligt analysera bygdens arbetsmarknadsproblem. Gränsbygdens folk sätter nu sitt hopp till det arbetarrörelsens program för utveckling av östra Norrbotten som är under utarbetande.

Anf. 60 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! I det senaste inlägget fick vi i viss utsträckning höra en naturskildring. Det var också ett fint beklagande över situationen i Tornedalen. Jag kan förstå att Kerstin Nilsson har det litet svårt, för det är säkert med ett visst beklagande som hon konstaterar att hennes partikamrater i arbetsmarknadsutskottet nu vänder glesbygdens ryggen, eftersom de ju inte går med på en höjning av länsanslaget. Det måste vara tungt för Kerstin Nilsson att behöva åka hem till bygden och redogöra för socialdemokraternas ställningstagande. Då hon åker tillbaka till Tornedalen kan hon ju inte ens gömma sig i skydd av mörkret.

En icke helt obekant man har sagt att "politik är att vilja". I linje med detta borde regionalpolitik vara uttryck för en vilja till utjämning, rättvisa och utveckling av svagare regioner. Att så inte är fallet har vi dess värre många bevis på.

När man läser arbetsmarknadsutskottets betänkande 23, som vi behandlar i dag, och socialdemokraternas ställningstagande, får man snart klart för sig att den regionalpolitiska viljan delvis gör halt vid de vackra orden. De konkreta förslagen manifesterar en mycket svag vilja till regional utjämning och utveckling. Och, herr talman, i politik som i andra sammanhang är det handlingarna och icke honnörsorden som räknas.

Under socialdemokraternas oppositionstid riktade man häftig kritik mot den dåvarande regeringen för arbetslösheten och, som man sade, "regeringens uteblivna åtgärder". Och när det gällde glesbygdernas problem sade sig socialdemokraterna stå för högre ambitioner än centerrörelsen. Därför tror jag också att många ställde förväntningar på regeringen i samband med regimskiftet. Men vad har hänt?

Ja, som representant för ett glesbygdslän kan jag mycket lätt konstatera att arbetslösheten ligger på rekordnivå, att flyttlassen börjat rulla i än snabbare takt, att den regionala obalansen förstärks och att glesbygdens lokala resurser inte tas till vara för att skapa sysselsättning och trygghet. I dag blöder glesbygderna igen. I dag talar inga socialdemokrater om detta. Steg för steg har den socialdemokratiska regionalpolitiken delvis flyttats tillbaka till 1960- och 1970-talets tankegångar. Men, herr talman, arbetslöshetens och glesbygdernas tunga börda blir inte lättare att bära bara därför att regeringen i dag leds av Olof Palme.

När centerrörelsen för några år sedan lanserade idén om differentierade arbetsgivaravgifter, som ett regionalpolitiskt instrument, möttes förslaget av kompakt motstånd från samtliga andra partier. Dess bättre kunde vi 1982 glädja oss åt ett riksdagsbeslut om nedsättning av socialförsäkringsavgifterna

med 10 % i de fyra nordligaste kommunerna. Och det omfattade då samtliga verksamheter.

Men när socialdemokraterna i fjol förändrade principerna för nedsättning av socialförsäkringsavgifterna gick den regionalpolitiska profilen i det här avseendet förlorad. I stället för att breda ut stödet över hela Norrbotten borde sänkning i större utsträckning ha kommit inlandet och fjällkommunerna till del.

I praktiken innebär nuvarande principer *dels* att många näringsgrenar avskärmats från stödet, *dels* att kustregionens konkurrenskraft ökar, trots att det är inlandet som har de absolut största problemen.

Jag är den förste att beklaga att socialdemokraterna inte insett värdet av en bättre differentiering, så att de sämst ställda kommunerna gynnas.

Jag beklagar också att socialdemokraterna inte inser värdet av att låta nedsättningen av socialförsäkringsavgifterna omfatta alla arbetsgivare och egenföretagare, med undantag för försäkringskassor, statliga och kommunala myndigheter.

Enligt centerns uppfattning är det fel att begränsa nedsättningen till vissa verksamheter. Det innebär att alla de som exempelvis bedriver jord- och skogsbruk, trädgårdsskötsel, taxiverksamhet, entreprenadverksamhet, osv. inte får någon sänkning. Det är ju ändå jord- och skogsbruket som dominerar näringslivet i Norrbottens inland. Däremot slår socialdemokraterna hårt vakt om kustkommunernas hotellverksamheter.

Jag har frågat det förut här i kammaren och kan upprepa frågan: Varför anser socialdemokraterna att det är viktigare att sänka socialförsäkringsavgifterna för exempelvis Pite havsbad, Luleå stadshotell, SAS Hotell i Luleå, Hotell Bodensia i Boden osv. än att ge dem som bedriver jord- och skogsbruk eller trädgårdsskötsel i andra delar av länet en sänkning?

Jag vill fråga företrädare för socialdemokraterna, kanske i första hand utskottets ordförande Frida Berglund: Skall jag tolka ert ställningstagande så, att ni anser att det är viktigare att premiera anställning av en bartender eller hovmästare på SAS Hotell i Luleå än att stimulera sysselsättningen i glesbygdskommunerna och de basnäringar som finns där? Är det sådana yrkesgrupper som Norrbotten behöver fler av?

På samma sätt som vi vill koncentrera nedsättningen till de sämst ställda kommunerna, vill vi också få till stånd en differentiering när det gäller reduceringen av kostnaderna för sysselsättningsökningar. Således föreslår vi i vår motion och i reservation 19 att stödet sätts till 15 000 kr. i stödområde A och B, medan man begränsar det till 5 000 kr. för område C.

Med hänsyn till problemen för alla kommuner inom stödområde A borde också dessa kommuner omfattas av sänkta socialförsäkringsavgifter med 10 %. För mig framstår det som djupt orättvist att kommuner som Sorsele, Dorotea och Strömsund skall ha högre avgifter än t. ex. Piteå.

Kännetecknande för inlandskommunerna i norr är det ensidiga beroendet av ett fåtal större företag. Det finns därför ett stort behov av ett differentierat näringsliv med fler småföretag. Ett sådant näringsliv blir också mindre sårbart och kännbart för konjunkturväxlingar och kan bättre motsvara de

krav som ställs på en stabilare arbetsmarknad. Mot den bakgrunden vore det ytterst angeläget att införa ett särskilt småföretagsinriktat stöd. Befintliga och nytillkommande småföretag inom stödområdena A och B bör således befrias från socialavgifterna för en lönesumma upp till 400 000 kr., vilket motsvarar lönekostnaderna för ca fem årsanställda. En sådan reform skulle bli ett kraftfullt instrument i arbetet med att stimulera småföretagsutvecklingen i en region som Norrbottens inland. En politik som stimulerar småföretagandet är något av A och O för Norrbottens framtid.

Herr talman! I fjol gjorde socialdemokraterna ett stort nummer av den s. k. frizonen i Svappavaara. I praktiken innebär nu gällande bestämmelser ett mycket ringa stöd till denna utsatta region. Genom att slopandet av socialförsäkringsavgifterna begränsats till enbart vissa verksamheter och nytillkommande företag kan f. n. endast ett av ca 30 företag i Svappavaara komma i åtnjutande av stödet. Detta kan vi från centern inte acceptera, och vi kan konstatera att den av socialdemokraterna i fjol så omtalade frizonen i stor utsträckning blev en bluff för befolkningen i Svappavaara.

Regeringens hantering av problemen i Svappavaara är f. ö. ett beklämmande inslag i regionalpolitiken och industripolitiken. Beslutet att stänga kulsinterverket i Svappavaara och ställa hundratals människor i arbetslöshetskön blev ett hårt slag mot Svappavaara och dess omnejd. Det hade varit betydligt bättre för Svappavaara om socialdemokraterna i fjol lyssnat på centerns krav.

I motsats till socialdemokraterna ville vi att driften vid kulsinterverket skulle få fortsätta genom att man använde de miljoner som regeringen i stället anslog till flyttningsbidrag, inlösen av egna hem och nya arbetsförmedlingar. Vi hävdade i fjol att flyttningsbidrag leder till utarmning av malmfälten, medan en förlängning av driften i Svappavaara skulle ge människorna ytterligare tid att skapa sysselsättning, samtidigt som LKAB skulle ta offensiva marknadsinitiativ. Utvecklingen på denna punkt har givit centern rätt.

Under det år som gått har det hänt väldigt litet för att skapa nya arbetstillfällen i Svappavaara. Däremot har utvecklingen inom LKAB gått i den riktning som centern förutspådde. Nu finns det långt gångna planer på att återuppta driften i Svappavaara. Men det kommer att ske till en kostnad som troligen överstiger de 70 milj. kr. det hade kostat att fortsätta med verksamheten i fjol.

En summering visar att det gångna året har blivit ett förlorat år för Svappavaara. Befolkningen har fått betala ett högt pris för den kortsiktiga socialdemokratiska politiken. Än en gång har vi fått bevis för att socialdemokratisk politik ofta är som en bromskloss för utvecklingen i Norrbotten.

Ytterst ansvarig för händelserna i Svappavaara är onekligen landets industriminister. När han ser utvecklingen, borde han fasa över de beslut som han har medverkat till. Bara detta gör att det finns anledning att i dag ställa höga krav på industriministern.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 19.

Anf. 61 KERSTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Jag skall inte fresta på taletiden. Jag använde längre tid för mitt anförande än jag hade anmält mig till. Eftersom Per-Ola Eriksson gick till ett så grovt angrepp, måste jag emellertid göra ett genmäle.

Per-Ola Eriksson kastar sten i glashus partimässigt. Jag vill ställa en retorisk fråga, och han behöver inte besvara den. Alla som känner dessa förhållanden är medvetna om svaret. Jag frågar: Till vilket parti hör den person som försatte Matarengi Skinn i konkurs och gjorde så att de människor som arbetade där förlorade sina arbetstillfällen?

I fråga om den nedläggning som jag inledningsvis talade om har beslutet fattats i privata direktionsrum, efter det att samhället har byggt upp företaget. Beslutet har fattats i en stor koncern med åtskilliga tiotals miljoner i vinst. Samtidigt har man officiellt förklarat att man inte vill fortsätta verksamheten i Nordkalotthuset med någon form av samhällsstöd.

I den stora marknadsregionen fortsätter man sin verksamhet och gör grova vinster, men man har inte en tanke på att försöka hjälpa till i den gränsbygd som har de svåraste arbetsmarknadsproblemen.

Anf. 62 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Herr talman! Till Kerstin Nilsson vill jag säga att jag inte tycker att hon skall blanda bort korten då det gäller glesbygdspolitik i Tornedalen genom att lyfta fram enskilda industriprojekt som under årtal har gått med ekonomiskt underskott. Det är en lokal politisk stridsfråga som nog inte kan lösas här i kammaren.

Kerstin Nilssons tal om glesbygdssatsningar och värnande om de nordliga regionerna kommer att falla platt till marken i dag, om hon i den följande voteringen röstar med socialdemokraterna i utskottet, vilket innebär nej till ytterligare pengar till glesbygdsinsatser. Jag tror att det är viktigt att Kerstin Nilsson har den bedömningen med sig de närmaste timmarna. Vi behöver också småföretagssatsningar.

Jag ber att få yrka bifall till reservation 19, likaså till reservation 23.

Anf. 63 KERSTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vill erinra om att i tilläggsbudgeten anvisas åtskilliga ytterligare miljoner till glesbygdsinsatser.

Sedan svär centerns politik i praktiken mot det Per-Ola Eriksson här försöker att något skenheligt göra sig till tolk för.

Anf. 64 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tror inte att vi skall trötta kammaren med den här debatten mellan Kerstin Nilsson och mig. Vi kan väl föra den på insändarsidorna i länspressen sedan.

Vi tycker att det är bra att ni har lagt fram ett förslag om 25 nya miljoner, och vi har ställt upp för det. Men vi konstaterar samtidigt att det är ett bevis för att ni tog till för litet i årets budgetproposition, och vi tycker att dessa 25 miljoner ändå är för litet. Därför har vi tillsammans med de övriga partierna

enats om – och det är glädjande – att öka anslaget med ytterligare 100 milj. kr. Det kommer Tornedalen och Kerstin Nilssons bygder att ha mycket stor nytta av.

Andre vice talmannen anmälde att Kerstin Nilsson anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 65 TORE NILSSON (m):

Herr talman! Vårt vidsträckta land består av regioner som är olika i många avseenden. Inte minst det väldiga område som kallas Norrland och består av 58 % av landets yta måste nödvändigtvis ha andra problem än de sydligare regionerna och de sydligaste i synnerhet – klimatologiskt, kommunikationsmässigt, befolkningsstrukturellt t. ex.

Det talas i dag i Sverige både om mellanregional obalans och inomregional obalans. Något av de problemen kommer väl alltid att bestå, men klart är att en del av obalansen beror på oriktig politik, olyckliga beslut och planering som varit centralstyrd i för stor omfattning. Dessutom drabbar givetvis världens kris alltid också den avlägsna regionen, och oftast drabbar det den hårdast att det är lågkonjunktur.

Jag vill i dag helt kort peka på några saker som jag uppfattar som betydelsefulla:

1. Att allmänpolitiken är riktig i landet – att den ekonomiska politiken och inte minst skattepolitiken främjar produktionen och särskilt exporten. Det är sagt många gånger, men det måste upprepas. Historien om de selektiva åtgärderna visar att deras betydelse inte varit så positiv trots de många miljarderna och att de selektiva insatserna dessutom många gånger snedvridit konkurrensen så att bra företag missgynnats och kanske slagits ut. Även jag hoppas att den regionalpolitiska utredningen skall stå för en ny och frisk syn i detta avseende.

2. Jag vill också betona kommunikationernas avgörande betydelse för t. ex. det väldiga övre Norrland, där i synnerhet Norrbotten har det besvärligt.

I två debatter i vår har jag pekat på flygpriserna. Höjningen av dem har hårdast drabbat vår del av landet. Staten, som har intressen i LIN och SAS, kan här medverka i positiv riktning, och det är ett slag av selektiva åtgärder som jag anser riktig. Alla våra näringar är beroende av att transporter kan ske och kan ske smidigt, snabbt och till lägsta kostnad. Stödet till godsbefordran är viktigt – en selektiv åtgärd som vi t. v. måste ha, men det måste göras något så att företagens ökade behov av personbefordran möts med sänkning av flygpriserna och en flygturlista som passar de långa avståndens land. De som etablerat sig i vår region med dess många fördelar i form av råvarutillgång, pålitlig arbetskraft och närhet till energikällorna, måste kunna nå viktiga kontaktpunkter i t. ex. Stockholmsområdet eller Syd- och Västsverige genom en dags resa till ett pris som inte som nu är oräddvist högt. Flyget har under fem år – enligt en undersökning som är föranstaltad av länsstyrelsen i Norrbotten – höjt sina priser just på Norrland på ett märkligt sätt. SJ:s

prishöjning samma tid har stannat vid 39 % – men de långa avstånden ger också där stora fraktkostnader, i synnerhet för dem som bor och verkar långt i norr.

3. Jag vill vidare lägga ett ord för det moderata förslaget om sänkning av försäkrings- och egenavgifterna i de kommuner som anges i den moderata motionen 1371. Under de år jag arbetat som ledamot i regionalpolitiska utredningen har vikten av en sådan åtgärd framstått allt tydligare för mig. Det skulle ge en extra stimulans till kommuner som har många nackdelar i avstånd, klimat, befolkningsstruktur.

Jag vill också här erinra om motion 1948 som behandlas i detta betänkande, där Per Petersson och Barbro Nilsson i Visby har föreslagit en trappstegsvis sänkning av socialkostnaderna för all verksamhet och säger att det ger den bästa stimulansen.

4. Sist vill jag säga något om glesbygden som möjligheternas land. Vad finns inte i en härjad värld för möjligheter för den som har kvar vidder, vildmarker, en vacker natur – ännu inte helt spolerad – och distans från det värsta larmet i en alltmer stressad värld! Kommunikationer, byggda och använda på ett vettigt sätt, kan bidra till att våra fyra nordligaste län i stället för basnäringar som sviktat får en betydelsefull näring: att ta emot och härbärgera och trösta människor som behöver rekreation, förnyelse, hälsa, vila.

Dessutom är detta land gott att bo i. Om människorna där får mer av avkastningen från alla rikedomar som stat och samhälle hämtat och hämtar därifrån! I detta sammanhang vill jag nämna vad t. ex. länsstyrelsen i Västerbotten med landshövding Sven Johansson i spetsen säger om glesbygdsmedlen: att de ger bättre utdelning än AMS-pengar. Vad som anförs i motion 1928 är beaktansvärt – jag förmodar att Börje Hörnlund tar upp det. De projekt som finns t. ex. i Västerbotten ger arbete och ger i förlängt perspektiv också ännu mer arbete.

Herr talman! Någon gång på 1940-talet, kanske 1948, läste jag i Arvidsjaur en valaffisch. Jag tror att den också var förstasida i den illustra tidningen Norrskensflamman. På Sveriges karta hade man avbildat en ko med mulen i Kiruna, vid Malmberget ungefär eller kanske Tornedalen, svansen över Öresund och juvret över den då kungliga huvudstaden. Texten löd, med reservation för minnesfel: "Storbolagens mjölkko som betar i Norrbotten, mjölkas i Stockholm och gödslar i Skåne." Överdrifterna hjälper ju minnet.

Jag kan genast invända att generaliseringar aldrig ger hela sanningen. Storbolagen har också gett arbete och inkomster, det kan ingen förneka. Men det värsta storbolaget har alltid staten varit. Statsmakterna har, ända sedan krönikan börjar ge oss kunskap om politik och näringsliv, varit exploatörerna.

Laxen och annan fisk fångades och fördes söderut under tidig medeltid och framöver, skogens rikedomar utnyttjades – det är i och för sig riktigt – till kol, massavirke och timmer, malmer exploaterades: Ta exemplet Nasafjäll från 1630-talet som, enligt protokollet jag läst i riksarkivet, bl. a. skulle betala det dyra kriget. Så upptäcktes vattenkraften – strömmen går över nedhuggna

skogar i breda gator söderut. Och storbolaget Staten har aldrig varit glupskare än under det halva århundrade då socialdemokraterna haft mest att säga till om.

När jag i dag lyssnade till Thage G. Peterson med den förpliktande titeln industriminister – därtill ansvarig för regionalpolitiken – hörde jag självbelåtenheten, och hans skönfärgande av s-politiken visar att exploateringen av Norrland skall fortsätta. Han vet ingenting om den obalans som hans parti förstärkt. Norrland skall alltså även fortsättningsvis exploateras, mjölken och gödseln från betet i våra regioner berikar i första hand dem som inte bor i vårt Norrland. Det är visserligen en karikatyr, men det ligger en kärna av sanning i botten.

Det som eventuellt kan vara ett hälsotecken är raden av socialdemokratiska motioner som pekar på obalansen. Jag nämner endast nr 2396, där två västerbottningar i Thage G. Petersons fadershus talar om vikten av att den "nuvarande avvecklingstrenden – – – skall vändas i utveckling" och att skyndsamma åtgärder måste till. Ja, skriet är starkt: "En plan för dessa insatser måste skyndsamt utarbetas etc." Jag skall be att få instämma.

Just de åtta kommuner som dessa motionärer ömmar för, mjölkas – för att använda verbet från 1940-talet – på malm, skog och elkraft av regeringen och landet i söder, och nu också på sin ungdom: motionen pekar på avfolkningens allvarliga problem.

Herr talman! Det var det jag ville ha sagt.

Anf. 66 BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Stora delar av vårt land hotas återigen av en omfattande flyttlasspolitik. Det är i stort sett fråga om samma områden som drabbades under 1960-talet. Återigen har talet om ett fåtal s. k. livskraftiga tillväxtcentra fått ny näring. Bakom det talet döljer sig tankegångar på såväl ny storstadstillväxt som länscentratillväxt.

Inom regeringen arbetar industriministern på sparlåga med regionalpolitiken. Det allmänna intrycket är att regeringen som helhet har mycket lätt för att komma fram till koncentrationsbeslut. I TV hörde vi för någon månad sedan länsarbetsnämndsdirektören i Stockholm förutspå en ny flyttningsvåg av 1960-talskaraktär. Ledande statliga byråkrater brukar i tjänsten uppfatta husbondens röst. De samlade signalerna från regeringen kan tyvärr inte uppfattas på annat sätt.

När jag i dag hört industriministern och andra socialdemokrater i denna kammare har jag fått klart för mig att man i regionalpolitiken fortfarande "sitter fast" i industripolitiken. Men det är ju den offentliga sektorn och de i regering, riksdag och ämbetsverk fattade besluten som avgör ifall vi får en decentraliseringsutveckling eller en allt värre koncentrationsutveckling av näringsliv, service, boende och beslutandemakt.

Med den nya småskaliga teknik som i dag snabbt växer fram finns det goda möjligheter att bygga upp ett mer decentraliserat miljö- och livskvalitetsvänligt samhälle. Detta kräver dock framför allt en kraftfull politisk viljeinriktning. Denna saknas i dag hos regeringen.

Jag vill också peka på den pågående utredningen om kommunalskattutjämning. En rättvis skatteutjämning samt en rättvis fördelning av de ca 40 miljarder kronor som ges ut i olika statsbidrag till kommuner och landsting är av avgörande betydelse för om vi i vårt land skall få en bra regional utveckling.

De som i dag har stor anledning att hoppas på att centerns inriktning på regionalpolitikens område skall bli den segrande linjen är de som bor i Stockholm. En politik som leder till en ny flyttlasspolitik innebär för Stockholm att det blir än trängre på gatorna, att det blir än mer hälsovådliga bilavgaser, att än fler grönområden bebyggs, osv. Att flyttlasspolitiken blir förödande för majoriteten av Sveriges småkommuner är en självklarhet som inte behöver beröras i denna kammare.

Till sist litet om de 100 miljonerna till glesbygdsmedlen. Här har industriministern talat om överbudspolitik. På kort sikt är ett dagsverke som utförs med glesbygdsmedel i verkligheten billigare än ett AMS-dagsverke. Glesbygdsmedlen ger dessutom en långsiktig effekt i form av hundratals nya fasta arbeten. Glesbygdsmedlen ger alltså mycket mer för pengarna, och regeringen kan därför spara in på AMS-medel. Regeringen verkar dock vara så totalt AMS-förblindad, att den inte kan förstå dessa självklara samband. Det förstår emellertid alla länsstyrelser och alla andra som har med praktisk näringspolitik att göra. Att regeringen förlorar omröstningen i dag om 100 milj. kr. till glesbygdsmedel är en seger både för statskassan och för glesbygdskommunerna. Jag vill från talarstolen tacka de fyra partiföreträdare från Västerbotten som tillsammans med centern motionerat om 200 milj. kr. i utökad glesbygdsstöd. Vi får nu 100 milj. kr., och nästa vecka beslutar riksdagen om ytterligare 25 miljoner. Det är litet olika majoriteter bakom de båda besluten, men det är 125 milj. kr. som kommer glesbygden till del. Det kommer att betyda en hel del för utvecklingen i många kommuner.

Anf. 67 RUNE ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Insatser via regionalpolitiken för att räta upp den obalans som råder mellan olika regioner i Sverige har vid det här laget varit aktuella under många årtionden. Trots detta visar obalansen en tendens att förstärkas, och det har varit särskilt påtagligt under perioder av konjunkturedgångar.

Det är inget märkligt med detta. Det är tyvärr ett historiskt faktum att ekonomiskt svaga områden drabbas hårdare av konjunktursvackor än starka regioner. Den senaste konjunktursvackan, som vi just håller på att sega oss upp ur, har tyvärr också gett ett kraftigt belägg för att detta påstående är riktigt. Glesbygdslänen, och då särskilt områdena i norra Norrland, har haft det och har fortfarande särskilt besvärligt.

När lågkonjunkturer drabbar landet i dess helhet är det svårare än annars att få gehör för särskilda regionalpolitiska insatser i de delar av landet som behöver hjälp med den regionala utvecklingen. Då reses snabbt kraven på att regionalpolitiska insatser också skall göras i mycket expansiva områden, som t. ex. drabbats av en mera tillfällig branschkras, som gör att företag måste

läggas ned eller börja permittera. I sådana lägen sitter ofta regionalpolitiken trångt. Det är politiskt mera matnyttigt att lägga ut resurser till expansiva, folkrika områden än till glesbygderna.

Men Sverige behöver en fortsatt bosättning också i glesbygderna. Här finns våra största naturtillgångar, och det behövs människor för att utvinna dem. Här finns stora rekreations- och turistvärden, och det behövs människor för att sköta servicen. Det finns människor som är födda eller eljest rotade i dessa trakter, och de har samma rätt till arbete och drägliga levnadsförhållanden som folk från andra delar av Sverige. Den vackert omtalade men sällan reellt bevisade solidariteten bör också ha en plats i den regionalpolitiska fördelningen av resurser.

De regionalpolitiska insatserna kan göras efter två huvudlinjer. Man kan vidta generella åtgärder som förbättrar infrastrukturen, underlättar företagandet och rent allmänt utjämnar de konkurrensskillnader som har sin grund i ett hårdare klimat, längre avstånd till marknaden, dyrare kontaktvägar och andra s. k. naturliga orsaker. Till dessa generella åtgärder hör också utlokalisering av enheter från den offentliga sektorn.

Till de generella åtgärder som haft den bästa verkan hör glesbygdstödet, och jag vill instämma i Börje Hörnlunds åsikt om värdet av just detta stöd. Det har ofta satts in där behoven varit störst och har räddat många små men viktiga serviceföretag från undergång. Jag är också tillfredsställd med att vår aktion här i riksdagen har gett avsättning i utskottsbetänkandet. Dessa generella regionalpolitiska åtgärder, som jag nu nämnt, är de viktigaste instrumenten för en bättre regionalpolitisk balans.

Men även selektiva insatser har ett stort värde. Jag har i ett par motioner pekat på några näringspolitiska grepp som skulle främja den regionalpolitiska utvecklingen. En sänkning av eltaxan i de län som via vattenkraften producerar och transporterar elström till övriga Sverige vore en gärd av rättvisa, och den skulle stimulera företagandet och sänka levnadsomkostnaderna för människorna. Men varken regering eller riksdag är lyhörd för det kravet. Jag tänker dock inte ge upp.

En annan åtgärd vore att satsa på gruvdrift – också småskaligt. Norrlandsfonden har lämnat bidrag till en studie i detta, och nu finns ett färdigt program för en sådan verksamhet. Det skulle kunna bli många nya arbetstillfällen, om det blev klarsignal från industridepartementet för en försöksverksamhet.

En tredje åtgärd är att satsa på ett järnsvampsverk i malmfälten. Det förs oändliga diskussioner i Stockholmstrakten just nu om man skall bygga en sådan anläggning där eller inte. I Norrbotten är den välkommen. Förutsättningarna för en sådan lokalisering bör snabbt utredas. Ett mera direkt riktat stöd till det norrländska jordbruket och kombinationen jord och skog har också sin stora betydelse ur sysselsättningsynpunkt och för att hålla det norrländska odlingslandskapet öppet.

Herr talman! Folkpartiet har i reservation nr 20 gått emot nu gällande regler med en generell nedsättning av socialavgifterna i hela Norrbottens län. Vi anser inte att dessa regler tillgodoser behoven i de områden som har de

största problemen.

Reglerna innebär i verkligheten en reell försämring av konkurrensläget för de kommuner som är hårdast drabbade av sysselsättningsproblemen, i första hand Norrbottens inlandskommuner. Folkpartiet föreslår därför i sin reservation en avgiftsnedsättning med 20 procentenheter i de kommuner som huvudsakligen är inlandskommuner.

Jag vill i det sammanhanget påpeka att satsningen på kustregionerna också innebär en orättvis konkurrensförskjutning. I detta fall drabbas inte bara inlandskommunerna i Norrbotten, utan även kustområdet och inlandskommunerna i Västerbotten, som när det gäller den industriella konkurrensen får ett sämre läge än de mera expansiva kommunerna i Norrbotten, t. ex. Luleå kommun. Jag kan också peka på att det blir ett fullständigt snedvidret konkurrensförhållande mellan de närliggande kommunerna Piteå i Norrbottens län och Skellefteå i Västerbottens län.

Nuvarande regler innebär också att endast vissa verksamhetsgrenar kan komma i fråga för nedsättning av socialavgifter. Folkpartiet avvisar detta. Vi menar att man i stället bör tillämpa den avgränsningsmodell som tidigare gällt för de fyra nordligaste länen. Därmed kommer alla anställda – utom de anställda i stat, kommun eller allmän försäkringskassa – att kunna omfattas av reformen. Vi betraktar en sådan utvidgning som självklar, eftersom all sysselsättning är lika värdefull, oavsett inom vilken näringsgren den kan uppstå.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 20.

Anf. 68 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! I detta betänkande behandlas ett stort antal motioner om ökade anslag till regionala utvecklingsinsatser. Bl. a. i en fempartimotion med Börje Hörnlund som första namn förs detta krav fram. I motionen anförts hur riktigt och viktigt det är att länens styrelser får högre anslag till denna verksamhet.

Från Västerbotten har också en delegation med landshövdingen i spetsen uppvakttat arbetsmarknadsutskottet och redovisat hur man både från landstinget och från länsstyrelsen ser på den här frågan. Det var f. ö. ett enhälligt landstingsmöte som beslöt om denna uppvaktning.

Vid uppvaktningen hos utskottet överlämnades material som visar att det stöd som ges över detta anslag och som resp. länsstyrelse har att disponera upplevs som mycket värdefullt och har gett många långsiktiga sysselsättningstillfällen. Som också framgår av den fempartimotion som jag under-tecknat har länsstyrelsen i Västerbotten gjort en utvärdering, som visar att enbart företagsstödet har gett ett sysselsättningstillskott på ca 300 personer. Till detta skall också läggas den sysselsättning som IKS-verksamheten ger varje år i länet.

Det finns ytterligare en aspekt som jag tycker är viktig i detta sammanhang: Dagsverken som utförs med glesbygdsmedel blir genomsnittligt billigare för staten än AMS-dagsverken, och dessa medel ger möjligheter till varaktiga arbetstillfällen.

Herr talman! Vi hade i fempartimotionen yrkat att ytterligare 200 miljoner skulle anslås. Detta har vi inte fått gehör för, men en majoritet i utskottet föreslår en höjning med 100 miljoner, vilket jag självfallet noterar med tillfredsställelse.

Nu har jag under hela dagen lyssnat till den här debatten och många gånger hört argumentet att ytterligare 100 miljoner till glesbygdssöd är helt oacceptabelt på grund av att det ökar budgetunderskottet. Detta tycker jag är ett mycket märkligt resonemang. Regeringen lägger fram ett budgetförslag som innebär ett underskott i storleksordningen 70 eller 80 miljarder. Om nu riksdagen under behandlingen av budgeten ändrar denna budget med 100 eller några hundra miljoner i någondera riktningen, då tycks för en del katastrofen vänta runt hörnet.

För det första tycker jag inte det är riktigt att använda budgetunderskottet som det största argumentet i den här debatten.

För det andra är det helt klart och bevisat att detta söd är mycket effektivt när det gäller att skapa sysselsättning, både kortvarig och av varaktig karaktär. På det sättet kommer dessa pengar att innebära inbesparingar i statens utgifter på andra områden, exempelvis när det gäller arbetslöshetsersättningskostnader och olika AMS-åtgärder som regeringen tvingas ta till eftersom arbetslösheten inte synes sjunka något nämnvärt. Detta innebär att det måste vara en riktig satsning. Det kan vara svårt att stå här och bestämt påstå någonting om vad detta kommer att innebära, men så mycket tror jag man kan säga utifrån de erfarenheter som har vunnits, att det i slutändan inte kommer att innebära en kostnad på 100 milj. kr., eftersom det är en så riktig och viktig satsning då det gäller att skapa nya arbetstillfällen.

Herr talman! Det finns ju en reservation vid detta betänkande som går ut på att avslå anslaget på 100 milj. kr. Självfallet vill jag yrka avslag på den reservationen och bifall till utskottets hemställan på den punkten.

Anf. 69 GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Regionalpolitiken har i den allmänna debatten blivit ett något slitet begrepp. Med åren har man kommit att kräva regionalpolitiskt motiverade insatser som botemedel mot allehanda svårigheter. Man har krävt regionalpolitiska insatser till snart sagt alla delar av landet. Låt mig säga att jag tycker att det har varit en tendens, framför allt under de borgerliga regeringsåren, till en alltför jämn utbredning av insatser av detta slag. Vill man åstadkomma en utjämning, måste åtgärderna fördelas ojämnt – det är så att säga poängen med regionalpolitiken.

Tore Nilsson talade något nedlåtande om selektiva insatser. Får jag kort peka på några exempel från vårt gemensamma hemlän: Alfa-Laval och ASSA-Stenman i Lycksele, Umelit i Storuman och industricentra i Lycksele och Vilhelmina. Alla exemplifierar selektiva insatser som har varit av utomordentligt stor betydelse för att få till stånd en industrialisering i Västerbottens inland.

Under den borgerliga regeringsperioden förlorade regionalpolitiken mycket av sin kraft. Per-Ola Eriksson talade något skrytsamt om den

borgerliga regionalpolitiken. Får jag till Per-Ola Eriksson, även om han just nu inte finns i kammaren, säga: Underskatta inte människors iakttagelseförmåga! Det var ju ändå människors besvikelse över den borgerliga regionalpolitiken som innebar att så många väljare i glesbygd övergav centern i det senaste valet. Man kan nog konstatera att centern är påtagligt aktivare i fråga om regionalpolitik när partiet befinner sig i opposition än när det är i regeringsställning.

I det ekonomiska läge som de sex borgerliga åren lämnade efter sig har det inte varit så lätt att snabbt återge regionalpolitiken full styrka. Det är svårare att bedriva en effektiv regionalpolitik när landet i sin helhet brottas med ekonomiska problem. Betydande insatser har dock gjorts i vissa områden under de senaste åren. Det gäller främst Norrbotten. I en motion som Arne Nygren och jag skrev i januari begärde vi att motsvarande utvecklingsplan skulle upprättas också för Västerbottens inland. Jag beklagar att arbetsmarknadsutskottet inte ansett sig kunna tillstyrka denna motion nu.

Västerbottens inland har betydande resurser som det gäller att ta till vara. Jag tänker på de viktiga naturtillgångarna. På några håll har en industrialisering redan skett med framgång, och det finns förutsättningar för en fortsättning.

Jag är i grunden således ganska optimistisk. Jag vill inte ägna mig åt någon jeremiad. Jag tycker att det finns tillräckligt många jeremiader i den regionalpolitiska debatten.

Jag måste ändå konstatera att Västerbottens inland i flera avseenden brottas med svåra problem. Jag menar därför att särskilda insatser bör göras i inlandskommunerna. Tiden medger inte att jag nu går närmare in på det. Jag sätter här min tillit till den pågående regionalpolitiska utredningen, som snart kommer med sitt betänkande. Jag hoppas att våra krav då skall kunna beaktas. Vi har från inlandskommunerna i Västerbotten också direkt till utredningens ordförande, Pär-Erik Back, fört fram en rad synpunkter och förslag.

Det har sagts många gånger, även i denna debatt, att det lokala engagemanget skall tillmätas stor betydelse och tas till vara. Jag instämmer i det. Jag vill i detta sammanhang betona att fjällkommunerna, som har de största svårigheterna, inte får hämmas i sin utveckling av en rad restriktioner.

I debatten om s. k. fjällnära skogar framförs nu kravet att man skall förhindra skogsbruk på jättestora områden. Mineraltillgångar ligger slumrande i bergen, men planen för obrutna fjällområden gör det ointressant att prospektera, eftersom man inte vågar hoppas på tillstånd att öppna gruvorna. Vissa vägbyggen och kraftverksbyggen förhindras också.

Jag menar att fjällkommunerna inte får förvandlas till bara reservat. I den utsträckning som regering och riksdag beslutar om restriktioner som ett uttryck för ett riksintresse, måste man också vara beredd att kompensera för detta. Befolkningen i fjällkommunerna kan inte ensam betala kostnaden för rikspolitiskt motiverade bevarandeintressen.

Låt mig, herr talman, avsluta med att kommentera den fempartimotion som jag har undertecknat och i vilken vi har föreslagit att anslaget till

regionala utvecklingsinsatser skall höjas genom att medel överförs från anslaget för sysselsättningskapande åtgärder. Riksdagen har som bekant redan avslagit vårt förslag om att på detta sätt flytta pengar mellan de två anslagen. Det har bedömts att anslaget för sysselsättningskapande åtgärder inte bör minskas. Jag har respekt för den bedömningen. Jag kan inte i detta läge medverka till betydande utgifter för statsverket utan att anvisa varifrån pengarna skall tas. Därför kommer jag att rösta för reservation 16.

Jag vill i detta sammanhang med tillfredsställelse konstatera att regeringen under våren anvisat 25 miljoner till särskilda glesbygdsinsatser i skogslänen. Detta tillgodoser i hög grad mitt syfte med nämnda motion.

Anf. 70 TORE NILSSON (m) replik:

Herr talman! Jag anser det nödvändigt att säga ett par ord, särskilt som det jag yttrar sällan når fram till pressen, och jag är rädd för att Georg Anderssons påstående här kommer att publiceras. Jag har nämligen inte hävdad att alla selektiva åtgärder är av ondo. Jag har i anförandet sagt att det har visat sig att de inte har gett den utdelning som miljarderna kunde ha gett oss anledning att tro. Det finns också utvärderingar som visar att de selektiva åtgärderna har haft negativa verkningar. Jag sade i mitt anförande emellertid också att det finns selektiva åtgärder som jag anser nödvändiga. Jag nämnde transportstödet och staten och flygpriserna. Jag tycker därför att Georg Andersson var litet orättvis när han refererade mig.

Georg Anderssons och Arne Nygrens motion är ett bevis för att det fortfarande finns stora svårigheter i Västerbotten, trots de satsningar i vår del av landet som Georg Andersson med rätta pekade på.

Georg Andersson nämnde ordet jeremiad. Det är bra att han inte ägnar sig åt en sådan. Georg Andersson brukar alltid vara saklig. Men här finns en beskrivning av en utflyttning som just nu pågår och som är mycket oroande. Jag menar att det är den allmänna politiken, den ekonomiska politik som gynnar företagsamhet – som vi beskattar alldeles för hårt – som är viktig. En selektiv åtgärd som jag kan tänka mig är att man ser till att social- och egenavgifter anpassas så att det blir lättare för dem som vill etablera sig just i våra områden, med de stora avstånden och andra svårigheter.

Jag blir ledsen varje gång jag hör en socialdemokratisk talare som absolut måste tala om hur dåligt det blev när de borgerliga tog över och hur bra det är när vi har fått en annan regering. Man glömmer totalt bort att det var variationer också under den borgerliga tiden. Den internationella konjunkturen betydde mycket då, liksom den betyder mycket nu. Man kan fråga sig: Vad händer när den våg som nu stiger, och som har gjort det lättare för oss, sedan sjunker? Man är oroad för detta. Därför är jag tacksam för att Arne Nygren och Georg Andersson i sin motion pekar på beaktansvärda saker.

Anf. 71 GEORG ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag instämmer i Tore Nilssons förhoppning att mitt anförande kommer att refereras i pressen.

F. ö. har jag inte särskilt mycket mer att tillägga än att jag tycker att det var

bra med den nyansering av sin inställning till selektiva insatser som Tore Nilsson gjorde i detta inlägg.

Nr 157

Tisdagen den
29 maj 1984

Anf. 72 GUNNEL JONÄNG (c):

Herr talman! Först vill jag be arbetsmarknadsutskottet att sluta upp med sina förflyttningar fram och tillbaka av Gävleborgs län. Gävleborgs län ligger i sydöstra Norrland och hör till Norrland, och i betänkandet har vi hamnat i Mellansverige. Jag har inget emot Mellansverige, men jag bor i Norrland, och jag vill liksom övriga gävleborgare bo kvar där och inte flyttas.

Jag vill understryka att detta faktiskt är mycket viktigare och allvarigare än man kan tro: Det innebär nämligen att man försöker bryta sönder Gävleborgs län. Man vill inte erkänna Gävleborg som en del av Norrland med Norrlandsproblem, men inte heller erkänna att Gävleborg har samma problem som Bergslagen. På detta vis hamnar Gävleborg i ett tomrum, faller emellan, och ingen ser problemen. Detta skapar en osäkerhet för oss i Gävleborgs län.

Det förefaller mig som om arbetsmarknadsutskottet inte är medvetet om situationen i Gävleborgs län, och regeringen är det ännu mindre. I utskottsbetänkandet står det litet tafatt: "Länet har dock stora problem i vissa kommuner som Hofors, Bollnäs och Ljusdal." Detta är fel! För det första skall det i stället för Bollnäs stå Söderhamn, för det är där de stora svårigheterna finns och det är bl. a. därför vi har flyttat Söderhamn till stödområdet. För det andra är det inte bara problem i vissa kommuner, utan hela länet har stora problem.

Sanningen är att Gävleborg tillhör de tre hårdast drabbade länen i landet när det gäller arbetslösheten – det är Norrbotten, Värmland och Gävleborg. När skall regeringen inse detta, och när skall arbetsmarknadsutskottet inse det?

Vi ligger således närmast efter Norrbotten när det gäller arbetslösheten i Norrlandsläna. Andra Norrlandslän ingår i sin helhet i stödområdet, men i Gävleborg endast några kommuner.

Som exempel på den regionala obalans som mitt län är drabbat av kan nämnas följande. Länet tillhör de två tre län i landet som har den lägsta förvärvsfrekvensen, det lägsta antalet arbetstimmar under året per invånare samt det högsta antalet förtidspensionerade.

Under den socialdemokratiska regeringen har arbetslöshetssiffrorna stigit i vårt län. Vid årsskiftet hade vi över 10 000 kvarstående arbetsökande, och det är rekord. Men på detta område vill vi sannerligen inte ha något rekord.

Länet uppvisar också en av de största ökningarna av arbetslösheten i landet jämfört med årsskiftet 1982-1983. En av huvudorsakerna till länets svårigheter är det starka beroendet av basindustrierna. Endast Norrbotten har större andel sysselsatta inom basnäringarna än Gävleborgs län.

Regeringen gör inga insatser som särskilt riktar sig mot arbetsmarknadsproblemen. Det enda är de stackars miljonerna i Bergslagspropositionen. Att dela 25 miljoner på ett 20-tal kommuner ger ju inte mycket ökning i sysselsättning. Med nuvarande politik, där en satsning sker på ökad

Regionalpolitiken

flyttlasspolitik, är riskerna stora för att vi får en ökad regional obalans och därmed ökade svårigheter i länet.

Jag är mycket glad och tacksam för att oppositionspartierna har slutit sig samman och föreslagit en ökning av länsanslagen med 100 milj. kr. Efterfrågan på stöd till olika projekt har ökat i Gävleborgs län, och det är viktigt att medel finns till sådana. Jag kan således konstatera att det är oppositionen som ger det bästa regionalpolitiska stödet.

Gunnar Björk i Gävle och jag har i en omfattande motion pekat på behovet av industriell utveckling, satsning på mindre och medelstora företag, utveckling av jord- och skogsbruk, m. m. Med det tillskott som länet får genom oppositionens krav på ytterligare 100 milj. kr. kan en del av dessa åtgärder säkerligen vidtas, till gagn för länets utveckling.

Av ledamöterna på länsbanken har såväl Ing-Marie Hansson som Olle Westberg från socialdemokraterna begärt ökade länsanslag. Jag utgår från att de nu också kommer att rösta för förslaget om ökade anslag.

Jag skulle vilja fråga mina kamrater på länsbanken från socialdemokraterna och moderaterna hur de i dag tänker ta sitt ansvar för vårt län. 25 miljoner i Bergslagspropositionen är naturligtvis inte mycket, men något av det kan också komma Hofors och Sandviken till del. Håkan Stjernlöf, moderat, har reserverat sig mot det här förslaget. Varför stöder inte Håkan Stjernlöf sitt eget län, när han ändå måste vara medveten om att behoven finns?

Socialdemokraterna har sagt i massmedia att propositionen skulle kunna ge hundratals nya jobb i Sandviken. Var finns de jobben? Tänker socialdemokraterna på länsbanken fortsätta den socialdemokratiska politiken från valrörelsen, dvs. lova men inte hålla? Gör man sådana här uttalanden för att tysta oroliga arbetslösa hemma i länet? Förr eller senare kommer ju alltid sanningens minut, och nu är den här. Det gäller då om de socialdemokratiska riksdagsmännen kan uppfylla sina löften om hundratals nya jobb i Sandviken.

Gunnar Björk i Gävle och jag har också motionerat om ett elektronikcentrum till Sandviken. Till vår glädje ser detta ut att förverkligas. Av allt att döma kommer pengar som anslagits i Bergslagspropositionen att användas till att skapa detta elektronikcentrum. Också det är jag glad och tacksam över. Man räknar med att under de första åren kunna skapa 15 arbetstillfällen. Centret tillkommer ju inte främst ur sysselsättningssynpunkt, utan för att skapa en intressant företagsmiljö i Sandviken, men 15 arbetstillfällen är inte att förakta i ett län med så höga arbetslöshetssiffror som vi har i vårt län. Jag tycker det är positivt att detta elektronikcentrum nu ser ut att kunna förverkligas.

Anf. 73 KARIN FLODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag vill bara försäkra Gunnel Jonäng att arbetsmarknadsutskottet väl känner till problemen i Gävleborgs län. Att länet i det här sammanhanget bakats ihop med Bergslagslänen och Mellansverige beror på att ett par kommuner i Gävleborgs län ingår i Bergslagspropositionen. Det är den enda orsaken till att länet i det här sammanhanget behandlats tillsam-

mans med Mellansverige och Bergslagen. Vi har inte plockat bort Gävleborgs län från Norrland.

Nr 157

Tisdagen den
29 maj 1984

Regionalpolitiken

Anf. 74 GUNNEL JONÄNG (c) replik:

Herr talman! Det finns egentligen också andra som jag skulle kunna kritisera när jag nu vänder mig mot arbetsmarknadsutskottets handlande. Statens industriverk har, när det utrett Bergslagens problem och utveckling, hänfört Gävleborgs län till Mellansverige. Detsamma har gjorts av SCB. Detta är faktiskt mycket bekymmersamt för vårt län, eftersom det – som jag tidigare sade – skapar en osäkerhet om var länet egentligen hör hemma. Det ligger i en gränstrakt mellan övriga Norrland och Mellansverige, men för den skull vill vi inte att det skall falla mellan stolarna när det gäller insatser som kan beröra också vårt län. Det behöver göras insatser också där.

Anf. 75 OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! När jag deltog i den regionalpolitiska debatten förra året påpekade också jag det förhållandet att arbetsmarknadsutskottet hade fört Gävleborgs län till "norra Mellansverige", som det då hette. Nu har länet förts till Mellansverige. Utskottets talesman framhöll förra året att det då var fråga om ett misstag. Jag uppfattade det som ett olycksfall i arbetet och utgick från att det inte skulle upprepas. Men nu återkommer utskottet envist med att hänföra Gävleborgs län till Mellansverige.

Jag vill i likhet med Gunnel Jonäng påpeka att Gävleborgs län alltid har tillhört Norrland och alltid kommer att göra det – Norrland består av fem län.

Några kommuner i den södra länsdelen tillhör visserligen Bergslagsområdet, men det är ju inget motiv för att Gävleborgs län skall tas bort från Norrland. Den resterande delen av Gävleborgs län har exakt samma problem som övriga fyra Norrlandslän.

Herr talman! Jag hoppas i likhet med Gunnel Jonäng att detta är sista gången som vi får se något sådant här i ett arbetsmarknadsutskottsbetänkande som behandlar regionalpolitiken.

Nog talat om detta. Jag skall i resten av mitt anförande beröra de problem som vi har i Gävleborgs län och som även Gunnel Jonäng har pekat på.

Gävleborgs län är ett speciellt utsatt län. Lågkonjunkturen har där sammanfallit med kraftiga strukturförändringar inom basnäringarna, främst järn- och stålindustrin samt pappers- och massaindustrin. Resultatet har blivit företagsnedläggelser, hög arbetslöshet och ogynnsam befolkningsutveckling.

Därför är det att hälsa med tillfredsställelse att regeringen nu har framlagt den s. k. Bergslagspropositionen med förslag till åtgärder som i första hand berör orterna i Bergslagen. I Gävleborgs län är det främst Sandviken och Hofors som blir berörda av detta åtgärds paket. Det är också bra, eftersom dessa orter har drabbats alldeles speciellt hårt de senaste åren:

Ca 60 % av industrisysselsättningen i Gävleborgs län finns inom de utsatta basnäringarna. Som Gunnel Jonäng påpekat är det bara Norrbotten som har en högre andel sysselsatta inom basindustrin. Problemen på arbetsmarkna-

den märks på flera olika sätt. Enklast registreras de i arbetsmarknadsstatistiken. I den senaste arbetslöshetsberäkningen, för april månad, redovisas en rekordartad arbetslöshet. Även vid en jämförelse med de övriga länen i riket är arbetslöshetssiffrorna oroväckande höga. Enligt uppgift finns det bara ett län som f. n. har en högre arbetslöshet än Gävleborgs län, och det är Norrbotten.

Befolkningsutvecklingen är en annan indikator på arbetsmarknadsproblemen i länet. Under 1983 var Gävleborgs län det län i riket som minskade mest av alla. Befolkningen där minskade nämligen med 1 254 personer medan riket som helhet uppvisade en viss ökning.

Sammantaget innebär detta, som tidigare nämnts, att Gävleborgs län är ett av de hårdast drabbade länen i landet. Inom länet gör man stora insatser för att utveckla nya verksamheter som kompensation för de arbetstillfällen som försvinner. En förnyelse sker också av länets näringsliv. Många nya verksamheter sätts i gång. På kort sikt kan emellertid nya verksamheter som kommer i gång inte tillnärmelsevis väga upp den sysselsättningsminskning som sker främst inom basnäringarna. De stora problem vi har klarar vi med andra ord inte av att lösa på egen hand. Parallellt med de egna insatserna är det därför utomordentligt angeläget med statliga insatser dels för att lösa de akuta problemen, dels för att bidra till en snabbare utveckling när det gäller nya jobb till Gävleborgs län. Insatserna måste göras inom ett brett fält. Bergslagspropositionen, som jag tidigare nämnde, är ett bra åtgärdsprogram, men den är främst inriktad på att lösa strukturproblemen inom järn- och stålindustrin. Därför återstår strukturproblemen inom skogsnäringen samt inom pappers- och massaindustrin. Därför är det berättigat att, som vi nu gör, kräva speciella åtgärder för att lösa problemen på de orter som har drabbats så fruktansvärt hårt av skogsindustrins strukturrationalisering.

Att det brinner i knutarna skall jag exemplifiera genom att säga något om den utveckling som nu är på gång i södra Hälsingland – där Söderhamn, Bollnäs och Ovanåkers kommuner, som tillhör samma arbetskraftsområde, är de kommuner som främst berörs.

Skogsindustrin i södra Hälsingland domineras främst av tre stora skogsföretag, nämligen Korsnäs-Marma AB, Stora Kopparberg AB och statliga NCB. Dessutom finns där Kockums Industri AB, tillhörigt Statsföretagsgruppen, som huvudsakligen tillverkar skogsbruksmaskiner och sågverksmaskiner.

Korsnäs-Marma AB startade avvecklingen av skogsindustrin när man år 1978 lade ned slipmassetillverkningen vid Lottefors Träsliperi i Bollnäs kommun. 110 personer berördes. Nu har samma bolag ansökt, enligt 136 a § byggnadslagen, om att få flytta över skogsråvaran från Marmaverken ned till Korsnäsverken. Om den ansökan beviljas, innebär det att Marmaverkens sulfatfabrik med 220 anställda läggs ned. Även 56 anställda vid ett intilliggande sågverk berörs. Genom tidigare nedläggningar av brädgården i Söderhamn och genom överförandet av en del av massaprocessen till Korsnäsverken har företaget tidigare minskat sysselsättningen i Söderhamnsregionen med nästan 400 arbetstillfällen. Eftersom Marmaver-

kens samhälle har ett ensidigt näringsliv, med så gott som bara en enda arbetsgivare, blir nedläggningen förödande för den här industriorten.

År 1979 lade Stora Kopparberg ned tillverkningen vid Vagnsäters Sulfitfabrik. 225 personer drabbades. Dessutom har Stora Kopparberg genomfört personalreduceringar i Ljusne, främst inom trä-, plywood- och boardtillverkningen. Där har 250 arbetstillfällen försvunnit. Inom samma koncern förhandlar nu företagsledningen och de anställdas fackliga organisationer om en nedläggning av även Sandarne Sulfatfabrik. Företagets målsättning är att avvecklingen skall genomföras vid utgången av år 1986. 235 personer kommer då att drabbas.

Under perioden 1975–1983 har Kockums Industri AB reducerat antalet anställda i Söderhamn med ca 225 personer. F. n. varslas det om ytterligare en nedskärning med 85 arbetstillfällen till följd av att all tillverkning av skogsbruksmaskiner skall flyttas från Söderhamn. Det handlar således om tusentals arbetstillfällen.

Den här redogörelsen visar att varken Korsnäs-Marma eller Stora Kopparberg eller Kockums Industri vill ta något som helst ansvar för utvecklingen och sysselsättningen i den här regionen. Jag vill påstå att om den här utvecklingen får pågå ostörd, kommer vissa delar av södra Hälsingland om några år att vara rena katastrofområdet.

I länsprogrammet, som en enig länsstyrelse har ställt sig bakom, har vi slagit fast att Gävleborgs län behöver ha utvecklingsbara enheter inom massa- och pappersindustrin inom tre områden i länet, nämligen i Gävle, Söderhamn och Hudiksvall. Detta kommer inte att bli möjligt om Korsnäs-Marma och i ett senare skede Stora Kopparberg får tillåtelse att flytta bort sin skogsråvara från Söderhamnsregionen, då Vallviks sulfatfabrik blir en för liten enhet för att på sikt kunna utvecklas. Vad som blir resultatet förstår var och en. Pappers- och massatillverkningen försvinner från regionen, en region som är uppbyggd kring denna tillverkningsindustri.

Därför framstår det som ett mycket berättigat krav från både Söderhamns, Bollnäs och Ovanåkers kommuner samt berörda fackliga organisationer att den tillgängliga skogsråvaran i första hand skall garanteras för fortsatt produktion inom regionen och inte successivt överförs till andra industriregioner, där sysselsättningen är betydligt bättre än i södra Hälsingland. Att överföringen av skogsråvaran är så markant torde vara följden av den splittring som råder bland ägarna till regionens tillverkningsindustrier. Ingen av ägarna synes känna ett sådant ansvar för södra Hälsingland att en diskussion om större produktionsenheter med rationell tillverkning och förädling kommer till stånd. Därför har vi nu också i en skrivelse till regeringen hemställt att regeringen genom bostadsdepartementet och industridepartementet bl. a. medverkar till att, innan alternativ produktion tillförs regionen, såväl Korsnäs-Marma i nu aktuellt ärende som Stora Kopparberg i sin framtida planering skall vägras tillstånd att enligt ett 136 a § byggnadslagen överföra den inom regionen nu bearbetade virkesråvaran till annan produktionsort. Vi hemställer också att industridepartementet tar initiativ till överläggningar med inom regionen befintliga produktionsföretag

i avsikt att tillföra regionen lämplig förädlingsindustri, i första hand papperstillverkning.

Mot bakgrund av den mycket besvärliga situation som råder på de orter där skogsindustrin dominerar är det viktigt att regeringen förelägger riksdagen ett åtgärdsprogram så att strukturförändringarna klaras på ett socialt acceptabelt sätt men också så att förutsättningar skapas för en gynnsam utveckling på sikt – med andra ord ett åtgärdsprogram för nya jobb.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

I anförandet instämde Stig Alftin (s).

Anf. 76 KARIN FLODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag är litet bekymrad över de bröstoner som kommer från representanten för Gävleborgs län. Vill ni inte få del av det som Bergslagspropositionen innebär, eller vad är det egentligen fråga om? Jag har sagt att vi i utskottet mycket väl känner problemen i Gävleborgs län, jag har sagt att vi betraktar detta som en teknisk fråga, och jag har sagt att vi placerar er bland Bergslagslänen eftersom Hofors och Sandviken i Bergslagspropositionen hänförs till den aktuella regionen. Jag har också tagit del av det förslag om ett utvecklingscentrum i Sandviken som – just beroende på att man i det här sammanhanget räknar er till Bergslagen – kommer från styrelsen för teknisk utveckling. Detta kommer att få, som det står i förslaget, betydelse för hela östra Bergslagen.

Nu frågar jag: Vill ni avstå från dessa delar för att i betänkandet få stå såsom tillhörande Norrland? Vad är det som är praktiskt, vettigt och klokast? Är det inte att ni får dessa möjligheter till utveckling, dvs. i det här läget hänförs till Bergslagen? Jag blir förvånad när jag hör sådana uttryck som att det är sista gången ni vill tillhöra den här regionen. Ni får gärna avstå de slantar som Bergslagspropositionen innebär till de andra kommuner som tillhör Bergslagen. Vi i de kommunerna tar också gärna emot det utvecklingscentrum som skall tillkomma i andra delar av Bergslagen, om ni inte vill tillhöra den här regionen.

Anf. 77 OLLE ÖSTRAND (s) replik:

Herr talman! Det finns ett gammalt ordspråk som säger: "Mycket skall man höra innan öronen faller av." Men, Karin Flodström, vad vi har påpekat är att Gävleborgs län är en del av Norrland. I södra länsdelen ligger Hofors och Sandviken, som är en del av Bergslagen. Det är givet att Hofors och Sandviken, som är en del av Bergslagen, skall ha del av samma åtgärder som föreslås i Bergslagspropositionen och som kommer andra orter i Bergslagen till del. Men det är viktigt att påpeka att Gävleborgs län i övrigt tillhör Norrland, har exakt samma problem som övriga Norrland och är i behov av alla de stödåtgärder som går till de fyra andra Norrlandslänen. Det är det det är fråga om, Karin Flodström, ingenting annat. Därför vill jag uttrycka den

förhoppningen ytterligare en gång att detta är sista gången vi får läsa någonting sådant i arbetsmarknadsutskottets betänkande.

Nr 157

Tisdagen den
29 maj 1984

Regionalpolitiken

Anf. 78 KARIN FLODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag vill bara fråga: På vilket sätt har möjligheterna försämrats i Gävleborgs län genom att denna del har placerats tillsammans med de övriga Bergslagskommunerna i betänkandet?

Anf. 79 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! Det är en mycket intressant debatt som utspelar sig mellan socialdemokrater i kammaren. Apropå ordspråk finns det också ett som heter: "När krubban är tom, bits hästarna." När man inte har någon politik att sätta emot den kapitalistiska utvecklingen blir man osams om vem som skall höra till Bergslagens eller Norrlands stödområden. Det kapitalistiska Sveriges problem är desamma som överallt där kapitalism råder: glesbygdsproblem, urbanisering, arbetslöshet, miljöförstöring, etc.

När det gäller Bergslagen kan man historiskt-ekonomiskt säga att såväl delar av Gävleborg som Norduppland, men också en del av Sörmland, tillhör Bergslagen. Det är en region där man organiserade bergslag för att bryta malmerna och smälta i hyttorna om våren.

Jag skall tala om två motioner, som berörs i reservationer från vpk. Det är dels partimotionen med anledning av Bergslagspropositionen, dels är det en motion om utvecklingen i Västmanland och kravet på en Bergslagsdelegation.

Om Bergslagspropositionen skall jag inte säga så mycket, eftersom huvudtalarna i den arbetsmarknadspolitiska debatten har berört den. Även industriministern har varit inblandad tidigare i dag.

Jag skall däremot säga några ord om ett krav som vi framförde i vår motion med anledning av Bergslagspropositionen. Vi kräver att Surahammars och Hallstahammars kommuner skall räknas in bland dem som borde komma i fråga för stöd med anledning av krisen i Bergslagen. Det kravet ställs inte utifrån något slags definition av vad som är det egentliga Bergslagen. Så långt ner hade vi faktiskt inga gruvor att tala om. Men under senare århundraden utvecklades det ändå en storindustri vid vattenfallen som gör att vi nu dras med i den internationella storkris och i den kapitalismens kris som råder.

Vi tycker att Hallstahammars och Surahammars kommuner borde räknas in när man talar om Bergslagen och om vilka problem som finns där. Nu har inte utskottet gått motionen till mötes genom bifall, men i skrivningen hänvisas till att regeringen har möjlighet att utanför s. k. stödområdesindelning ge regionalpolitiskt stöd till angelägna projekt. Om man skall analysera innebörden i sådana här formuleringar kan man säga att de kan betyda ganska mycket och att de kan betyda ingenting. Regeringen har alltid möjlighet att göra speciella insatser, att vidta speciella åtgärder för att i regionalpolitisk eller industripolitisk mening föra en politik som gynnar de människor som bor i området. Vad som ligger bakom dessa ord, hur mycket verklighet som finns i detta och hur mycket man kan hoppas på regeringen,

vilket utskottet gör, kommer att visa sig ganska snart.

I Hallstahammars kommun är det fråga om en angelägen etablering av en träindustri. Den skall etableras på ett nyöppnat industriområde, och det finns mängder av arbetslösa i vår kommun. Om detta projekt får ett stöd och kommer till stånd, kommer det att vara själva värdemätaren på den politik regeringen föreslår och på det som utskottet skriver.

Jag kan nämna att ungdomsarbetslösheten i Hallstahammars kommun överstiger 12 %, och det är ju rent norrbottniska siffror. När det gäller den allmänna utvecklingen inom Bergslagen och Västmanland skrivs det i Bergslagspropositionen rätt mycket om att regeringen för en politik som innebär utveckling. Men härvidlag måste jag ändå vidhålla vår kritik och peka på de förutsättningar som anges i motionen om Bergslagsdelegationen. Håller man fast vid att man skall försöka få till stånd en ändring av inriktningen inom regionen och utnyttja de möjligheter som finns för att skapa en ny produktion – med utnyttjande av det kunnande, den teknik, de industrier och de arbetande människor som finns på platsen – är det nog mycket litet som kan komma genom den Bergslagsdelegation som nu föreslås.

Vårt förslag har en helt annan inriktning. Bl. a. menar vi att man bör gå till storms mot kapitalets intressen, det kapital som helst endast vill syssla med det mest lönsamma och som utan ansvar lämnar folk och bygder öde.

Enligt min mening bör man tala litet mindre om sin egen förträfflighet när det gäller den förda politiken. Jag konstaterar att de borgerliga och socialdemokraterna övertrumfar varandra i fråga om okvädinsord och fördömanden av den politik som förs. Står man ute bland människorna och ser arbetslösheten öka dag från dag, ser man att problemen kvarstår inom den kapitalistiska ekonomin, och sedan hör borgerliga och socialdemokrater skälla ut varandra för den utveckling som tänkts ske eller tros ske – samtidigt ser man ju att det egentligen inte sker någonting utan allting bara förvärras –, då förstår man att det krävs en helt ny socialistisk politik.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de vpk-reservationer som berör de här frågorna.

Anf. 80 IRÉNE VESTLUND (s):

Herr talman! Vi som lever i en bruksbygd har under många år lärt oss vad orden omstrukturering och rationalisering betyder: oro på arbetsplatsen, ett antal omflyttningar, s. k. naturlig avgång, en tidig pensionering och avflyttning från orten. De sociala problemen ökar och ålderssammansättningen inom kommunerna blir sned. Jag avser ej att ta upp det tabellmaterial som finns att tillgå i utskottets skrivning. Det är föredömligt instruktivt och visar utvecklingen.

Avesta är inget undantag från den här bilden. Strukturen på näringslivet har sedan gammalt varit ensidig, brukstraditionen har inte givit utrymme för en varierad arbetsmarknad. Men även på en bruksort får man lov att ändra på sig och tänka i nya banor.

Vi har positiva erfarenheter av hur man kan vända en utveckling på en liten

ort, nämligen Horndal. Men där hade man förutom ett väl fungerande näringsområde industrilokaler att tillgå. Dessa lokaler hade kvarlämnats av tidigare industri och har efter ombyggnad kunnat användas för nyetableringar. Vi har också lärt oss att etableringar av blygsam omfattning kan vara utvecklingsbara och tillsammans ge rätt många jobb. Men för nyetableringar och utveckling av befintlig industri behövs lokaler.

Konsekvenserna av nuvarande bestämmelser har tagits upp i motion 712 av Yngve Nyquist m. fl. och även i motion 1936 med Ove Karlsson som första namn. Det är angeläget att de i motionerna angivna problemen uppmärksammas, och utskottet hänvisar också till regionalpolitiska utredningens förslag, som avses komma att framläggas i augusti.

Vi har i Avesta, liksom i flera andra kommuner i Bergslagen, sett de negativa konsekvenserna av nuvarande bestämmelser, och jag anser att en förändring som ger möjlighet till stöd för industrilokaler även i centralort är ett riktigt komplement till avsnittet om industriell förnyelse i Bergslagen. Kommunerna måste i dag se till att jobben skapas där folk bor och där det redan finns utbyggd service. Att flytta och investera i nya serviceorter inom en kommun av t. ex. Avestas storlek är varken ekonomiskt försvarbart eller nödvändigt, om förutsättningarna för lokalstöd ändras.

Att södra Dalarna är att anse som *en* arbetsmarknad, har positivt uppmärksammats av utskottet och även de speciella problem som hela Hedemora kommun har med Långshyttans utsatta läge. Därmed har motion 2789 med Yngve Nyquist som första namn tillgodosetts.

De beslut som tagits angående ägarstrukturen inom specialstålsindustrin håller nu på att "översättas" på resp. bruksort. Att förändringarna kommer snabbt är nog alla medvetna om: Det gäller också att de regionalpolitiska insatserna kan matchas mot och med de idéer och förslag som kommunerna tillsammans med företaget har tagit och håller på att ta fram.

Jag talade tidigare om konsekvenserna av utflyttning från en ort. När ungdomarna flyttar, så flyttar också framtiden för kommunen. Länsstyrelserna inom Bergslagslän har genom förslagen i propositionen getts ökade resurser. De resurserna måste användas aktivt så att trenden vänds.

Utbildningsinsatserna gör att ungdomarna stannar kvar, men efter utbildning behövs jobb. I SIND:s uppdrag ligger, efter vad jag kan förstå, åtgärder som är av mer långsiktig karaktär.

De mer akuta problemen måste därför lösas på annat sätt. Men även där anser jag det viktigt att SIND:s kunskaper kan användas för snabbare igångsättning av olika projekt. Företagens ansvar på de olika bruksorterna att medverka till nya etableringar via Bruksinvest har också klart utsagts i överenskommelsen. Det finns alltså, herr talman, flera positiva tillgångar i arbetet om Bergslagskommunernas framtid, men trots det kan det finnas anledning till oro. De snabba förändringarna, som jag tidigare talade om, kan förrycka planeringen inom en kommun.

Igångsättning av projekt tar ganska lång tid, och effekterna syns inte förrän om några år. Det är därför synnerligen viktigt att den kapacitet som finns inom länet kombineras med SIND:s planering och kommunens egen insats.

För att Bergslagen skall kunna leva krävs det samlade insatser. Vi ser i förslaget om särskilda insatser för Bergslagen en kraftfull vilja från vår socialdemokratiska regering att se till att vi får chansen. Vi i södra Dalarna behöver den här chansen, och vi skall förvalta den väl om vi får det stöd som behövs.

Anf. 81 JAN HYTTRING (c):

Herr talman! Som en av motionärerna bakom motion 2040 med Bertil Jonasson som första namn vill jag något kommentera arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 23.

Den negativa befolkningsutvecklingen i Värmland fortsätter tyvärr, och huvudorsaken är givetvis att många värmlänningar saknar arbete. Som jag tidigare sagt här i riksdagen saknar två årskullar ungdomar under 20 år fast arbete. Den här utvecklingen är mycket bra beskriven i betänkandet, och jag behöver därför inte närmare gå in på den.

Bergslagens problem har till stor del blivit hela Värmlands problem. Jag vill här särskilt beröra de förslag som finns att regeringen skulle få disponera 25 milj. kr. för insatser i Bergslagen efter förslag från statens industriverk. Det är nämligen så – som jag upplever det från fältet – att man i utvecklingsfonderna och i berörda kommuner har en mycket god beredskap. Det som gör att man har svårt att göra insatser är bristen på ekonomiska medel. Det är alltså en fördel om man i stället för att reservera 25 miljoner på det här sättet ger dem till utvecklingsfonderna så att de tillsammans med kommunerna kan sätta en hel del planer som finns i verket.

Jag blir också betänksam, herr talman, inför den tendens som detta verkar vara början på. Under åren med icke-socialistiska regeringar fick vi allt större beslutanderätt i länen utan att pengarna var villkorade. Jag tycker att detta förslag innebär ett klart steg tillbaka. Genom sådana här förslag blir det åter allt större detaljstyrning. Många delar min oro för en ökad centralisering.

Såsom värmlänning hälsar jag med tillfredsställelse att utskottets majoritet har beslutat anslå ytterligare 100 milj. kr. till regionala utvecklingsinsatser utöver regeringens förslag. Nu skall regeringen fördela detta ökade anslag. Industriministern sade tidigare i debatten i dag att det inte saknas pengar för länen. Det var bra utvecklingsprojekt som saknades enligt hans uppfattning. Denna industriministerns bild stämmer inte med läget i Värmland. Uppvaktningar har föreslagits för att vi skall få del av ytterligare ekonomiska medel och kunna ta vara på en som jag hoppas positiv vändning i värmländskt näringsliv.

Jag förutsätter nu att den socialdemokratiska regeringen höjer anslagen till Värmland, när riksdagsmajoriteten nu vidgar anslagsramen. Jag hoppas även att de värmländska socialdemokratiska riksdagsledamöterna stödjer utskottsmajoritetens förslag.

Till slut, herr talman, vill jag understryka de krav som centerledamöterna för fram i reservation nr 8. Många flera arbetstillfällen skulle kunna komma till inom turistsektorn genom höjda beloppsgränser för IKS-stöd och avskrivningslån samt för uthyrningsstugor.

Jag yrkar bifall till samtliga centerreservationer och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 82 BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Herr talman! På en konferens om arbetslöshet i fjol höst i Karlstad gjorde en taleskvinna för arbetsmarknadsdepartementet det något häpnadsväckande uttalandet att det skulle vara billigare att ha folk i arbetslöshet än i beredskapsarbete. Ett sådant uttalande väcker naturligtvis förstämning bland de tusentals arbetslösa som vi har i Värmland. Sådana uttalanden är helt visionslösa och vittnar om en total brist på förmåga till samhällsekonomisk analys.

I det mörker som uttalanden av detta slag innebär blir vägen svår till en långsiktig planering för Värmlands utveckling. Detta återspeglas också i arbetsmarknadsutskottets betänkande i den del där man avstyrker vpk:s motion om en utvecklingsplan för Värmland.

Utskottet talar i allmänna ordalag och relativt viljelöst om positiva företeelser, och så kommer man då till högskolans roll. Om högskolan säger man att den kan verka för att stärka landsdelens näringsliv. Ja, visst kan den det. Men det är inte mer än en vecka sedan riksdagen avslag förslag om satsningar inom den tekniska sektorn på bl. a. högskolan i Karlstad. Från vpk:s sida reserverade vi oss till förmån för ytterligare satsningar inom den tekniska sektorn. Vi röstade på vår egen motion och på andra partiers motioner i de delar de överensstämde med vår.

Vad gjorde då övriga motionärer på Värmlandsbanken? Jo, de avstod t. o. m. från att rösta på sina egna förslag. Och nu använder alltså utskottsmajoriteten högskolan såsom en förevändning för att avstyrka förslag om längre syftande arbetsmarknadspolitisk planering för bl. a. Värmlands del.

Låt mig säga till utskottets talesmän och taleskvinnor: Riksdagen avslag i förra veckan ungefär 40 motioner med förslag som syftade till en satsning på de mindre högskolorna. Motionerna hade väckts framför allt ur en regionalpolitisk aspekt. Ta inte dessa motioner, som redan är avslagna, som skäl för att avslå andra motioner – det är ju halvt om halvt vettlöst! Det måste ju vara bekant för utskottets majoritet att motionerna är avslagna.

Herr talman! I min motion 2459 till innevarande riksdag ges en rad exempel på utvecklingsbara projekt som syftar till ett Värmland i arbete och utveckling, inte som nu arbetslöshet och stagnation. Vi kommer aldrig från vpk:s sida att förtrötta i arbetet för rätten till arbete. Vi kommer snarare att utveckla våra regionalpolitiska förslag och ge dem ytterligare konkret innehåll.

Jag skall inte här gå in på varje detalj i våra utvecklingsprojekt. I det rådande läget är det bättre att föra den detaljerade diskussionen om Värmlands framtid i Värmland. Där står man nämligen friare från centralmaktens korridorer och förstår klarare vad den rådande arbetslösheten innebär och vilka krav situationen ställer på en aktiv samhälllig näringspolitik. Denna inställning står i stark kontrast till den ljumma insikt om våra

Nr 157

Tisdagen den
29 maj 1984

Regionalpolitiken

utvecklingsförslag som utskottet ger uttryck för.

Men låt mig ändå helt kort kommentera en punkt i vårt förslag till utvecklingsprogram för Värmland. Det gäller förslaget om en samhällelig satsning med avseende på försörjningen av jordbruksredskap och jordbruks-traktorer.

Det finns redan en tillverkning av jordbrukstraktorer i Arvika. Den sker i ganska blygsam skala men har rönt stort intresse från många olika håll. Vi menar att en samhällelig satsning på denna produktion skapar en rad positiva effekter. En viktig effekt är naturligtvis fler jobb direkt, men den ger också kringeffekter.

I dag kan vi läsa i dagstidningarna att 100 arbetare kan komma att avskedas vid Lesjöfors bruk. Vi menar att en satsning inom produktionen av jordbruksredskap och traktorer ger möjlighet till ökad avsättning för Lesjöfors produktion av fjädrar, och därmed kan ett avsättningsproblem bemästras som skulle innebära att arbetare avskedas.

Herr talman! Det går att skapa ett Värmland i arbete och utveckling, men för det arbetet behöver vi också riksdagens öra litet grand.

Jag yrkar bifall till reservation 35 om ett åtgärdsprogram för Värmlands län.

Till sist, herr talman, vill jag helt kort beröra reservation 31. Den handlar företrädesvis om den svåra situation Storfors befinner sig i. Storfors kommun är nog den kommun som drabbats hårdast på grund av bl. a. förändringar inom den svenska specialstålsindustrin. Både i antal och procent har Storfors kommun drabbats hårt. Mer än halva industrisysselsättningen har försvunnit, och till detta skall läggas eventuella ytterligare neddragningar som följd av samordningen inom tillverkningen av rostfritt stål.

Storfors är i stort behov av särskilda sysselsättningspolitiska åtgärder, och jag vill därför yrka bifall till reservation 31.

Anf. 83 BO FINNKVIST (s) replik:

Herr talman! Jag begärde ordet på grund av att Björn Samuelson yrkade bifall till reservation 31, som an knyter till en motion som har väckts av socialdemokraterna i Värmland där mitt namn står först. En ungefär likalydande motion, som tar upp samma problematik, finns från Västmanland med K.-G. Mathsson som första namn.

I den motion som skrivits från vårt håll anförs Storfors som ett exempel. Vi har också nämnt Storfors tillsammans med andra bruksorter.

Den vändning som denna fråga kan få enligt reservationen kan tyvärr innebära att orter ställs mot orter. Den prioriteringen är inte jag beredd att tillstyrka i dag.

Mot bakgrund av vad som skedde i går tror jag inte det går ens i Värmland att omedelbart göra denna prioritering. Det sker saker och ting så pass fort att sådana frågor måste stå öppna.

Vår avsikt har varit att åtgärderna skall sättas in där de är mest nödvändiga. Storfors är den ort som absolut ligger bland de främsta och i dag kanske t. o. m. är främst. Men denna prioritering kan nog skadas av att

reservationen tillstyrks.

Jag vill därmed yrka bifall till hemställen i arbetsmarknadsutskottets betänkande 23.

Nr 157

Tisdagen den
29 maj 1984

Anf. 84 BJÖRN SAMUELSON (vpk) replik:

Herr talman! Att reservationen kan tolkas så som Bo Finnkvist hävdar måste nog innebära att han läser den som en viss potentat läser Bibeln.

Orter ställs mot orter, säger Bo Finnkvist. Han säger att med den snabba förändring som sker i Värmland är han inte beredd att biträda sin egen motion längre.

Det hade varit klargörande om Bo Finnkvist redan när han skrev motionen under den allmänna motionstiden och fick den refererad i länspressen hade gjort samma kommentarer som han gör i dag.

Regionalpolitiken

Anf. 85 BO FINNKVIST (s) replik:

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten mycket. Motionen refererades såvitt jag vet i sin helhet i länspressen, och i yrkandet står Storfors och andra orter nämnda. Det jag menade med att det hänt saker i Värmland är att i dag är Lesjöfors på ett annat sätt aktuellt, tyvärr, än det var för någon månad sedan.

Anf. 86 PER ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! I det nu förevarande betänkandet från arbetsmarknadsutskottet, som ju behandlar regionalpolitiken, besvaras min motion nr 1092 till innevarande riksmöte. I den föreslås ändringar i stödområdesindelningen och förenklingar i reglerna för det regionalpolitiska stödet. Utskottet avstyrker bifall till motionen men yrkandena följs upp i reservation nr 25 mom. nr 54.

Jag vill först påminna om att Bergslagsområdet är och kommer att bli ett område i landet med stora omställningsproblem och ett område med vikande sysselsättning. Det rymmer också s.k. bruksorter, som Hällefors och Degerfors i Örebro län, som i extrem grad är beroende av en enda industri, och där resp. orter står och faller med dessa industrier. Vad som behövs i Bergslagen, och sålunda också behövs i de norra och västra delarna av Örebro län, är ett mera differentierat näringsliv och en plan för stabilisering och utveckling av de basnäringar som redan finns. Den strukturplan för specialstålsindustrin som man här förhandlat fram är i dessa stycken helt otillräcklig. Den planen säkrar inte sysselsättningen i framtiden annat än möjligen för en del av dem som nu är sysselsatta i berörda basindustrier. Nedläggningshotet för bl. a. den metallurgiska verksamheten på vissa orter ligger kvar.

Jag hör inte till dem som tror att det regionalpolitiska stöd som kan utgå inom stödområdena kan lösa de regionalpolitiska problemen, men jag anser att stödet i vad gäller etablering av mindre företag ändå kan ha viss betydelse och underlätta för utsatta kommuner att dra till sig åtminstone någon ny sysselsättning. Nu svarar utskottet att stödområdesindelningen och systemet

med stödområden är föremål för utredning och att det snart kommer ett utredningsförslag. Därför föranleder motionens förslag ingen åtgärd. För min del vill jag framhålla att min erfarenhet är att det kommer att ta tid innan något nytt kommer ut av en utredning – och under tiden fungerar det bestående systemet. Därför menar jag att hinder inte skall möta att göra vissa ändringar i stödområdesindelningen redan nu.

Vad sedan gäller mitt andra yrkande, att riksdagen hos regeringen skall begära sådana ändringar i regelsystemet för lokaliseringsstödet att detta kan handläggas på ett snabbt och smidigt sätt, så är jag medveten om att det kan komma förslag från utredningen som kan leda i den riktning som motionen kräver. Jag anser det vara synnerligen angeläget att så kommer att ske.

Slutligen: Även om vi just nu upplever en konjunktur som är bättre än under de senast gångna åren, så är behovet av etablering av nya sysselsättningstillfällen i de norra och västra delarna av Örebro län så angeläget att ändringar i stödområdesindelningen bör göras redan nu. Dessa ändringar innebär att Ljusnarsbergs och Hällefors kommuner samt Guldsmedshyttans och Ramsbergs församlingar i Lindesbergs kommun överförs från stödområde C till stödområde B. Vidare föreslås att Karlskoga och Degerfors kommuner inplaceras i stödområde C, där de ur vissa synpunkter redan finns. De har inte blivit formellt inplacerade – och vi anser alltså att det bör ske.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag för min del också bifall till reservation nr 25, av Lars-Ove Hagberg, vid arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 23.

Anf. 87 THURE JADESTIG (s):

Herr talman! I början av 1970-talet myntade dåvarande AMS-chefen uttrycket att Västmanland är länet utan problem. Vi protesterade och näringslivsutvecklingen har ju givit oss rätt.

Västmanland är det län i landet som har den största sysselsättningsgraden inom tillverkningsindustrin. Vårt näringsliv är beroende av den internationella konjunkturen – vid nedgång drabbas sålunda vårt län hårdare än andra.

Vår industri domineras av verkstads-, skogs-, stål- och järnindustrin. Vår industri är en del av Bergslagens. Våra bruksorter har ett ensidigt näringsliv, som sålunda är mycket känsligt näringspolitiskt. Frågan är om inte Bergslagen har drabbats hårdare än andra regioner just beroende på att våra basnäringar genomgår en omstrukturering. Låt mig bara nämna några orter inom Västmanlands län – ni känner igen dem via massmediarubriker: Skinnskatteberg, Riddarhyttan, Norberg, Fagersta, Hallstahammar och Surahammar. I viss omfattning har också Köpingsregionen berörts. Industrins omstrukturering har inneburit nedläggning av Spännarhyttan i Norberg, metallurgin i Surahammar och järnbruket i Hallstahammar. Bara dessa tre enheter innebär en nedbantning av sysselsättningen i berörda kommuner på över 1 000 personer. Konsekvenserna är naturligtvis ännu mera negativa, ty när en industrisektor av denna storlek försvinner så medför det draghjälp till andra problem. Detta gäller t.ex. Hallstahammar. Järnverket, som

tillkom på 1600-talet, omfattade när det nedlades 550 anställda. I dag sysselsätts endast 75 personer. Ser man på situationen under en femårsperiod, menar man att denna ort har förlorat 2 000 arbetstillfällen, de flesta inom metall- och verkstadsindustrin.

Om jag nämner ytterligare orter som Skinnskatteberg, och att vi fortfarande inte vet vad som blir slutresultatet i Fagersta, så tror jag att minnesbilden av vårt läns problem står fullt klar för riksdagens ledamöter. Vår situation är dramatisk. I dag kan bilden kanske synas litet ljusare, men trots allt måste vi sätta stora frågetecken inför morgondagen, och jag skall öppet säga att vi är mycket oroliga för det.

För att ytterligare komplettera bilden kan jag säga att länets befolkning sedan 1975 har minskat med 3 000 personer. Utflyttningen har kraftigt överstigit inflyttningen. Nettoförlusterna berör drygt 5 000 personer. Få län kan redovisa så dystra siffror. Situationen i länet har också medfört att länsstyrelsen har ställt upp vissa regionalpolitiska krav, nämligen

- att Fagerstaregionen inplaceras i stödområde B, samt
- att Hallstahammar och Surahammar placeras i stödområde C.

I vår länsmotion – som också berörs i detta betänkande – noterar vi följande: "Trots omfattande näringspolitiska insatser på kommunal och regional nivå fortsätter den negativa utvecklingen i Västmanland. Detta motiverar nu särskilda statliga insatser för att vända utvecklingen i länet. Detta gäller främst bruksorterna."

Regeringens proposition 1983/84:157, som berör strukturförändringarna inom specialstålsindustrin och dess inriktning, omfattar också de särskilda åtgärderna för att stödja Bergslagen.

Vi är mycket glada över detta initiativ. Med anledning av denna proposition har vi i en motion hävdade att bruksorterna Hallstahammar och Surahammar också uppfyller de kriterier som legat till grund för att avgränsa det område i Bergslagen som regeringsförslaget omfattar för långsiktiga åtgärder för främst industriell förnyelse i Bergslagen.

I alla näringsgeografiska läroböcker som jag kommit över återfinns bruksorterna utefter Kolbäckensån i Bergslagsområdet – må vara att området också gränsar till Mälarenregionen. Hallstahammar och Surahammar är en del av järnbärande landet. Dess industriella struktur har präglats av industrialisering, och den under senare år djupgående krissituationen har hårt drabbat orterna. I dag har man i debatten trätt om var gränserna skall dras, men ingen kan ifrågasätta att denna del av Västmanlands län tillhör Bergslagen. Den regionalpolitiska bedömning som industriministern gör i propositionen – på s. 19 – utgör ju inget hinder, utan de namngivna orterna bör mycket väl kunna införas bland de i propositionen angivna Bergslagskommunerna.

Jag är medveten om industriministerns kunskap om kommunernas situation, och arbetsmarknadsutskottet har i sin skrivning också noterat situationen. Sålunda är jag inte så orolig för de bedömningar som görs inom industridepartementet. Däremot har jag en viss erfarenhet av att andra statliga organ, som ofta räknas som tunga remissinstanser, ser mera begränsat och mera bokstavligt på innebörden av bidragsområden, och

dessas tolkningar av propositionen är inte alltid så praktiska.

Tar man del av industriministerns tankegångar ser man att det finns ett mera flexibelt tankesätt. Arbetsmarknadsutskottet skjuter in sig på dessa motiveringar, man har en mera positiv syn och tolkar stödformerna mera öppet. Det är i och för sig glädjande för de hårt prövade bruksorterna.

Jag instämmer med Hans Petersson i Hallstahammar, som nämnde att regeringskansliet inom kort får ett ärende till prövning. Det gäller en industrilokalisering – ett bra utvecklingsprojekt inom trävaruindustrisektorn – som skulle innebära en mycket positiv utveckling för Hallstahammar. Det ärendet visar hur centralt det är att vi har möjlighet att driva en selektiv industristödspolitik. Utan samhällets medverkan skulle en nyetablering av denna art icke kunna ske.

Anf. 88 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag tänkte inte alls prata regionalpolitik eller tala om någon specifik region eller ort i detta anförande. Den motion från vpk som har tagits upp i detta betänkande och som har föranlett reservation 38 är egentligen skriven i säkerhetspolitiskt och försvarspolitiskt syfte och har att göra med den syn på dessa frågor som vpk har företrätt i många år. Vi har länge drivit begreppet "det sårbara samhället" och sagt att det är viktigt för Sverige att bygga upp ett väl fungerande civilt samhälle som är tåligt och som är anpassat till en svår situation som kan inträffa, exempelvis vid beredskap och krig. Vi har i det sammanhanget också tagit upp begreppet levande skärgårdar. Det har i allra högsta grad aktualiserats genom de ubåtskränkningar som under de senaste åren har väckt mycket stort rabalder i vårt land.

Vi har sagt att det bästa som vi kan göra för att förstärka kontrollen och övervakningen utefter våra kuster – som är något av de längsta i Europa – är att vidmakthålla bebyggelse och se till att civila myndigheter typ lotsverket, sjöfartsverket och tullverket kan bibehålla en närvaro på så många platser som möjligt.

Precis som på alla andra områden i det kapitalistiska samhälle vi lever i driver marknadskrafterna här fram en helt annan utveckling – det tunnas ut och skärs ned. Det talas mycket om besparingar och nedskärningar i den offentliga sektorn. Alla de här uppräknade civila statliga myndigheterna hör till den offentliga sektorn. De får vidkännas sänkta anslag, minskad personalstyrka osv. Till dem finns det inga pengar.

Tidigare i dag i huvuddebatten – om man så får säga – med industriministern talades det mycket om 100 miljoner hit eller dit i regionalpolitiskt stöd. Det gjordes en ganska stor affär av 100 miljoner. När det gällde att ge den militära sektorn mer pengar gick det emellertid bra att på ett bräde, till att börja med, anslå 250 miljoner för ubåtsskydd. Sedan gick det ännu mycket lättare för alla partier utom vpk – borgare och socialdemokrater i skön förening – att öka de militära anslagen med 600 miljoner per år för vart och ett av de tre kommande åren räknat i 1983 års penningvärde, vilket betyder att det kanske blir både 700 och 800 miljoner de sista åren. Totalt blir det i alla fall en bit över 2 miljarder.

Till att förbättra förhållandena så att vi får en bofast befolkning i skärgården eller till att öka de civila möjligheterna att hålla i gång lotsplatser och förbättra kustbevakningen finns det emellertid inga pengar. Det är ganska avslöjande, och ynkligt, att det är på detta sätt.

Vi vet alla att vi har mycket dålig kontroll över de miljoner som vi nu pytsar ut till de militära myndigheterna. Jag påpekade i den försvarspolitiska debatten i fredags att det har kommit rapporter från riksrevisionsverket som säger att ingen egentligen vet hur militären använder sina pengar. Till militären är ni ändå med och anslår medel! Men när det gäller att satsa några ynka miljoner i stället för miljarder på regionalpolitiska åtgärder för att hålla en levande skärgård och minska sårbarheten finns det inga pengar.

Det borde bli ett omtänkande på denna punkt. Speciellt borde socialdemokratin hålla sig för god för att i dessa frågor ständigt gå ihop med moderaterna och anslå mer pengar till en militärapparat som blir allt mindre effektiv och som vi har allt mindre nytta av.

Jag vill med detta, herr talman, yrka bifall till reservation 38.

Anf. 89 ANITA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag tänker i mitt anförande belysa situationen i Stockholms län – min hembygd. Stockholms län har 1,8 miljoner invånare, många inflyttade från andra län, en del även från andra länder.

I storstaden bor de rikaste, men även de fattigaste. Det finns i vårt län många familjer som lever under mycket svåra förhållanden. Kontrasterna är helt oacceptabla.

I storstaden blir allting mer uppmärksammat, mer koncentrerat. Storstaden som miljö beskrivs ofta i mörka färger, och många vill endast se det destruktiva och livsfientliga som finns i storstadsmiljön. Verkligheten är dock en annan. Men det är viktigt att det goda och det positiva får bevaras och utvecklas. Detta utgör ett försvar för storstaden.

En politik som särskilt tar till vara dessa värden och utvecklar storstadens kvaliteter, samtidigt som den motverkar otryggheten och orättfärdigheten, är därför i allas intresse. Enligt min mening borde en sådan politik vara av allmänt intresse för hela vårt land. Arbetsmarknaden är hårdare uppdelad här än på många andra håll i landet.

Herr talman! I dagstidningarna har man de senaste månaderna kunnat läsa om situationen på arbetsmarknaden i Stockholmsområdet med allt svartare rubriker. Det här visar en del av den verklighet som präglar Stockholmsområdet – en utveckling som vi inte kan tillåta. Sämst har man det i de södra delarna av vårt län. Stockholms län har regionala obalanser av betydande slag som måste rättas till.

I detta län bor en stor del av landets arbetslösa. I procenttal av befolkningen eller de arbetsföra männen och kvinnorna är det kanske inte så sensationella siffror. Men man måste se litet längre än till de kalla procenttalen, som det så ofta talas om i debatten. Om man tar marssiffrorna finner man att 15 800 personer var arbetslösa, varav 3 650 öppet arbetslösa ungdomar, 2 200 i ungdomslag och 1 000 som utnyttjade rekryteringsstödet.

Vi måste ställa oss frågan, herr talman: Vad händer med Dina och mina barn?

Jag har vid flera tillfällen här i kammaren påpekat att arbetslösa ungdomar far mycket illa i storstäderna, och jag tänker inte sluta att tjata om den saken. Jag vet att oron är mycket stor bland tonårsföräldrar, som har eller väntas få arbetslösa ungdomar. Vad skall hända med mitt barn? säger många. Jag tror inte att någon som inte har upplevt hur det är att söka sitt barn bland missbrukare, leta på gator och torg, kanske på Malmskillnadsgatan, vet vad det innebär och hur det känns.

Herr talman! Arbetslösa ungdomar utsätts för stora påfrestningar, inte minst när det gäller knarket – något som vi alla är bekymrade över. Storstäderna är hårdast drabbade på den punkten, vilket alla i riksdagen måste ta sitt ansvar för och vidta åtgärder mot.

Det får inte vara så att vi bildligt talat driver våra ungdomar i fördärvet på grund av att de utgör en mindre andel i procent räknat av arbetskraften och att det saknas meningsfull sysselsättning för dem. Detta är en hjärtefråga, som vi alla måste ta allvarligt på.

I de södra länsdelarna finns de fattigaste kommunerna, där kommunalråden verkligen fått kämpa för att hålla sina budgetar inom rimliga gränser, medan man i vissa kommuner planerar skattesänkningar, t. ex. i Danderyd, där skatten redan är låg, t. o. m. lägst i landet.

Här finns också en större andel invandrare än i övriga delar av landet. De har en mycket svagare ställning på arbetsmarknaden än andra och får jobben med de sämsta arbetsförhållandena och lönerna.

Låt mig ta Botkyrka som exempel. Där finns det 24 % utländska medborgare, men i arbetslöshetsstatistiken utgör de 52 % av kvarstående arbetslösa för omedelbar placering. Det kan inte vara rimligt att en enda kommun med 100 nationaliteter och 56 olika hemspråk skall klara av alla problemen utan hjälp utifrån.

År 1968 hade vi 6,6 % utländska medborgare, och 1981 var de 10 %, då hela riket i genomsnitt hade 5 %. Alltså har vårt län tagit emot en större andel invandrare än övriga landet.

Detta medför att det blir svårt att på ett bra sätt ta hand om invandrarna, ordna bostäder, svenskundervisning, social service och inte minst skaffa fram arbetstillfällen. I dag har vi omkring 4 000 arbetslösa invandrare.

Jag tror, herr talman, att det kommer att bli nödvändigt med ett särskilt sysselsättnings- och utbildningsprogram för våra invandrare.

Vi behöver hjälp! Den situation vi har i dag med arbetslöshet och utslagning är en frukt av marknadskrafternas härjningar som ger en bitter eftersmak.

Vi behöver en effektiv skatteutjämning, där hänsyn tas till de olika kommunernas befolkningsstruktur och ekonomi. Ingen kan vara betjänt av en ojämn utveckling inom Stockholmsregionen. Vårt förslag innebär en stor satsning på de södra delarna av Stockholmsområdet, där vi också har de största problemen.

Herr talman! Till sist: Vi vet att det finns stora sysselsättningsproblem i

Norrlandslänen och i andra län, men för den skull får man inte glömma andra krisområden med mycket stora befolkningskoncentrationer.

I detta anförande instämde Lennart Andersson, Berit Bölander, Monica Andersson, Margareta Persson och Aina Westin (alla s).

Nr 157

Tisdagen den
29 maj 1984

Regionalpolitiken

Anf. 90 LARS ANDERSSON (s):

Herr talman! I motion 1955 redogör vi socialdemokrater på Sörmlandsbänken för sysselsättningsproblemen i Sörmlands län och för vilka åtgärder vi anser behöver vidtas för att förbättra sysselsättningsläget. Även om rapporterna från länsarbetsnämnden den senaste tiden visat på klara förbättringar, kvarstår de strukturella problemen i näringslivet i Sörmland. Krisbranscherna järn-, stål- och tekoindustrierna har haft som följd en ogynnsam utveckling både för befolkningstillväxten och för sysselsättningen. Hårdast drabbad i länet är Eskilstuna kommun.

Eskilstuna kommun är starkt präglad av en verkstadsindustri som i stor utsträckning är fjärrstyrd via ägarinflytande och koncernledning på andra håll i landet. Jämför man Eskilstuna med övriga hårt drabbade kommuner i det mellansvenska industribältet, de s. k. Bergslagskommunerna, finner man att Eskilstuna har en likartad struktur och en likartad negativ utveckling. Låt mig ta några exempel!

Eskilstuna har en hög andel industrissysselsatta – år 1980 ca 35 %, mot 26 % i riket som helhet.

Eskilstuna har en vikande industrissysselsättning, där arbetstillfällena reducerades med 3 000 under åren 1975–1980, vilket är en minskning med ca 16 %.

Eskilstuna hade under åren 1978–1983 en befolkningsminskning på i genomsnitt 0,5 % per år.

Eskilstuna har f. n. en öppen arbetslöshet på 4,3 %.

När det gäller antalet statsanställda per 1 000 invånare ligger Eskilstuna lågt – 37,7 mot jämförbara kommuner som Karlstad med 60, Örebro med 63 och Västerås med 49.

I flera tidigare motioner har vi påpekat att Eskilstuna, sett utifrån de strukturella problemen, borde betraktas som en Bergslagskommun. Det är därför välkommet när industriministern i den s. k. Bergslagspropositionen, där det föreslås vissa regionalpolitiska insatser för Bergslagsområdet, också räknar in Eskilstuna. Industriministern säger i propositionen att vissa insatser kan behöva göras även i Torshälla i Eskilstuna kommun beroende dels på att sysselsättningen vid Nyby Bruk minskat kraftigt, dels på att industrin i övrigt i kommunen genomgått stora förändringar.

I arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 23 pekas just på att regeringen räknar med att vissa insatser kan behöva göras i Eskilstuna. Utskottet anför dock att utskottet, med tanke på att två utvecklingsbolag bildats i länet och på att länsstyrelsen tagit fram ett industriprogram, med viss tillförsikt ser positivt på länets fortsatta utveckling.

Jag tolkar detta så, herr talman, att utskottet menar att inga ytterligare

statliga insatser behöver göras f. n. Det är, som jag tidigare sagt, inget tvivel om att det under det senaste året skett positiva förändringar för länet som helhet. Likafullt är jag övertygad om att det för Eskilstunas vidkommande och för delar av det övriga Sörmland behövs ytterligare statliga insatser.

Av de kommuner som skall få del av Bergslagsstödet är det förutom Eskilstuna bara en som inte är utpekad som särskild strukturomvandlingskommun och inplacerad i ett stödområde. Jag är helt på det klara med att förändringar av stödområdesindelningen normalt sett inte bör göras förrän arbetet i den regionalpolitiska utredningen färdigställts. Likafullt bör, med tanke på de regionalpolitiska problemen med en vikande industrisysselsättning och med en fortsatt vikande folkmängd, ytterligare statliga åtgärder snarast sättas in i Eskilstunaområdet. Eskilstuna bör betraktas som en strukturomvandlingskommun till vilken kan utgå lokaliseringsbidrag för investeringar i näringslivet. Samma uppfattning har också länsstyrelsen i Sörmlands län. Detta är en nödvändig del av en mängd insatser som måste göras för att bryta den negativa utvecklingen i Eskilstuna och i norra Sörmland.

Anf. 91 GUNHILD BOLANDER (c):

Herr talman! I arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 23 redovisas under rubriken "Utvecklingsproblem i landsdelar och län" behandlingen av ett antal motioner, varav jag tänker något kommentera motion nr 1321, vilken jag väckt under allmänna motionstiden.

Under 1960-talet skedde, tack vare de regionalpolitiska satsningar som gjordes, en mycket kraftig utveckling av näringslivet i landet, dock med ett undantag, nämligen Gotland, där i stället mycket avvecklades. 1970-talet – i synnerhet den senare delen – medförde en vändning till det bättre, dels genom att Gotland till vissa delar fick åtnjuta stödområdets förmåner, dels genom att villkoren för jordbruket förbättrades. Detta sista är av avgörande betydelse för Gotland. Regeringsskiftet 1982 medförde tyvärr ett brott i den positiva trenden för Gotland.

Redan i fjolårets budgetproposition skisserade industriministern en framtidsbild, där endast de tre storstadslänen samt Uppsala, Hallands och Kristianstads län kan räkna med folkökning under 1980-talet. Dessa län skall öka sin folkmängd med 80 000 människor under en period då landets totala folkmängd beräknas öka med endast 40 000 människor. Det måste då betyda att övriga län får avstå en betydande del av sin nuvarande befolkning.

Det sades också rakt ut att den stabilitet som präglade glesbygdslänens befolkningsutveckling under 1970-talet inte kommer att kunna bibehållas. Arbetsmarknadsministern framhöll samtidigt att människorna måste acceptera en betydligt ökad pendling i framtiden, om arbetslösheten skall kunna pressas ned.

Även om formuleringarna i årets budgetproposition inte var lika klara, finns det ingenting som tyder på att regeringen ändrat uppfattning om politikens inriktning. Den förändrade syn på svensk jordbrukspolitik som regeringen på olika sätt har givit uttryck för ökar tvärtom vår oro för

Gotlands vidkommande, i all synnerhet som vi väl känner till den från tidigare socialdemokratiska regeringars politik.

När den dåvarande socialdemokratiska regeringen lade fram sina befolkningsramar i början av 1970-talet framgick det att man var beredd att låta Gotlands befolkning minska till 52 000 personer fram till 1980. Dess bättre kom det att blåsa andra vindar i politiken under 1970-talet, och Gotland har i dag nära 56 000 innevånare i stället för de 52 000 socialdemokraterna kunde acceptera. Det krävs ingen livligare fantasi för att föreställa sig vad som skulle ha blivit följderna av den samhällsutveckling som socialdemokraterna då stod för.

Det är naturligtvis utbyggnaden inom den offentliga sektorn som bidragit till den förhållandevis gynnsamma utveckling som förevarit. Det är också på denna utveckling man byggt de i utskottet redovisade prognoser där man förutskickar en fortsatt positiv utveckling för Gotland och får situationen för vårt län att framstå som i det närmaste bekymmersfri. Jag menar dock att detta är att invagga människor i en tro som inte blir verklighet. Den faktiska utvecklingen kommer att bli en helt annan, och det finns skäl att i dag försöka se verkligheten som den är.

Länsstyrelsen i Gotlands län framhåller i sin Länsrapport 1983 att "det föreligger ett stort behov av kraftfulla och samlade regionalpolitiska satsningar på Gotland. Näringslivsutvecklingen under perioden fram till 1990 innebär, enligt framtagna prognoser, stagnation eller nedgång inom de flesta näringsgrenar. Med hänsyn till beräknad befolknings- och sysselsättningsutveckling torde bristen på arbetstillfällen 1990 bli ca 2 000. Bristen redan i dag är 1 500. Den begränsade regionala arbetsmarknaden i kombination med den begränsade industrisektorn förstärker ytterligare problemen på arbetsmarknaden."

Denna beskrivning från länsstyrelsens sida visar att dagens förhållandevis gynnsamma befolkningssituation snabbt kan förbytas i sin motsats. Arbetsmarknadsministrarnas rekommendation om att öka rörligheten genom pendling är inte tillämplig för vår del. I varje fall på sikt är ett arbete utanför Gotland liktydigt med avflyttning från länet.

Därför är positiva regionalpolitiska åtgärder en absolut nödvändighet om regionen skall kunna behålla sitt invånarantal.

Mot den bakgrunden var det olyckligt att riksdagen inte följde de båda gotländska riksdagsmännens förslag om att dela Gotland i två områden när den nuvarande stödområdesindelningen beslöts våren 1982. Nu ligger hela länet i det lägst prioriterade området, och den placeringen kan godtas vad gäller det mellersta arbetsmarknadsområdet, där Visby med sin förhållandevis goda arbetsmarknad bär upp underlaget.

De norra och södra områdena är dock utsatta för en utarmning av människor och sysselsättningstillfällen som gör det nödvändigt att ge dessa områden en bättre stimulans. För att detta skall kunna uppnås krävs att de södra och norra arbetsmarknadsområdena tillförs stödområde B i enlighet med den till motionen fogade kartan. Eftersom stödområdesindelningen ingår i den regionalpolitiska utredningens uppdrag och utskottet av den

anledningen inte tar ställning till motionsförslagen på detta område, avstår jag från att yrka bifall till motionen. Jag vill dock uttala förhoppningen att utredningen noga prövar de i motionen framförda synpunkterna.

Av helt avgörande betydelse för länet blir den framtida jord- och skogsbrukspolitiken. Den hittillsvarande inriktningen, att all brukningsvärd jord skall odlas och att familjejordbruket skall vara den dominerande företagsformen, är ett absolut villkor för att Gotlands näringsliv skall kunna vidmakthållas.

Kravet på att nå balans mellan produktion och konsumtion inom den svenska jordbruksnäringen hävdas ju mycket starkt från regeringshåll, och detta skall uppnås genom produktionsbegränsande åtgärder. Men det får förödande konsekvenser för hela det gotländska samhället, om inte särskilda åtgärder vidtas. Detta framgår klart av den utredning som länsstyrelsen, Gotlands kommun och länets jordbruksorganisationer låtit göra. Den visar att nästan hälften av den yrkesverksamma befolkningen är beroende av att vi även i framtiden har ett jordbruk av minst nuvarande omfattning. Med tanke på att jordbruket är den dominerande näringen och att industrisektorn är liten finns det heller inga möjligheter att i nämnvärd omfattning sysselsätta dem som eventuellt friställs från jordbruket eller dess förädlingsindustrier.

En av jordbrukets viktigaste förädlingsindustrier på Gotland är Roma Sockerbruk. Under det gångna året har i olika sammanhang sockernäringens framtid diskuterats, inte minst i anledning av handelsministerns olyckliga uttalande i Genève förra hösten. Sockerbrukets existens var i mitten av 1960-talet allvarligt hotad, men den gången lyckades vi förhindra en nedläggning genom att vi i en utredning kunde visa på sockerbetsodlingens utomordentligt stora betydelse för det gotländska näringslivet, alltså inte enbart för odlarna.

En statlig garanti skapades också den gången för fortsatt odling och drift. Den verksamheten har om möjligt ännu större betydelse i dag. En garanti för fortsatt odling och förädling är emellertid nödvändig. I ett frågesvar från jordbruksministern i oktober gavs emellertid knappast några garantier utöver vad nuvarande avtal ger. När nu Sockerbolagets verkställande direktör i den gångna veckan gick ut med ett uttalande, att om rationaliseringar skall ske inom koncernen kommer det att vara risk för sockerbruket i Roma, då bidrar detta starkt till att förstärka den oro som finns vad gäller näringens framtid på Gotland.

Herr talman! I annat sammanhang har jag framfört förslag om ett rättvist transportstöd till kommunikationerna mellan Gotland och fastlandet. I morgon kommer vi i denna kammare att diskutera turistnäringens betydelse och möjligheter. Det är andra viktiga inslag i den regionalpolitiska helhetsbild som måste formos för att ge alla dem som vill arbeta och bo på Gotland en möjlighet att få göra detta.

Utskottets rekommendation att Gotlands län och kommun bör använda sig av de förutsättningar för en samlad samhällsplanering som finns på grund av de sammanfallande geografiska områdena är i och för sig tacknämlig. Låt mig bara upplysa om att det är en tingens ordning som tillämpats sedan

kommunens tillkomst år 1970 och som sålunda är väl beprövad vid detta laget.

Herr talman! Med det anförda vill jag alltså främst fästa regionalpolitiska utredningens uppmärksamhet på de orosmoln som finns vid horisonten runt Gotland och som inga gynnsamma prognoser i världen kan få gotlänningarna att bortse ifrån.

Nr 157

Tisdagen den
29 maj 1984

Regionalpolitiken

Anf. 92 NILS BERNDTSON (vpk):

Herr talman! En avgörande brist i den hittills förda regionalpolitiken, oberoende av vilken regering vi haft, är att den som utgångspunkt har en planering på privatkapitalets villkor. Den totala bedömningen av behov och förutsättningar saknas. Därför blir heller inte arbetsmarknadsutskottets uttalande önskan "att den regionalpolitiska medelsarsenalen utformas så att den motverkar tendenser till ökad regional obalans" särskilt mycket att ta på. När utskottet avvisar de olika motionskrav som framförts från skilda delar av landet sker det utan att något perspektiv för regionalpolitiken anges.

Som sammanställning av situationen i olika delar av landet har arbetsmarknadsutskottets betänkande sina förtjänster, bl. a. genom tabellmaterialet. När det däremot gäller ställningstagandet till motionskraven lyser håglösheten igenom. Det blir vissa standardformuleringar om att länsstyrelserna disponerar medel för utvecklingsinsatser osv.

I motion 1905 har jag kortfattat pekat på några särdrag i utvecklingen i Östergötland. Textilindustrin, som länge dominerade sysselsättningen i Norrköping, har nära nog försvunnit, men också andra industrinedläggningar, bl. a. av Goodyears gummifabrik, har skapat stora problem i kommunen. Motala är en annan kommun där arbetstillfällena inom industrin har försvunnit i rask takt, t. ex. genom avvecklingen av Motala Verkstad. Linköpings stora beroende av militär verksamhet utgör ett särskilt problem. Krisen inom stålbranschen och kapitalets strukturförändringar har haft återverkningar i Boxholm, kristendenserna inom skogsindustrin i de södra länsdelarna. Finspång är beroende av energi- och miljömässiga bedömningar, Valdemarsvik har särskilda arbetsmarknadsproblem osv. Detta är inte en fullständig bild av problemen i länet, men den är tillräcklig för att motivera särskilda åtgärder.

I motionen pekas också på den andra sidan av situationen i Östergötland, nämligen de särskilda förutsättningarna för att åstadkomma en positiv utveckling. Universitet, teknisk högskola, regionsjukhus och olika statliga verksamheter är viktiga tillgångar. Det finns goda förutsättningar att för andra och nyttigare ändamål utnyttja den militära flygindustrins resurser i form av forskning, teknik och yrkeskunnande. Resurser finns för att skapa andra verksamheter i länet i stället för dem som försvunnit genom industrinedläggningar. Länet bör också vara intressant för utveckling av ett data- och elektronikcentrum osv.

Statliga insatser behövs för att åstadkomma en positiv utveckling. Staten har i stället dragit sig undan även från tidigare engagemang. Exempel på detta är Datasaab i Linköping och Luxor i Motala.

Det finns en oroande tendens att samhällsinsatserna dels sker på storföretagens villkor, dels begränsas till kampanjer av typ "starta eget". De medvetna insatserna från statsmakternas sida i syfte att tillvarata resurser och att uppnå långsiktig utveckling saknas.

I motion 1905 begärs att riksdagen hos regeringen hemställer om initiativ för utformning av ett åtgärdsprogram för utveckling och sysselsättning i Östergötland på grundval av länets speciella struktur. Vad anser arbetsmarknadsutskottet om ett sådant grepp i regionalpolitiken? Det enda som utskottet anför är att Östergötland enligt regeringens beslut förra året får disponera 2,3 miljoner för regionala aktiviteter! Kravet på statliga insatser för ett utvecklingsprogram kan inte besvaras med ett par miljoner till länet. Det kravet är av kvalitativt annat slag.

Lars-Ove Hagberg har reserverat sig till förmån för motionens krav på statlig medverkan till ett utvecklingsarbete i Östergötland och att ett åtgärdsprogram upprättas. Jag vill, herr talman, yrka bifall till reservation nr 26.

Anf. 93 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! I motionerna 325, 707 och 1925 tar Sivert Carlsson och jag upp de regionalpolitiska problemen i Kalmar län. Jag skall dessutom ta upp motion 872 av samtliga centerledamöter från Småland och Östergötland, som berör de småländska inlandskommunernas speciella problem.

Kalmar län tillhör de län som enligt arbetsmarknadsutskottets statistik över sysselsättningsutvecklingen i länet, som visas i tabell 1 på s. 18, har haft den kraftigaste minskningen av sysselsättningen under 1981-1982. Det är därför ganska naturligt att vi i flera motioner tar upp länets problem i detta sammanhang. Statsmakternas åtgärder för att hjälpa länet i dess ansträngningar att motverka denna negativa trend har inte varit tillräckliga.

Befolkningsminskningen i Kalmar län har accelererat under 1983. Minskningen med 682 personer är den största i Götaland. Länet har tillsammans med Jämtland den äldsta befolkningen i landet. 19,3 % av länets befolkning är över 65 år - riksgenomsnittet är 16,6 %. En fjärdedel bor i glesbygd - det är betydligt över riksgenomsnittet.

Under de senaste två åren har den öppna arbetslösheten ökat med nära 40 % eller med 3 151 personer. Även om en liten förbättring kan skönjas just nu på grund av högkonjunkturen, är f. n. 3 680 personer öppet arbetslösa i länet. 5 300 är föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Det utgör en total arbetslöshet på omkring 9 000 personer.

Länet drabbas trots högkonjunkturen i en rad branscher särskilt hårt av det låga byggandet i landet. F. n. ligger det varsel utlagda på alla de tre småhusfabrikerna i länet, omfattande 200 anställda. Det är en dyster arbetsmarknadssituation.

I motion 325 har vi anvisat en rad åtgärder som borde sättas in. Vi har krävt att riksdagen ger regeringen till känna nödvändigheten av att dessa åtgärder sätts in i Kalmar län.

I motion 707 tar vi upp den statliga sysselsättningen i länet. Kalmar län är

det län som i jämförelse med alla andra har den lägsta andelen statligt anställda. Vi menar att det är en rättvisefråga att de statliga arbetstillfällena fördelas mer rättvist över landet. Alla är med om att på skattsedeln finansiera dessa arbeten, så även skattebetalarna i Kalmar län.

De flesta statliga arbetstillfällena ligger inom samhällets servicesektor, som också bör vara mer rättvist fördelad över landet. Kalmarlänsborna bör ha rätt till samma närhet i fråga om den statliga servicen som andra.

Den statliga sektorn genererar också arbetstillfällen. Fler statliga arbetstillfällen i länet skulle göra arbetsmarknaden lokalt mer differentierad och därmed stabilare.

Arbetsmarknadsutskottet hänvisar på s. 39 till den prioriteringsordning som skall gälla vid fortsatt omlokalisering och decentralisering av statlig verksamhet. Den prioriteringsordningen antog riksdagen senast i anslutning till 1982 års regionalpolitiska beslut. I den prioriteringen ligger Kalmar län högt, det skall villigt erkännas. Det är bra! Men den prioriteringen har gällt länge nu. Redan långt dessförinnan gjordes uttalanden om att Kalmar län står i tur att få statliga arbetstillfällen. Men ännu har ingenting hänt, inte en antydning! Sedan 1982 har beslut i denna kammare kunnat fattas om utlokaliseringar av verksamhet, men det har inte skett. Statens energiverk t. ex. blev kvar i Stockholm. Andra exempel kan också tas fram. Det är dags att statsmakterna nu lever upp till innebörden i det regionalpolitiska beslutet från 1982 vad beträffar Kalmar län. Vi nöjer oss inte med ord. Nu måste det bli handling!

I motion 1925 tar vi upp ökat behov av regionalpolitiskt stöd till Kalmar län. Här noterar jag med tillfredsställelse att det i utskottet – jag hoppas att det också lyckas i kammaren – gått att samla en majoritet för en höjning av det regionalpolitiska stödet i förhållande till vad regeringen har föreslagit. Detta skulle rimligen också innebära en ökning av stödet till Kalmar län. Jag förutsätter att regeringen vid fördelningen av anslagen för regionala utvecklingsinsatser beaktar vad vi har framfört i motionerna.

Detsamma gäller motion 872. I den motionen tar samtliga centerledamöter från Smålandslänen och Östergötland upp de speciella problem som finns i glesbygdskommunerna runt det småländska höglandet. Området är geografiskt sammanhängande och har likartade problem. Det omfattar kranskommuner i fyra län. Man kan fråga sig: Vad har regeringen och socialdemokraterna egentligen emot de småländska inlandskommunerna? Varför lägger man inte fram en särskild småländsk höglandsproposition, då man ju lägger fram en Bergslagsproposition? Utvecklingen och strukturen i de småländska inlandskommunerna motiverar faktiskt detta. Där har t. ex. avfolkningen från landsbygden varit särskilt markant, bland de kraftigaste minskningarna i landet under de senaste 25 åren. Över 37 000 människor har flyttat sedan 1960. Näringslivsstrukturen är besvärande, servicegraden låg, sysselsättningen ständigt vikande, kommunikationerna eftersatta och mycket annat, medan grundförutsättningarna för en positivare utveckling egentligen är mycket goda.

Nu ser det emellertid ut som om det här området faktiskt skall bli hjälpt

utan någon särskild proposition. I vår motion har vi föreslagit att 20 milj. kr. ur årets budget avsätts till särskilda regionalpolitiska utvecklingsinsatser i det berörda området. Vi har också anvisat en rad åtgärder.

Utskottsmajoriteten föreslår att 100 milj. kr. avsätts utöver regeringens förslag. Det kanske kan bli den "kick" som vänder utvecklingen i de småländska inlandskommunerna i positiv riktning.

Jag vill tacka utskottsmajoriteten för en positiv behandling av motionen och har självfallet inget annat yrkande på den här punkten än bifall till utskottsmajoritetens förslag. Jag yrkar samtidigt avslag på den socialdemokratiska reservationen nr 16, där reservanterna envisas med att motarbeta de svaga regionerna här i landet. Det är beklagligt!

Jag yrkar vidare, herr talman, bifall till samtliga centerreservationer och i övriga delar bifall till vad utskottet anför.

Anf. 94 YVONNE SANDBERG-FRIES (s):

Herr talman! I arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 23 behandlas bl. a. ett antal motioner som rör förhållandena i Blekinge län.

Det torde vid det här laget vara väl känt för kammarens ledamöter att Blekinge är ett län som sedan mitten av 1970-talet brottats med betydande arbetsmarknadsproblem – problem som varit så allvarliga att länet, som det enda i landet, under nu åtta år i följd drabbats av en kraftig befolkningsminskning. Hårdast drabbad har Olofströms kommun varit med en minskning av invånarantalet med drygt 11 % sedan 1975.

Orsaken till denna utveckling är främst att söka i den dominerande ställning som industrisektorn har för sysselsättningen i länet. Nära 40 % av den totala sysselsättningen återfinns inom denna sektor. Svårigheter för industrin i kombination med långtgående strukturförändringar fick utomordentligt svåra konsekvenser för arbetsmarknaden i länet, med en arbetslöshet högt över riksgenomsnittet.

I ett högt industrialiserat län som Blekinge märks nu positiva effekter av den socialdemokratiska regeringens ekonomiska politik. Antalet arbetstillfällen inom industrin ökar, och det finns en uttalad optimism inom stora delar av det blekingska näringslivet. Det regionalpolitiska stöd som främst riktats till Olofströms kommun men som även kommit andra delar av länet till del har utgjort ett positivt bidrag till denna utveckling. De arbetsmarknadspolitiska resurser som tillförts länet har legat på en hög nivå.

Men trots dessa mycket glädjande tendenser finns fortfarande anledning till stor oro. Arbetslösheten i länet är fortfarande hög – alltför hög – och det finns anledning att befara att den, trots den goda utvecklingen inom industrin, inte kommer att kunna pressas ned i tillräcklig omfattning.

Neddragningarna inom försvarssektorn kommer att drabba främst Karlskrona kommun hårt, men även Ronneby kommun berörs i det här fallet.

I Karlskrona svarar försvaret och försvarsmaterielindustrin för hela 12 % av den totala sysselsättningen, en siffra som berättar om ett stort beroende av denna sektor.

Kommunen har genom åren också hårt fått känna av detta beroende och

vilka konsekvenser det kan få. Mellan 1960 och 1980 har antalet försvarssystemsatta minskat med ca 2 000. Under 1980-talet har redan ett stort antal arbetstillfällen försvunnit, och med de nya nedskärningar som kan väntas beräknas under detta decennium ca 1 100 arbetstillfällen försvinna inom försvarssektorn. Det motsvarar en nedläggningstakt av ett regemente vart tredje eller fjärde år.

Också de regionaliseringar som har skett inom statlig förvaltning har i allt väsentligt utfallit till länets nackdel. Länsstyrelsen räknar i sina prognoser med en fortsatt befolkningsminskning under 1980-talet.

Arbetsmarknadsutskottet visar i sitt betänkande förståelse för de krav som vi har fört fram i våra motioner. Beträffande vårt krav på en förlängning av det regionalpolitiska stödet säger utskottet att problemen på arbetsmarknaden i Olofströms kommun motiverar att stödet bör utgå även nästa år på samma sätt som i år. Utskottet utgår också från att "länet i sin helhet mot bakgrund av problemens omfattning behandlats generöst när frågor uppkommer om regionalpolitiskt stöd till välgrundade projekt".

Även våra krav på lokalisering av statlig verksamhet till Blekinge möter förståelse. Utskottet erinrar om den prioritering som riksdagen tidigare har beslutat om och som innebär att bl. a. sydöstra Sverige tillhör de prioriterade delarna av landet.

Jag vill i detta sammanhang säga att det finns konkreta, väl bearbetade och genomtänkta förslag, framförda av länets myndigheter och kommuner, som skulle kunna få stor betydelse för länets framtida utveckling. När riksdagen nu står i begrepp att slå fast att sydöstra Sverige tillhör de områden som skall prioriteras vid statliga lokaliseringar, vill jag bara konstatera att det är hög tid att dessa riksdagens upprepade uttalanden leder över från välvilliga ord till praktisk handling.

Herr talman! Jag yrkar bifall till arbetsmarknadsutskottets hemställan i här berörda delar.

I detta anförande instämde Christer Skoog och Mats Olsson (båda s).

Anf. 95 SIGVARD PERSSON (c):

Herr talman! Det finns utan tvivel en regional obalans av tidigare form, dvs. en obalans mellan norra och södra Sverige och mellan landsbygd och tätorter. Men efter hand som genomgripande strukturförändringar har drabbat flera av vårt lands tidigare basnäringar har även län och regioner som tidigare betraktades som överhettade fått stora sysselsättningsproblem. Hit hör inte minst Malmöhus län.

Enligt den senaste arbetsmarknadsstatistiken för Malmöhus län, som gäller april månad, kan vi utläsa följande siffror för de mest drabbade kommunerna i Skåne. Uppgifterna gäller vid månadens slut kvarstående arbetssökande utan arbete, aktuella för omedelbar placering, i förhållande till arbetskraften.

Andelen arbetslösa vid månadens slut var i Malmö 5,8 %, i Landskrona 5,6 %, i Trelleborg 4,8 % i Ystad 4,7 % och i Helsingborg 4,5 %. Medeltalet

för länet var 4,0 % och för hela riket 3,3 %.

När det gäller ungdomar under 25 år leder Trelleborg med 8,9 %. Sedan följer Ystad med 8,3 % samt Malmö och Helsingborg med 7,2 %. Medeltalet för länet var 6 % och för hela riket 5,1 %.

När det gäller placeringar i beredskapsarbete ligger de orter som jag har nämnt på ungefär 2 %, något över länets medeltal, som i sin tur ligger över medeltalet för riket. Belysande för situationen i Malmö är att det finns 13 arbetslösa per ledig plats. Det är det dubbla mot länet i genomsnitt och mer än tre gånger medeltalet för hela riket.

Till detta skall läggas vad beträffar Landskrona att andelen arbetslösa över 54 år är så hög som 13,3 %, en direkt effekt av varvsnedläggelsen. Motsvarande siffra för länet är 6,3 % och för hela riket 5,5.

Det mest oroande i denna statistik är det höga procenttalet för arbetslösa ungdomar under 25 år, trots att alla de som nu har arbete i ungdomslag inte räknas in i denna siffra. Ungdomslagen har utan tvivel haft en positiv effekt på kort sikt, men vi måste alla ställa frågan: Vad kommer att hända alla dessa ungdomar när de uppnår 20-årsåldern? Är det då beredskapsarbete som väntar för dem som inte lyckats få fast fot i det reguljära arbetslivet? Detta är en allvarlig fråga.

Det är därför med tillfredsställelse vi från centern konstaterar att vårt krav på ungdomslag även i det privata näringslivet – som ju faktiskt slogs fast i kompromissöverenskommelsen – nu efter en trepartimotion från c, m och fp, som tillstyrks av ett enigt utskott, ytterligare kommer att slås fast i lagtext. Jag tror att det är i det privata näringslivet dessa ungdomar kommer att få lättast att få fast fot i mera varaktiga anställningar.

Under allmänna motionstiden väckte vi fyra centerledamöter från Malmöhus län – med Stig Josefson som första namn – en motion, nr 2392, angående arbetsmarknadssituationen i länet. Motionen behandlas i arbetsmarknadsutskottets betänkande 23, och utöver vad jag redan anfört vill jag göra ytterligare några kommentarer.

Utskottet konstaterar – liksom vi motionärer – att Skåne under senare år haft problem med att upprätthålla sysselsättningen och att detta framför allt gällt kommuner där företagen drabbats av strukturförändringar inom varvs- och tekosektorerna.

I Malmö är faran ingalunda över när det gäller Kockums varv. Uppenbarligen föreligger det stor risk för ytterligare neddragningar i den mycket kärva konjunktursituation som alljämt råder för den internationella varvsmarknaden. Därför behövs det för Malmös del kraftfulla åtgärder för att möta en sådan situation. När det gäller offentlig verksamhet inom administration och forskning bör Malmös ställning stärkas, inte minst efter beslutet om avveckling av tandläkarhögskolan.

Som positiva faktorer för länets näringsliv nämner utskottet bildandet av Landskrona Finans AB och den ökade samverkan mellan forskning och näringsliv som resulterat i forskarbyn IDEON i Lund. Båda dessa satsningar är utan tvivel av stor betydelse för näringslivets utveckling i länet, men mycket av dessa insatser får inte full effekt förrän på längre sikt. Detta gäller

särskilt forskarbyn.

För Landskrona var tillkomsten av Landskrona Finans AB en ovärderlig insats för att reda upp den akuta situation som Landskrona-Svalövsregionen drabbades av till följd av den största företagsnedläggelse som förekommit i Sverige. Men mycket återstår att göra både för att läka såren och för att ta till vara och utveckla alla de idéer till nya verksamheter som spirar efter varvsepok.

Tyvärr uppvägs mycket av de positiva utvecklingstendenserna av orosmoln som vilar över redan väl etablerade företag. Jag tänker nu i första hand på vad som kan bli följden om regeringen får igenom sitt förslag om gödselmedels-skatt. Det kan leda till att Supra tvingas lägga ner en NPK-fabrik i Sverige – kanske i Landskrona. Protesterna har inte uteblivit, vilket bl. a. framgår av det brev de fackliga organisationerna tillställt jordbruksministern och som vi riksdagsledamöter fått kopia av. Jag har här framhållit nödvändigheten av att de negativa sysselsättningseffekter vi har i länets större orter upphävs. Detta är en förutsättning för att även länets mindre orter med omgivande landsbygd skall få en gynnsam näringslivsstruktur, men vi måste också arbeta för direkt lokalisering av småföretag till dessa orter. En förutsättning för att detta skall lyckas är att vi har goda kommunikationer på såväl vägar som järnvägar. Här finns mycket att göra både vad avser underhåll och ombyggnader, vilket i sig skulle kunna ge många arbetstillfällen. Detta har vi också påpekat i vår motion. Malmöhus län är ett utpräglat jordbrukslän med en omfattande livsmedelsindustri, som står på en internationellt hög nivå. Det är därför med stor oro vi ser hur man från socialdemokratiskt håll driver frågan om s. k. produktionsanpassning både när det gäller animalie- och vegetabilieproduktion. En sådan politik kan leda till ett stort sysselsättningsbortfall inom livsmedelsindustrin. Detta får inte ske. Vi måste utveckla i stället för att avveckla. Detta gäller även fiskindustrin.

Slutligen vill jag – med hänvisning till vår motion – understryka vikten av att färjeförbindelserna över Öresund snabbt förbättras. Det har avgörande betydelse för utvecklingen i alla våra tre sundsstäder och regionerna däromkring. Jag hinner inte i dag att gå närmare in på frågan utan hänvisar främst till den interpellationsdebatt vi hade här i kammaren den 21 maj.

Herr talman! Jag skall inte ställa något yrkande, men jag vill uttryckligen framhålla, att arbetsmarknadssituationen i Malmöhus län är sådan att den kräver kraftfulla åtgärder från såväl staten som de regionala organen.

Anf. 96 ERIC JÖNSSON (s):

Herr talman! Det blir tydligen flera anföranden i rad om problemen på arbetsmarknaden i Skåne. Att de har placerats sist på talarlistan hoppas jag inte är något mått från riksdagens sida på hur man ser på behoven av statligt stöd i Skåne. Det känns emellertid litet konstigt, det vill jag gärna ha sagt.

I arbetsmarknadsutskottets betänkande 23 behandlas motion 1076 om arbetsmarknadspolitiska åtgärder i Skåne. Motionen har undertecknats av de skånska socialdemokratiska riksdagsledamöterna. Anledningen till att vi under den allmänna motionstiden har avlämnat motionen är den stora

Nr 157-

Tisdagen den
29 maj 1984

Regionalpolitiken

arbetslöshet som de båda Skånelänen drabbats av under flera år. Liksom i övriga län ökade den under 1983, vilket inger stora farhågor.

Visserligen har den dystra arbetsmarknaden svängt något till det bättre när det gäller sysselsättningen. Nu kommer alltmer optimistiska rapporter från arbetsmarknaden i Skåne. Det känns bra att det äntligen verkar vara en svängning på gång efter så lång tid av ökad arbetslöshet. Men trots dessa glädjande tendenser är arbetslösheten i Skåne på tok för hög.

Arbetsmarknadsstatistiken för april månad i år visar att det är nära 20 000 i Skåne boende som är arbetslösa. I procent betyder det i Malmöhus län 4 %, i Kristianstads län 3,6 %, men värst, som Sigvard Persson nyss sade, är det i Malmö kommun, där man hade inte mindre än 5,8 % arbetslösa vid den räkning som förekom för april.

Jag har nämnt dessa siffror för att understryka att vi har haft och fortfarande har stora besvärligheter med att nedbringa arbetslösheten. Den uppgiften är precis lika svår i Skåne som i andra delar av landet. Vi har i Skåne en industristruktur som skiljer sig i flera avseenden från den i landet i övrigt. Således har livsmedelsindustrin och den kemiska industrin stora sysselsättningsandelar i de båda Skånelänen. Vidare har vi rätt stora sysselsättningsandelar inom jord- och stenindustrin i Malmöhus län och inom träindustrin i Kristianstads län. Verkstadsindustrins andel är däremot förhållandevis liten och i avtagande.

Det kan konstateras att den pågående strukturomvandlingen inom den skånska tillverkningsindustrin har medfört en reducering av antalet arbetstillfällen inom tillverkningsindustrin med bortåt 10 % under perioden 1970-1981.

För att vrida utvecklingen åt rätt håll behöver det skånska näringslivet återta minst de arbetstillfällen som gick förlorade under 1970-talet. Men dessutom krävs att de lokala och regionala marknaderna växer så att det årligen kan tillföras 2 000-4 000 nya arbetstillfällen i Skåne, varav minst en tredjedel måste stå att finna inom industrin.

All utveckling i Skåne är naturligtvis inte bara dyster. Många bedömare hyser uppfattningen att utvecklingspotentialen när det gäller industrisektorn står att finna inom den högteknologiska förädlingsindustrin. Exempel på sådana industriföretag finns i Skåne. Vi har Gambro, Tetra Pak, Draco, Leo, Boliden, Perstorp, m. fl.

Dessa företag har en ständig expansion, men expansionen är i liten utsträckning knuten till Skåne.

I synnerhet bör, för Skånes vidkommande, livsmedelssektorn vara möjlig att utveckla. Bl. a. kan detta ske i samarbete med Lunds universitet och lantbrukshögskolan i Alnarp. På samma sätt bör det vara möjligt att genom satsningar på fiskförädlingsindustri ta till vara mycket av de fångster som görs i Östersjön och som i dag till stora delar transporteras till Danmark och Norge. Detta går emellertid inte av sig självt, vilket man tycks tro från utskottets sida. Jag tror att det är nödvändigt med ett samarbete mellan livsmedelsindustrin, forskningen, finansiella institutioner och statsmakerna. Vi föreslår i motionen att detta skall organiseras endera i stiftelseform

eller i utvecklingsbolag. Vi föreslår också att möjligheterna till sådana samarbetsformer bör närmare utredas.

I fråga om livsmedelsindustrins möjligheter att vidareutvecklas spelar självfallet exporten av färdiga produkter en stor roll. Vi menar att regeringen måste utarbeta ett särskilt exportprogram för Skåne, bl. a. med stöd och stimulans till livsmedelsindustrin.

Som jag nyss nämnde kommer en större andel av den framtida sysselsättningen att ske i högteknologiska branscher. Samhällets resurser för att stödja en sådan utveckling är redan betydande, men de är enligt vår mening ojämnt fördelade. Exempelvis uppgår inte det regionalpolitiska stödet till de båda Skånelänen till belopp som motsvarar Skånes andel av landets befolkning, produktion och sysselsättning.

Om en fortsatt snabb strukturomvandling av det skånska näringslivet inte skall leda till ständigt hög och ökande arbetslöshet, menar vi att det krävs ökade regionalpolitiska insatser. Vi menar också att detta skall ske genom en uppräknning av det statliga regionalpolitiska stödet till de båda Skånelänen. Vi har inte krävt högre anslag än vad regeringen föreslår i propositionen, men vi hoppas att regeringen beaktar de olika förhållanden och problem som finns i resp. län när det gäller att i olika avseenden ta hänsyn till medlens fördelning. Detta därför att, vilket jag nämnde tidigare, Skåne har särskilda förhållanden och stora problem med att få fart på utvecklingen och därmed få en ökad sysselsättning.

Anf. 97 ERIC HÄGELMARK (fp):

Herr talman! Ekonomiska resurser är nödvändiga för att vi skall kunna skapa full sysselsättning. Det krävs emellertid också ett näringsliv och en industri som får möjlighet att sälja det som tillverkas.

Vi har svårigheter på många håll i landet. Det är tyvärr de människor som har det sämst ställt på arbetsmarknaden som slås ut. Det är ungdomar, som inte ännu fått ett fäste på arbetsmarknaden, eller som inte får komma in på arbetsmarknaden. Det är de äldre, som blir arbetslösa och som har mycket svårt att få nya anställningar. Det är också alla de som bor på orter där industrier läggs ned eller minskar sin sysselsättning. Det är vidare alla de som har någon form av svårare handikapp. Både under dåliga och goda konjunkturen behöver dessa människor samhällets stöd för att kunna ta till vara sin rätt att delta i arbetslivet.

I vissa delar av vårt land är problemen särskilt stora. Tidigare har dessa problem varit särskilt framträdande i Norrlandslänen, men även län i södra Sverige har fått problem med sysselsättningen på arbetsmarknaden. Jag skall i korthet belysa problemen i Kristianstads och Blekinge län.

Drygt 10 200 personer var aktuella vid Kristianstads läns arbetsförmedlingar för någon månad sedan. Närmare 1 700 av dessa nyanmälde sig då. Kvinnorna dominerar bland de arbetslösa. De utgör 56 % av det totala antalet arbetssökande. Utöver detta tillkommer varsel om uppsägningar och permitteringar. I februari i år var sammanlagt 35 företag aktuella. 731 personer berördes.

Nr 157

Tisdagen den
29 maj 1984

Regionalpolitiken

Inom länet är det främst träindustrin och byggbranschen som har en kärv marknad. Den offentliga sektorns arbetssituation kommer troligen att kunna hålla sig vid nuvarande arbetsmarknadsläge.

I det arbetsmarknadsläge som gäller för Kristianstads län kan konstateras att småföretagen har en stor roll vad gäller tillskapande av nya arbetstillfällen. Man kan också konstatera att småföretag oftast klarar konjunkturförändringar bättre än storföretagen.

Med hänvisning till detta anser jag att etablering av småföretag bör underlättas. Detta kan ske på många olika sätt, exempelvis genom generella stimulansåtgärder till näringslivet för att öka sysselsättningen, smidigare lagstiftning osv. Det kommer att krävas både regionalpolitiska och arbetsmarknadspolitiska åtgärder med tonvikt på ungdomslag och rekryteringsstöd.

I Blekinge län råder stor arbetslöshet. I november månad 1983 var 4 044 personer i länet arbetslösa. Antalet lediga platser var då 321. Jämfört med augusti månad föregående år har antalet arbetslösa ökat med 547 personer, eller 12,1 %. Blekinge län är därmed ett av de län som har den högsta arbetslösheten i landet. F. n. är 5,7 % av arbetskraften arbetslös. På varje ledig plats finns mer än 19 arbetssökande. Vidare kan påpekas att 4 900 personer är berörda av arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Totalt är ca 9 000 personer, eller 12,6 % av arbetskraften, utanför den ordinarie arbetsmarknaden.

I ett län där så stor arbetslöshet råder måste alla arbetstillfällen tillvaratas och nya skapas.

För trygga jobb krävs lönsamma företag. Det innebär att det som är bra för svenskt näringsliv också är bra för Blekinge. Vinstnivån i svenskt näringsliv måste öka i vissa företag, vilket medför större investeringar och bättre exportinkomster, som i sin tur resulterar i bättre ekonomi och fler arbetstillfällen.

I motioner till riksdagen har vi från folkpartihåll föreslagit förbättring av kommunikationerna, exempelvis upprustning och elektrifiering av järnvägslinjerna Karlskrona–Kristianstad och Sölvesborg–Älmhult, och uttalat oss för ett bibehållande av den personal som f. n. finns inom försvaret i Blekinge.

Upprustning av järnvägar är offensiva satsningar, som ger arbetstillfällen inom flera områden av näringslivet.

Blekinge län har mycket få inslag av högskoleutbildning. Det medför att de flesta ungdomar som vill studera vidare lämnar länet, oftast för all framtid.

Det är svårt att återvända efter utbildningens slut, eftersom det finns så få arbetstillfällen i Blekinge län för dem som skaffat sig högre utbildning. Genom att förlägga högskoleutbildning till länet stimulerar man näringslivet och sysselsättningen.

För utveckling av näringslivet är det viktigt med ökade kontakter mellan högskola och näringsliv i länet. En högskola med anknytning till försvaret, lantbruket, trädgårdsnäringslivet och havsforskningen ligger naturligt till med tanke på länets förutsättningar.

Det finns ytterligare projekt som kan realiseras i Blekinge län för att öka sysselsättningen.

Det erfordras dock medel till regionala utvecklingsinsatser. Det är bra med den höjning på 100 milj. kr. utöver regeringens förslag som utskottsmajoriteten enats om.

Anf. 98 BÖRJE NILSSON (s):

Herr talman! I betänkandet om regionalpolitiken behandlar arbetsmarknadsutskottet två motioner väckta av de socialdemokratiska ledamöterna i Kristianstads län. I motion 1048 tar vi upp långsiktiga åtgärder för sysselsättningen i länet. Man kan först konstatera att Kristianstads län är starkt beroende av byggverksamhet, att livsmedelsindustrin är betydelsefull och att länet har ett stort inslag av småföretag. Omkring 30 % av de industrissysselsatta arbetar i byggmaterielindustrin, vilket visar dess dominans.

Under den senaste lågkonjunkturen har stora omställningar skett som en anpassning till den hårt neddragna byggmarknaden. Länets småindustri, bestående av främst snickerier och möbelfabriker, har drabbats hårt, med inskränkningar och nedläggningar som följd. En möjlighet för den byggberoende industrin i länet att komma närmare den kapacitet som den är dimensionerad för är att öka exporten.

En annan viktig näringsgren för sysselsättningen i vårt län är livsmedelsindustrin, som även den är mycket känslig för lågkonjunkturer. Prisstopp, förändrade subventioner på baslivsmedel, produkt- och förpackningsskatter kan medföra besvärande kast i livsmedelsindustrins förutsättningar. Det är därför angeläget att den pågående livsmedelsutredningen leder till en renodlad livsmedelspolitik.

Med anledning av motionen konstaterar arbetsmarknadsutskottet att Skåne under senare år haft problem med att upprätthålla sysselsättningen. Arbetslösheten i länet har under flera år legat över medeltalet för riket. De kommuner som har det särskilt svårt är Osby, Bromölla och Östra Göinge.

En viktig utgångspunkt för en framgångsrik regionalpolitik och därmed för sysselsättningen är en allmänt positiv utveckling i samhällsekonomin och industrin. Därför är den nuvarande kampen för att vända utvecklingen i vår ekonomi och industri oerhört viktig för möjligheterna att skapa arbete i vårt område. För att läka de djupa sår som den senaste lågkonjunkturen förorsakade i Kristianstads län genom inskränkningar och nedläggningar av företag är det helt nödvändigt att de arbetsmarknads- och näringspolitiska åtgärderna för vårt län ökar. Man måste från olika håll satsa mer målmedvetet i östra Skåne för att främja sysselsättningen och näringslivets utveckling.

En viktig princip för den framtida politiken är att i hög grad utgå från de enskilda regionernas egna förutsättningar och med utgångspunkt i dessa stimulera en utveckling. Det kräver ökade resurser för vårt län för forskning, planering och utvecklingsarbete. Vi kan i utskottets betänkande konstatera att Kristianstads län får en liten del av anslaget för regionala utvecklingsinsatser. För innevarande budgetår uppgår beloppet för vårt län till 800 000 kr., vilket är det lägsta belopp som utbetalas till någon region. Det är nödvändigt

att det sker en rättvisare fördelning av detta anslag.

I motionen föreslår vi en rad konkreta åtgärder som kan verkställas omedelbart. Det gäller ökade utbildningsinsatser, främst då yrkesinriktade utbildningslinjer på högskolan och på gymnasienivå. Som exempel kan nämnas yrkesteknisk högskoleutbildning inom dataområdet, som lämpligen bör förläggas till Hässleholm. Vi bör också ligga bra till för en yrkesteknisk livsmedelslinje med hänsyn till livsmedelsindustrins omfattning i länet. I motionen nämner vi även att utvecklingsfonden bör förstärkas med en kontaktsekreterare för att bl. a. analysera företagens behov av forskning och utveckling. Frågan om en gemensam förvaltningsenhet för F 5, F 10 och F 14 bör utredas.

Utskottet har i betänkandet inte behandlat motionernas alla delförslag utan har hållit sig till regionalpolitikens grunder. Med anledning härav är det viktigt att departement och myndigheter på central och regional nivå penetrerar de synpunkter som framförs i motion 1048, vars syfte är att främja sysselsättningen i Kristianstads län.

I motion 1333 berör vi frågan om lokalisering av myndighet vid översyn av regional organisation. Under senare år har det utvecklats tendenser till överflyttning av offentlig service från Kristianstads län till Malmöhus län. Detta är naturligtvis oroande och kan få allvarliga konsekvenser för östra Skåne. Under 1983 fattades beslut om flyttning av riksbankens avdelningskontor samt länsåklagarmyndigheten från Kristianstad till Malmö. När motionen skrevs cirkulerade det också tankar om att Samhällsföretags regionala stiftelse i Kristianstads län skulle avvecklas och uppgifterna överföras till stiftelsen för Malmöhus län. Även i detta fall skulle huvudkontoret placeras i Malmö. Det förslaget är inte längre aktuellt. Men inom andra områden pågår det diskussion om förändring i regional indelning och därmed flyttning av myndighet.

Förändringen har hitintills drabbat enbart Kristianstads län. I längden rubbar det på ett allvarligt sätt den regionalpolitiska balansen i Skåne. Servicen försämras för företag och enskilda människor i östra Skåne. Det leder också till en olycklig centralisering till storstaden Malmö. Vi reagerar kraftigt mot denna politik. Vid eventuella framtida ändringar i regional organisation måste man iakttä målen: tillgång till arbete och service i hela landet samt bevarad regionalpolitisk balans.

I anslutning till 1982 års regionalpolitiska beslut gjorde riksdagen en prioritetsordning som skall gälla vid fortsatt omlokalisering och decentralisering av statlig verksamhet. Sydöstra Sverige, vari Kristianstads län ingår, fick då hög prioritet. I stället för att minska den offentliga verksamheten i länet är det angeläget att bygga ut denna. I enlighet med riksdagens beslut bör Kristianstads län komma i fråga vid om- och utlokalisering av statlig myndighet.

Anf. 99 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Malmöhus län och kanske i första hand de sydvästra delarna av Skåne var under 1960-talet en mycket expansiv region. Men 1960-talets

expansion förbyttes under det senaste decenniet i tillbakagång, ständiga industrikriser och hårdhänt strukturomvandling. Detta ledde till en drastisk försämring av läget på arbetsmarknaden i sydvästra Skåne, med en arbetslöshet som under det senaste årtiondet överstigit riksgenomsnittet. Under 1983 uppgick arbetslösheten i Malmö kommun vissa månader till över 7 %.

Den allmänna ekonomiska uppgången har naturligtvis under de senaste månaderna också lett till en viss förbättring av sysselsättningsläget i Malmöregionen, men fortfarande kvarstår strukturella problem. Länsarbetsnämnden förutspår inte heller någon mer påtaglig förbättring av sysselsättningsläget, bl. a. som en följd av en ogynnsam industrisammansättning med stark hemmamarknadsorientering. Neddragningen av antalet anställda på Kockums Varv kommer dessutom under detta år att innebära ytterligare påfrestningar på arbetsmarknaden.

Samordnade statliga och kommunala insatser är därför nödvändiga för att häva den negativa utvecklingen på arbetsmarknaden i Malmöregionen. I motion 710 har de socialdemokratiska Malmöriksdagsmännen skisserat ett program för sådana insatser.

För det första krävs i det kortsiktiga perspektivet att Malmöregionen får en ökad andel av de totala arbetsmarknadspolitiska insatserna. Det gäller bl. a. beredskapsarbete, arbetsförmedlingsresurser och tidigareläggning av statliga byggen.

För det andra krävs naturligtvis i den situation som Malmöregionen befinner sig i kraftiga näringspolitiska insatser av betydande omfattning. Vi pekar i motionen på några sådana områden. Det gäller bl. a. en vidareutveckling av Kockums Varv med verksamheter också utanför det traditionella fartygsbyggandet, exempelvis inom undervattensteknologins område. Det gäller en statlig satsning på naturgas, en aktiv statlig medverkan till etablering av ny industri, exempelvis inom energiområdet. Vi har också förordat skapandet av ett återvinningscentrum i Malmö med tillgodogörande av de erfarenheter som finns inom den stiftelse för naturresurshushållning som har bildats i kommunen.

För det tredje pekar vi i motionen på betydelsen av att det nu blir en snar lösning på den segslitna diskussionen om Öresundsförbindelserna. Det är en förutsättning för att Malmös geografiska fördelar, bl. a. närheten till de stora nordeuropeiska marknaderna, skall kunna tas till vara. Det är vår bestämda uppfattning att en fast förbindelse mellan Malmö och Köpenhamn måste komma till stånd. En sådan skulle få klart positiva effekter för regionens näringsliv. Också i övrigt bör staten aktivt ta ansvar för förbindelserna över Öresund, både när det gäller färjetrafiken och när det gäller en fast förbindelse.

Vi har också föreslagit att en sysselsättningsdelegation för Malmöregionen skall inrättas. Delegationens uppgift bör vara att föreslå och initiera åtgärder som kan förbättra förhållandena på arbetsmarknaden. Delegationens arbete bör vara tidsbegränsat och ske i nära samarbete med regionala organ och berörda kommuner.

Slutligen har vi föreslagit bildandet av ett investmentbolag, Malmö Finans, med statligt stöd.

Mot bakgrund av den mycket besvärliga situationen i Malmöregionen är det beklagligt att utskottet inte har velat tillstyrka dessa förslag.

Herr talman! Med hänsyn till kammarens tidsmässiga situation har jag avsevärt förkortat mitt anförande, men jag har ändå velat peka på den bekymmersamma situation Malmöregionen befinner sig i. Jag tror det är nödvändigt att i den regionalpolitiska debatten understryka att det inte enbart är de traditionella regionalpolitiska stödområdena som har betydande sysselsättningsmässiga och strukturella problem. Det visar min beskrivning av den arbetsmarknads- och näringspolitiska situationen i sydvästra Skåne.

Herr talman! Jag har inget annat yrkande än yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 23

Mom. 2 (riktlinjer för regionalpolitiken)

Hemställan

Först biträdades hemställan i reservation 2 av Arne Fransson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors – som ställdes mot hemställan i reservation 3 av Elver Jonsson – med acklamation.

Härefter biträdades hemställan i reservation 1 av Alf Wennerfors m. fl. med 78 röster mot 54 för hemställan i reservation 2 av Arne Fransson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors. 187 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 174 röster mot 79 för hemställan i reservation 1 av Alf Wennerfors m. fl. 66 ledamöter avstod från att rösta.

Motivering

Utskottets motivering godkändes med 213 röster mot 17 för den i reservation 4 av Lars-Ove Hagberg anförda motiveringen. 88 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 12 (statlig verksamhet till Sandvikens, Hofors och Söderhamns kommuner i Gävleborgs län)

Utskottets hemställan bifölls med 295 röster mot 23 för reservation 5 av Lars-Ove Hagberg.

Mom. 16 (lokaliseringsslånens hantering av den ordinarie kreditmarknaden)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 6 av Alf Wennerfors m. fl.,
dels reservation 7 av Arne Fransson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors,
bifölls med acklamation.

Mom. 25 (beloppsgränserna för stöd till glesbygdsvärdigheter m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 250 röster mot 69 för reservation 8 av Arne Fransson m. fl.

Mom. 27 (en uppdelning av anslaget till lokaliseringsbidrag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Arne Fransson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors – bifölls med acklamation.

Mom. 28 (anslag till Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Alf Wennerfors m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 29 (anslag till Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringsbidrag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Alf Wennerfors m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 30 (anslag till Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 14 av Alf Wennerfors m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 31 (anslag till Regionalpolitiskt stöd: Regionala utvecklingsinsatser)

Utskottets hemställan bifölls med 168 röster mot 150 för reservation 16 av Frida Berglund m. fl.

Mom. 46 (regler om nedsättning av socialavgifter och allmän löneavgift i Norrbottens län m. m.)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 18 av Alf Wennerfors m. fl.,
dels reservation 19 av Arne Fransson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors,
dels reservation 20 av Elver Jonsson,
dels reservation 21 av Lars-Ove Hagberg,
bifölls med acklamation.

Mom. 48 och 54 (principerna för stödområdesindelningen, m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 25 av Lars-Ove Hagberg i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 55 (inplacering i stödområde av vissa Bergslagskommuner i Västmanlands län)

Utskottets hemställan bifölls med 301 röster mot 19 för reservation 25 av Lars-Ove Hagberg i motsvarande del.

Mom. 56, 58 och 59 (inplacering i stödområde av vissa kommuner i Gävleborgs län)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 25 av Lars-Ove Hagberg i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Regionalpolitiken

Mom. 65 (åtgärdsprogram för Östergötlands län)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 26 av Lars-Ove Hagberg – bifölls med acklamation.

Mom. 73 (regionalpolitiska insatser i Stockholms län)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 27 av Lars-Ove Hagberg – bifölls med acklamation.

Mom. 76 (anslag till Särskilda utvecklingsinsatser i Bergslagen)

Först biträdde reservation 28 av Alf Wennerfors m. fl. med 91 röster mot 19 för reservation 29 av Lars-Ove Hagberg. 210 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 241 röster mot 77 för reservation 28 av Alf Wennerfors m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 77 (stiftelse för företagsetablering i Karlskogaområdet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 30 av Alf Wennerfors m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 78 (särskilda åtgärder på bruksorter i Bergslagen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 31 av Lars-Ove Hagberg – bifölls med acklamation.

Mom. 79 (statsbidrag till lärlingsutbildning m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 32 av Elver Jonsson – bifölls med acklamation.

Mom. 80 (fördelning av medel till de regionala utvecklingsfonderna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 33 av Arne Fransson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors – bifölls med acklamation.

Mom. 82 (inrättande av en Bergslagsdelegation)

Utskottets hemställan bifölls med 302 röster mot 18 för reservation 34 av Lars-Ove Hagberg.

Mom. 83 (åtgärdsprogram för Värmlands län)

Utskottets hemställan bifölls med 300 röster mot 17 för reservation 35 av Lars-Ove Hagberg. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 85 (åtgärdsprogram för Västmanlands län)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 36 av Lars-Ove Hagberg – bifölls med acklamation.

Mom. 86 (utvecklingsprogram för Kopparbergs län)

Utskottets hemställan bifölls med 300 röster mot 17 för reservation 37 av Lars-Ove Hagberg. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 92 (regionalpolitiska insatser i den svenska skärgården)

Utskottets hemställan bifölls med 293 röster mot 19 för reservation 38 av Lars-Ove Hagberg. 4 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Näringsutskottets betänkande 39

Mom. 1 (järnsvampverk)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 292 röster mot 17 för hemställan i reservation 2 av Jörn Svensson. 8 ledamöter avstod från att rösta.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot utskottets motivering med den ändring däri som föreslagits i reservation 1 av Staffan Burenstam Linder m. fl. – godkändes med acklamation.

Mom. 2–6

Utskottets hemställan bifölls.

4 § Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

5 § Upplästes följande inkomna skrivelse:

Till riksdagen

Jag avsäger mig härmed uppdraget som ersättare till riksdagsledamot för folkpartiet i Stockholms kommun.

Stockholm den 28 maj 1984

Olle Wästberg

Kammaren godkände denna avsägelse.

6 § Anf. 100 TALMANNEN:

På morgondagens föredragningslista upptas kulturutskottets betänkanden 22 och 21 i nu angiven ordning främst bland två gånger bordlagda ärenden.

7 § Anmäldes och bordlades

Skatteutskottets betänkanden

1983/84:48 Slopande av särskild självdeklaration för fysiska personer, m. m.
(prop. 1983/84:193)

1983/84:49 Ny stämpelskattelagstiftning (prop. 1983/84:194)

Justitieutskottets betänkande

1983/84:31 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Nr 157

Tisdagen den
29 maj 1984

Regionalpolitiken

Nr 157

Tisdagen den
29 maj 1984

Utrikesutskottets betänkande

1983/84:21 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Trafikutskottets betänkande

1983/84:32 Vissa trafikpolitiska frågor m. m.

Bostadsutskottets betänkande

1983/84:29 Ändringar i hyreslagstiftningen m. m. (prop. 1983/84:137)

8 § Kammaren åtskildes kl. 17.39.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert